

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Prožívání aktu zabití u vojáků na bojové misi

Nela Novotná

Bakalářská práce

Studijní program: Psychologie

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.

Praha 2023

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

**Experiencing the Act of Killing for Soldiers on Combat
Mission**

Nela Novotná

The Bachelor Thesis

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. Et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.

Praha 2023

Prohlášení:

1. Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne .....

Podpis .....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce Mgr. et Mgr. Michalu Slaninkovi, Ph.D. za cenné odborné rady a ochotný přístup, který mi poskytl při vedení této bakalářské práce.

Také bych ráda poděkovala všem respondentům, kteří byli ochotni poskytnout rozhovory potřebné k výzkumné části bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá prožíváním aktu zabití u vojáků na bojové misi. Uvádí výzkumy prožitků zabití ve vojenském prostředí, základní teorie agrese, specifika vojenské jednotky, vojákovu osobnost ve vztahu k výkonu povolání a agresi, problematiku zahraničních misí, stres na misích, případné psychické problémy po návratu z vojenské mise a připravenost vojákova prožívání k boji. Výzkumné šetření přináší svědectví čtyř českých vojáků, kteří na bojové misi zabili nepřítele. Cílem výzkumu je popsat prožívání aktu zabití u vojáků na bojové misi pomocí metody tematické analýzy.

Klíčová slova

Zabití nepřítele, prožívání, voják, Armáda české republiky, bojová mise

Abstract

The Bachelor Thesis addresses the experience of the act of killing by soldiers on a combat mission. It presents research into the experiences of killing in a military environment, the basic theory of aggression. It describes the specifics of the military unit, the soldier's personality regarding the performance of his profession and aggression, the issue of foreign missions, stress on missions, possible psychological problems after returning from a military mission and the preparedness of the soldier's experience for combat. The research brings the testimony of four Czech soldiers who killed the enemy on a combat mission. The research aims to describe the experience of the act of killing among soldiers on a combat mission using a thematic analysis method.

Key words

Killing the enemy, experience, soldier, Army of the Czech Republic, combat mission

ÚVOD.....	7
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 ZABITÍ	8
1.1 <i>Definice pojmu zabití</i>	8
1.2 <i>Zabíjení a agrese</i>	8
2 VOJENSKÁ JEDNOTKA NA ZAHRANIČNÍ MISI A VZTAHY V NÍ.....	11
3 OSOBNOST VOJÁKA.....	12
4 ZAHRANIČNÍ MISE Z PSYCHOLOGICKÉHO HLEDISKA.....	15
4.1 <i>Stres na zahraniční misi</i>	16
4.2 <i>Psychické obtíže po návratu ze zahraniční mise</i>	17
4.3 <i>Posttraumatické poruchy</i>	18
5 PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY PŘÍPRAVY VOJÁKŮ	21
6 PŘIPRAVENOST VOJÁKOVA PROŽÍVÁNÍ K BOJI.....	23
6.1 <i>Regrese</i>	24
6.2 <i>Splitting v černobílém vnímání světa</i>	25
6.3 <i>Dehumanizace</i>	25
6.4 <i>Přenesená odpovědnost</i>	26
6.5 <i>Skupinová koheze</i>	27
6.6 <i>Voják připravený zabít</i>	28
7 AKTUÁLNÍ VÝZKUMY PROŽITKŮ VOJÁKŮ PO ZABITÍ NEPŘÍTELE	28
EMPIRICKÁ ČÁST	30
8 METODIKA VÝZKUMU	30
8.1 <i>Kvalitativní výzkum</i>	30
8.2 <i>Cíl výzkumného šetření</i>	30
8.3 <i>Výzkumné otázky</i>	31
8.4 <i>Vlastní předporozumění zkoumanému tématu</i>	31
8.5 <i>Rozhovor</i>	31
8.6 <i>Tematická analýza</i>	32
8.7 <i>Výzkumný soubor</i>	33
8.8 <i>Místo výzkumného šetření</i>	33
8.9 <i>Etika výzkumu</i>	33
8.10 <i>Validita a reliabilita výzkumu</i>	34
9 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	35
9.1 <i>Vojákovo předzkušnostní vnímání aktu zabití</i>	35
9.2 <i>Vojákovo prožívání při zabíjení</i>	37
9.3 <i>Vojákovo prožívání bezprostředně po spáchání aktu zabití</i>	40
9.4 <i>Vojákovo prožívání při opakovaném aktu zabití</i>	43

9.5	<i>Vojákovo prožívání aktu zabití po delším časovém odstupu.....</i>	44
DISKUZE		47
ZÁVĚR		51
CITACE		53
SEZNAM OBRÁZKŮ		56
PŘÍLOHY		1

Úvod

Tato práce se zabývá prožíváním aktu zabití u vojáků na bojové misi. Cílem této práce je kvalitativně popsat prožitky vojáků, kteří zabili nepřítele na bojové misi. Studií, které popisují prožitky vojáku při zabití, je velmi málo, pokud vůbec nějaké. Tomuto tématu se ve své rigorózní práci věnuje například PhDr. ThMgr. Daniel Štrobl, který provedl výzkum prožívání aktu zabití u válečných veteránů. Motivací k napsání této bakalářské práce byl zejména nedostatek vědeckých prací, které by se danou problematikou zabývaly, a osobní zkušenost se setkáváním se s vojáky, kteří absolvovali výjezd na zahraniční misi.

Zabití druhého člověka je čin, který je morálně, společensky a právně ve středoevropské kultuře pojímán jako nelegální. Vojenská profese je jednou z mála, ve kterých je za daných okolností ve specifických podmínkách bojových misí zabití druhého pojímáno jako legální. Tato bakalářská práce popisuje prožitkové zkušenosti vojáků, kteří osobně akt zabití na bojové misi vykonali.

Teoretická část bakalářské práce pojednává o tématech týkajících se praktické empirické části. Je zde vydefinován pojem zabití a popsány teorie, které se zabývají zabitím ve vojenském prostředí a agresí. Dále jsou zde popsána specifika vojenské jednotky, ve které se voják na zahraniční misi nachází. Následující kapitola je věnována specifickým vojákovy osobnosti ve vztahu k vojenské profesi a agresí. Následující kapitola pojímá problematiku zahraničních misí z psychologického pohledu. Je zde nastíněno téma stresu na misích, případných psychických problémů po návratu z mise a na závěr je část věnovaná psychopatologii, která může nastat, a její prevenci ve výcviku vojáků. V další kapitole je popsán psychologický pohled na výcvik vojenských jednotek. Závěrečná a nejpodstatnější kapitola popisuje připravenost vojakova prožívání k boji. Kapitola se věnuje jevům, které formují vojákovo prožívání k zabití nepřítele.

Cílem výzkumného šetření v empirické části práce bylo kvalitativně popsat prožitky vojáků, kteří na bojové misi zabili nepřítele. Pozornost je věnována hlavně předzkušenostnímu pohledu na akt zabití, prožitkům momentů zabíjení, prožitkům s krátkým časovým odstupem a prožívání s delším časovým odstupem.

Teoretická část

1 Zabití

1.1 Definice pojmu zabití

Pro správné porozumění tématu bakalářské práce je nejprve potřeba vydefinovat význam slova zabití. Zabití je velmi obecný pojem, jehož význam se v různých kulturách a jazycích může lišit.

Zabitím se v českém trestním právu rozumí trestný čin podle § 141 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, kdy dojde k úmyslnému usmrcení člověka, které je omluvitelné silným rozrušením ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli. Tato definice slova není dostačující pro vydefinování pojmu zabití vztaženého k tématu bakalářské práce. V českém trestním zákoníku je pojem vydefinován jako nezákonný. Voják na bojové misi ale nepřítele nezabije neúčelně. Voják si je naopak svého činu plně vědom. Zabití na bojové misi je čin plně legální, je proto nutné vydefinovat pojem zabití v kontextu této práce.

Pojem je nutné tedy vydefinovat v nejobecnější významové rovině. V této práci je pojem zabití vydefinován podle vojenského psychologa Štrobla (2019). Pojmem zabití je míněno „... úmyslné odebrání života člověka člověkem v tom nejobecnější slova smyslu“ (Štrobl, 2019, s. 53).

1.2 Zabíjení a agrese

Tato kapitola popisuje fenomén zabíjení z psychologického hlediska. V této kapitole jsou uvedeny situace, ve kterých může dojít k zabíjení podle filozofa McMahana (1994). Další část je věnována zabíjení v prostředí armády, kterému se věnovali Marshall (2000) a Grossman (2009). Na závěr kapitola popisuje teorie autorů věnujících se agresi.

Zabíjení neboli zničení nepřítele je předmětem války. V dnešní moderní válce technický pokrok zvýšil ničivou kapacitu zbraní, ale také vzdálenost, ve které může voják svou agresivní energii uplatňovat k provedení destruktivního činu. Moderní zbraně, jako jsou například rakety, vyžadují hlavně mechanickou rutinu k útoku na vzdálený a neviditelný cíl. I přes tyto moderní pokroky ve válčení je agresivní chování nedílnou součástí boje (Novaco & Robinson, 1984).

Americký filozof McMahan (1994), který se zabývá morální filozofií, o válce říká: „Válka je morálně zvláštní stav v tom, že počet lidí, kteří se navzájem vykreslují nevinnými, je

abnormálně velký“ (McMahan, 1994, s. 195). Štrobl (2019) ve své publikaci pokládá otázku, co se stane s psychikou zdravého jedince, který překročí meze židovsko-křesťanské etiky. Také ze společenského vyjadřování můžeme vyčíst velkou politickou korektnost, kterou je tato profese zahalena. Účel vojákovy práce je zamlžován různými eufemismy. Štrobl na tuto problematiku poukazuje na konkrétních příkladech: „v médiích se dozvídáme, že protivník (nikoli nepřítel) byl zneškodněn, eventuálně neutralizován“ (Štrobl, 2019, s. 13). Z těchto příkladů je zřejmá morální problematika zabití v tak specifickém prostředí, jako je válka.

Zabíjení u vojáků se jako první věnoval S. L. A. Marshall, vojenský historik Armády Spojených států, v knize *Man Against Fire* (Štrobl, 2019). V knize je uvedeno, že 75 % amerických vojáků ve Druhé světové válce nikdy nevystřelilo na nepřítele se záměrem ho zabít. Tedy pouhých 25 % vystřelilo ze svých zbraní na protivníka, kdyby dostali jasný cíl a legální možnost střílet (Marshall, 2000). Marshallova práce velmi ovlivnila americké výcvikové programy, které byly upraveny, aby vojáci v boji opravdu bojovali. Jednou z provedených změn byla například obměna tvaru terčů, na kterých se vojáci v rámci výcviku učili střílet. Místo kulatých terčů začaly být používány terče ve tvaru lidské siluety. V dnešní době je ale Marshallova práce kritizována za metodologické nedostatky a smyšlené informace (Štrobl, 2019).

Dalším velmi důležitým dílem věnujícím se zabíjení v armádním prostředí je kontroverzní dílo Davea Grossmana *On Killing* (1996). Dílo je stejně jako *Man Against Fire* kontroverzní, a to z důvodu stavění své hypotézy na základě díla S. L. A. Marshalla (Štrobl, 2019). Zaměřuje se zejména na zabíjení vojáky a policisty v bojových situacích. Grossman ve své knize představuje hypotézu o nepřirozenosti zabíjení. Uvádí, že člověku je zabíjení nepřirozené a bude se mu snažit vždy vyhnout. Grossman (2009) zdůrazňuje význam tréninku a přivykání si na stresory spojené se zabíjením. I když člověk není přizpůsobený k zabíjení, může se naučit zabíjet. Grossmanovo dílo je i přes jeho kritiku velmi přínosné, protože Grossman zavádí nový pojem tzv. *killology*, věda o lidském zabíjení.

Zabíjení na zahraniční misi je jednoznačně projevem agrese. Téma agrese je psychology pojímáno velmi různorodě a existuje mnoho teorií, které agresi popisují. Teorie agrese je možno rozdělit do dvou táborů. Naturalisté zastávají názor, že agrese je pudová a vrozená, tedy že se s ní rodíme, zatímco realisté považují agresi za naučenou a modifikovanou zkušeností. Dnes víme, že se s menšími či většími predispozicemi k agresivnímu chování rodíme a tato predispozice je následně buď zmírňována nebo posílena zkušeností (Mackmin, 2007). Někteří vědci tedy tvrdí, že k tendenci zabíjet jsou vojáci napodmiňováni, zatímco jiní tvrdí, že každý voják je dříve obyčejný muž s instinktem k zabíjení, který společnost potlačuje (Baggaley et

al., 2019). Mnoho vědců věřilo, že kromě osobního rozpoložení je agrese reakcí na frustraci. Dnes ale víme, že agrese není jedinou možnou reakcí na frustrující podmínky. Bylo zjištěno, že lidé jednají agresivně pro zisk nebo v reakci na nepříjemné emoce, jako je strach nebo již zmíněná frustrace. Vznik agresivní reakce a její míry závisí na síle podnětu, osobním vnímání situace a schopnostech jedince se se zátěží vyrovnávat. Morální vina nebo strach z trestu mohou agresivní jednání utlumovat. Určit, proč voják reaguje agresivně, je komplikované. K válečným konfliktům dochází v napětí a krizi, které jedincům umožňují agresivní chování (Mackmin, 2007).

Sigmund Freud je zastáncem pudového vysvětlení agrese. Freud si uvědomil, že k pudu života k sebezáchově musí stanovit pud opačný, který usiluje o rozklad života. Freud představil pud smrti, který nazval *Thanatos*. Pud smrti zapříčiňuje sklon k destrukci, který je projevován agresí. Agrese je tedy externalizovaný *Thanatos* (Fromm, 1997).

Problematikou násilí a agrese se zabýval také Erich Fromm. Fromm (1997) ve svém díle rozděluje agresi na benigní a maligní. Benigní agresi míní reakci na agresivní chování někoho jiného. Zajišťuje obranu a ochranu. Maligní agrese je specifická pro člověka a popisuje potřebu ničit a mít kontrolu nad životem. Maligní agresi je myšlena agrese, která není hnaná biologickou nebo ekonomickou potřebou a neslouží fyziologickému přežití. Fromm se na tomto typu agrese snaží ukázat, že „*destruktivita je jednou z možných reakcí na psychické potřeby, které jsou zakořeněny v lidské existenci*“ (Fromm, 1997, s. 221). Fromm v knize dochází k závěru, že zdravý člověk má zábrany k zabíjení živých tvorů za předpokladu, že se s nimi identifikuje. Tuto hypotézu dokládá pocitem viny a odporu. Vina nastává, pokud člověk daný akt agrese vykoná, a odpor prožívá, když se v takové situaci vyskytne (Fromm, 1997).

Tematikou agrese, zabití nebo například destrukce se zabývají i další autoři. Například psychiatr Robert Jay Lifton se zaměřuje na psychologickou motivaci k válčení (Štrobl, 2019). Ve své knize *Nacističtí lékaři* se zabývá motivy nacistické genocidy (Lifton, 2008). Berkowitz a Lepage (1967) zkoumali vliv situačních vodítek a do své teorie agrese zahrnuli tvrzení, že přítomnost zbraně v určité frustrující situaci navozuje extrémnější projev agrese.

Některé názory vysvětlují agresivní chování vojáků jako uvolnění destruktivních impulsů. Tento pohled je však velmi zjednodušující a na problematiku agrese nelze nahlížet takto zjednodušeně (Novaco & Robinson, 1984). Pro rozsah bakalářské práce se teoriím agrese nebudeme blíže věnovat.

2 Vojská jednotka na zahraniční misi a vztahy v ní

Vojská jednotka je specifický typ skupiny, který spojují podmínky bojového ohrožení a bojový úkol (Dziaková, 2009a). Vojskou jednotku tvoří jedinci s určitou skupinovou rolí. Jednotlivce tvořící celek vojské jednotky spojuje pocit sounáležitosti, který každému dává pocit, že někam patří. V jednotce je velmi důležité projevení uznání, respektu a vážnosti ve skupině. Také koheze a morálka dobře charakterizují kvalitu dané jednotky, která je nutná pro plnění společných cílů (Dziaková, 2009b). Dziaková popisuje dynamiku vojské jednotky: „*Vznikají vzájemné vztahy různých kvalit a intenzity, dochází ke vzájemnému ovlivňování, kompetici, spolupráci apod.*“ (Dziaková, 2009a, s. 514).

Vojská jednotka má velký vliv na prožívání vojáků na bojové misi. Nespokojenost s jednotkou může ovlivňovat vojskovou motivaci (Dziaková, 2009b).

Členové vojské jednotky nejsou mechanické části, ale jsou to lidské bytosti, které na sebe navzájem reagují. Interakce členů jednotky bývá velmi intenzivní. Jednotlivci ve vojské jednotce ovlivňují její chod, plnění cílů, atmosféru a postoje. Stejně tak vojská jednotka v některých případech ovlivňuje jednotlivce. U vojáků tak může docházet až k charakterovým změnám osobnosti jednotlivých vojáků. Mohou být rozvinuty jejich odborné dovednosti, schopnosti efektivně řešit vztahové i osobní problémy, může docházet ke změně postojů a hodnot. „*Pracovní skupina je navíc nositelem a také tvůrcem profesionálních hodnot, norem a očekávání, dotváří tedy a doplňuje kvalifikaci svého člena*“ (Dziaková, 2009a, s. 516). Stejně tak jako může docházet k pozitivním změnám, tak může docházet ke změnám negativním. Mohou se zvýraznit nevhodné rysy osobnosti, jako je například agresivita nebo výbušnost (Dziaková, 2009a).

Podstatnou charakteristikou nejen vojské jednotky, ale celého vojského prostředí je maskulinita, která je viditelná na mnoha úrovních. Výrazným znakem maskulinního prostředí je počet žen v armádách NATO, který se pohybuje okolo 12 %. Počet žen v armádách nadále roste, přesto je armáda silně maskulinním prostředím (Committee on Gender Perspectives, 2019). Štrobl ve své práci popisuje projevy maskulinity následovně: „*Maskulinita je dávána najevo zejména mluvou, která je mnohdy okázale obhroublá, vulgární až obscénní. Selhání vojáka je pak komentováno zpochybňováním jeho mužnosti*“ (Štrobl, 2018. s. 21). Motiv maskulinity je zřejmý i v propagačních materiálech, kde je kladen důraz na muže se špinavou vojskou rolí (Woodward, 1998).

Přátelství v armádním prostředí a konkrétně ve vojské jednotce je velkým tématem. Přátelství mezi vojáky jsou během aktivní vojské služby velmi silná, intenzivní a dominující

nad ostatními přátelskými vztahy. Zaznamenávána je také nedostatečná segregace vztahů přátelských a pracovních (Little, 1981). Při nasazení na bojových misích voják ztrácí svou primární rodinu. Na misích dochází k uvědomění si reálného ohrožení, stesku a jiným psychicky náročným prožitkům. Obavy z ohrožení, stesk po rodině a po domově vojáci sdílí s ostatními členy mise, kteří jim poskytují náhradní rodinné příslušníky. Vojáci se během vojenské mise sblíží se členy vojenské jednotky. Vojáci popisují, jak pomocí humoru a přátelství tíživé situace zvládají. Stejně tak jako u tradičních rodin, plní vojenská rodina intimní potřeby (Hinojosa & Hinojosa, 2011).

Ve vojenské jednotce se můžeme setkat s rodinným oslovováním. Příslušníci armády ve stejném hierarchickém stupni mezi sebou udržují neformální vztahy. Je mezi nimi často automaticky nastavené tykání, a to i když se dva vojáci setkají poprvé. Značí to určitý pocit z příslušnosti k výjimečné nebo exkluzivní skupině. Naopak civilisty je často opovrhováno (Štrobl, 2019). Neformální oslovování můžeme pozorovat i v knize příslušníka speciální jednotky AČR pplk. gšt. Petra Matouše: „... *kromě období Charlieho (generála Řehky)*...“ nebo „... *myslet si, že Šestka jsou pouze kluci z taktického stupně*...“ (Stehlík & Matouš, 2022, s. 37).

3 Osobnost vojáka

Při výběru vojáků je kromě kognitivních výkonů i velmi podstatná osobnost, která ovlivňuje výkony vojáků v různých vysoce rizikových vojenských povolání (Picano et al., 2006). Nastínění osobnosti vojáků je velmi podstatné, protože novodobé výzkumy uvádí, že určitá osobnostní struktura může představovat větší predispozice k rozvoji různých duševních onemocnění jako například PTSD nebo deprese (Koffel, 2016). Tato kapitola se bude věnovat osobnostní struktuře vojáků, která již může předurčovat sklony ke vstupu do armády (Jackson et al., 2012).

Jackson a kolektiv (2012) provedli longitudinální studii na mužích vstupujících do armády. Zjistil, že osobnostní rysy se podílejí na rozhodnutí vstupu do armády. Studie uvádí, že lidé s nižší přívětivostí, neuroticismem a otevřeností vůči zkušenostem měli větší pravděpodobnost vstupu do armády (Jackson et al., 2012). Tato studie poukazuje na možnost společných osobnostních rysů u vojáků.

Darr (2011) se ve své metaanalýze zabývá zobecněním vztahu mezi osobností vojáka a jeho pracovními výsledky ve vojenském prostředí. Pod pojmem pracovní výsledky je

obsažen: pracovní výkon, tréninková výkonnost, kontraproduktivní pracovní chování a vůdcovství. Autor popisuje osobnost vojáka na základě FFM (Five-factor model, pěti-faktorového osobnostního modelu). Mezi posuzované osobnostní faktory patří: neuroticismus nebo emoční stabilita, extraverte, otevřenost nové zkušenosti, přívětivost a svědomitost (Darr, 2011).

Obecně byla zjištěna vyšší svědomitost, která koresponduje s tendencí tvrdě pracovat za účelem dosáhnout cíle (Darr, 2011). Fosse a kolektiv (2015) ve výzkumu zjistili, že vysoká míra self-efficacy u vojáků zprostředkovává vztah mezi svědomitostí a vojenským výkonem. Vysoká míra svědomitosti pozitivně a významně podporuje vojenský výkon. Podle tohoto výzkumu lze konstatovat, že výsledky podporují předpoklad, že jedinci, kteří věří ve vlastní schopnosti, proměňují tyto dispozice ve schopnosti podporující vojenský výkon (Fosse at al., 2015).

Dále byl zjištěn negativní vztah mezi výkonem vojenského povolání a neuroticismem. Neurotičtí jedinci jsou považováni za nevhodné jedince pro udržení efektivity v armádě (Darr, 2011). Skoglund a kolektiv (2020) uvádí nízký výskyt míry neuroticismu, tedy vysokou míru emoční stability, u vojáků norské speciální jednotky.

Otevřenost nové zkušenosti je při vstupu do armády vnímána jako pozitivní osobnostní vlastnost, která ovlivňuje motivaci ve vojenském výcviku. V průběhu základního vojenského výcviku, kdy se z civilisty stává voják, je tato vlastnost oslabována. Tento jev je zapříčiněn tím, že se vojáci učí řídit se jasně daným vojenským protokolem, dodržovat organizační politiku a vojenské zákony a předpisy (Darr, 2011).

Přívětivost je v mainstreamové sféře považována za pozitivní osobnostní vlastnost pro leadry. Darr (2011) uvádí, že ve vojenském kontextu je vztah mezi přívětivostí a vedením spíše negativní. To nám umožňuje nahlédnout do vedení armády, které je spíše založeno na vymáhání pravidel a kontrolování dodržování předpisů, které jsou v souladu s vyšší autoritou (Darr, 2011).

U vojáků SEAL byla například zjištěna nižší úroveň neuroticismu, agresivity a otevřenosti. Naopak byla zjištěna vyšší míra svědomitosti a extraverte v porovnání s běžnou mužskou americkou populací. Studie také poukazuje na zvýšené hodnoty svědomitosti a snížené hodnoty extraverte u zkušenějších příslušníků. Tento jev byl ale vysvětlen vyšším věkem, nikoli bojovou zkušeností (Braun et al., 1994).

Boe a kolektiv (2017) uvádí charakterové vlastnosti, které jsou podstatné pro fungování v norské speciální jednotce. Autor uvádí, že za nejdůležitější charakterovou vlastnost je

považována otevřenost. Mezi důležité řadí také pokoru, skromnost, zvědavost, odpuštění a milosrdenství (Boe et al., 2017).

Studie zkoumala vhodné osobnostní rysy pro vojenský výcvik. Závěry studie naznačují, že kadeti s nízkým skóre neuroticismu a vysokým skóre svědomitosti si vedou nejlépe (Bobdey et al., 2021).

Agrese je velmi podstatný rys osobnosti, který se pojí s agresivním chováním na misi, které může vést až k zabití. Doposud zde byla popisována osobnost vojáka podle pětifaktorového modelu osobnosti. Které osobnostní rysy pětifaktorového modelu osobnosti jsou spojeny s agresivním chováním? Na základě různých osobnostních rysů mohou lidé rozdílně emocionálně a kognitivně reagovat na stejné situace. To znamená, že někteří lidé mohou vykazovat agresivní chování, zatímco jiní ne. Bylo zjištěno, že neuroticismus vysoce koreluje s agresivitou. U lidí s vysokou mírou přívětivosti bylo naopak zaznamenáno méně pravděpodobné agresivní chování (Jiang et al., 2022).

Štrobl (2014) ve svém článku věnujícím se připravenosti vojáka k boji zmiňuje také osobnostní dispozice. Nenahlíží na vojákovu osobnost z pětifaktorového úhlu pohledu, ale popisuje konkrétní osobnostní charakteristiky, které ovlivňují ochotu bojovat. Popisuje čtyři základní rysy: názorovou samozřejmost (opak hloubavosti), idealistický pohled na svět, schopnost přijmout černobílé vnímání světa, jasně určené morální zásady a pevný charakter. Morální zásady s pevným charakterem jsou podstatné, protože v případě splnění pouze prvních tří uvedených rysů je jedinec náchylný k extrémismu. Idealistický pohled na svět musí být v souladu s hodnotami společnosti, za kterou voják bojuje. V černobílém vnímání světa musí voják nabýt vědomí, že *my* jsme ti dobří a protistrana jsou ti špatní. Pevné charakterové rysy předcházejí násilným excesům, které při destruktivní agresi hrozí.

Z výše uvedených výzkumů vyplývá, že u členů armády budou určité osobnostní rysy podobné. Rysy mohou předurčovat již rozhodnutí ke vstupu do armády nebo vznik psychopatologických reakcí v návaznosti na prožití stresových situací. Také bylo zjištěno, že osobnost vojáka se v průběhu výcviku a provádění profese a získávání vojenských zkušeností proměňuje (Jackson et al., 2012). Dominujícím faktem je snížený neuroticismus u členů armády (Darr, 2011; Braun et al., 1994). Pro armádu jsou vhodní zejména emočně stabilní jedinci (Jackson et al., 2012). Také byla zjištěna vyšší svědomitost, která podporuje dosahování vytyčených cílů (Darr, 2011). Otevřenost nové zkušenosti je u vojáků snižena již před vstupem do armády (Jackson et al., 2012; Braun et al., 1994;). Během výcviku se ovšem oproti míře otevřenosti před výcvikem hodnota snižuje (Darr, 2011). Při rozhodování o vstupu do armády byla přívětivost snižena (Jackson et al., 2012). Další výzkumy potvrzují, že vysoká míra

přívětivosti je ve vztahu k vedení v armádě spíše negativní (Darr, 2011). Agresivní chování je spojeno s vysokou mírou neuroticismu. Naopak přívětivost pravděpodobnost výskytu agresivního chování snižuje (Jiang et al., 2022).

4 Zahraniční mise z psychologického hlediska

Výjezd na zahraniční mise příslušníků Armády České republiky představuje veliký zásah do jejich rodinného a partnerského života. Zátěž může přinášet nejen dlouhodobé odloučení, ale také náročný výcvik před zahraniční misí a návrat do běžného osobního i pracovního života. Zahraniční operace z psychologického hlediska může být rozdělena do tří základních kategorií: psychologické aspekty před výjezdem, během nasazení a po návratu (Zahraniční operace, Psychologická Služba AČR, n.d.).

Před výjezdem na misi by měl psychologickou přípravu vojákovi zajistit vojskový psycholog. Tento psycholog s vojákem pracuje během jeho běžného výcviku konkrétní vojenské jednotky, v rámci intenzivní přípravy před výjezdem na zahraniční misi a měsíc před ukončením zahraniční mise. Součástí přípravy je také psychologické vyšetření v rámci zdravotních prohlídek. Zdravotní prohlídku musí absolvovat každý z adeptů na zahraniční misi. Pro blízké vojáků je k dispozici tzv. komise pro rodinu. Komisi pro rodiny často tvoří představitelé praporu nebo brigády, jejíž příslušníci jsou vyslaní do mise. Součástí je také psycholog. U některých pluků se dělají setkání, kde jsou rodina a blízcí seznámeni s tím, co život vojáka na misi obnáší, jaké jsou podmínky v místě nasazení nebo co může voják na misi prožívat. Také je zahrnuta psychologická příprava rodiny, která má za cíl seznámit rodinu s možnými obtížemi během nasazení a po návratu (Zahraniční operace, Psychologická Služba AČR, n.d.).

Během nasazení na bojové misi dochází k velké změně prostředí a životního stylu. Náplň práce vojáků je zcela jiná, ocitají se v život ohrožujících situacích a jsou zcela odloučeni od rodiny a svých blízkých. Při takovýchto změnách může každodenní stres dosahovat velmi vysoké úrovně (Zahraniční operace, Psychologická Služba AČR, n.d.). Na některých misích je přítomen i organický vojskový psycholog. Psycholog na zahraniční misi představuje ideál, kterého bohužel není možné dosáhnout (Dziaková, 2009a). Ten má za úkol udržovat a rozvíjet optimální psychickou připravenost. Stresorům na zahraniční misi bude věnován prostor v následující kapitole.

I návrat ze zahraniční mise může být stresovou událostí. Voják i rodina mohou těsně před návratem nebo po návratu pociťovat vzrušení i obavy z toho, co návrat přinese. A to přesto, že se může jednat o návrat již z několikáté mise. Každá mise je jiná. Mise po návratu domů po psychologické stránce nekončí. S koncem mise se mění i chování, na které byli vojáci na misi zvyklí. Jako například zvyk na život organizovaný autoritou a pravidly nebo řešení konfliktů pomocí demonstrace síly. U každého vojáka probíhá adaptace do běžného života jinak, ale všechny v konečném důsledku čeká adaptace na civilní podmínky. Raná fáze adaptace bývá nejrizikovější. Voják se musí vrátit k běžnému rodinnému a pracovnímu životu bez výrazných emočních doprovodů u zkušeností ze zahraniční mise. Začlenění může být komplikováno neustálým vracením se do vzpomínek na řešení problémů na zahraniční misi. Může se projevit i větší kritičnost k některým vojenským povinnostem. Vojáci mohou více srovnávat vše přítomné s tím, co bylo na misi (Dziaková, 2009a). Dziaková (2009a) také uvádí, že vojáci mohou prožívat úzkost a zmatení vůči své rodině a partnerům. Mohou pociťovat prázdnotu a mít pocit, že je nic dostatečně nenaplňuje štěstím. Mohou mít také pocit, že nikdo nerozumí tomu, co na misi prožili a že s nimi ostatní nezacházejí, jak by si zasloužili (Dziaková, 2009a).

4.1 Stres na zahraniční misi

Velkým problémem u vojáků je, že ze stresových situací nemohou jen tak utéct. To zapříčiňuje, že velmi často nemohou sobě ani svému tělu dopřát odpočinek (Dziaková, 2009a). Tato kapitola se věnuje stresu, který vojáci na bojové misi mohou zažívat.

Stres je definován jako nespecifická odpověď na jakékoli narušení vnitřní rovnováhy organismu. Rozlišují se dva typy stresu. Takzvaný eustres, který je pro organismus převážně příznivý a subjektivně příjemný. Druhým typem je distres, který je naopak nepříznivý pro organismus a subjektivně nepříjemný. Jedná se o stresové situace jako například nemoc nebo pocit ohrožení, který může voják prožívat na bojové misi (Plháková, 2004).

Vojáci na zahraničních misích jsou vystaveni mnoha druhům stresorů, které mohou ovlivňovat jejich fyzické i duševní zdraví. Stresory můžeme definovat jako podněty výrazně narušující rovnováhu organismu a jeho běžnou adaptační kapacitu. Stres lze definovat také jako jakýkoliv vnější vliv (fyzikální, chemický, sociální, politický), který může ohrožovat zdraví některých jedinců (Vizinová & Preiss, 1999).

Dziaková (2009a) uvádí nejčastější problémy vojáků na zahraniční misi: odloučení od blízkých v ČR, frustrace z nedostatku informací, skupinová tenze pramenící z nedostatku odpočinku, saturace pramenící ze stereotypního provozu a málo sociálně podnětného prostředí,

skupinová tenze pramenící z neporozumění druhému a neflexibility měnit své životní postoje a návyky, psychologické změny u řidičů po autonehodách, interpersonální vztahy, relaxace a způsob eliminace negativních psychických stavů (Dziaková, 2009a).

4.2 Psychické obtíže po návratu ze zahraniční mise

Ve velké většině vojáci referují o účasti na zahraničních misích pozitivně. Účast na misi je hodnocena pozitivně, především díky profesnímu rozvoji, který tam vojáci zažívají. I přesto mohou po návratu z mise nastat různé adaptační potíže, které mohou být zapříčiněny přechodem z armádního do civilního života. Voják se dlouho dopředu připravuje na návrat do civilního života a tato příprava v sobě může skýtat i různá očekávání. Průběh resocializace závisí na schopnostech jedince adaptovat se na změnu a odlišnosti nového prostředí. Při návratu se mohou projevovat komunikační bariéry, pocit odcizení, zmatenost a pocit, že jej nikdo nemůže pochopit. V partnerských vztazích se může objevovat i negativní pocit ze separace a strach z nevěry (Kunčová & Kajanová, 2018).

Během 30 až 80 dní po návratu provádí vojenský psycholog strukturovaný rozhovor týkající se krizových a stresujících situací, které nastaly během operace a po návratu. Cílem tohoto rozhovoru je prevence a případné brzké podchycení rozvíjející se posttraumatické stresové poruchy a jiných onemocnění (Kunčová & Kajanová, 2018).

Psychické obtíže po návratu z boje jsou popisovány v písemnictví ze starého Egypta. V Hérodových spisech z bitvy u Marathonu můžeme vyzorovat popis konverzní slepoty, která vznikla u athénského bojovníka. Napoleónův lékař Dominique Jean Larrey popsal tři typické fáze po prožití bojového traumatu. Jsou jimi zvýšená vzrušivost a představitivost, období horečky, závažných gastrointestinálních obtíží a období frustrace a deprese. V 19. a 20. století byl podle lékařů ušní tinnitus u vojáků zapříčiněn výbuchem granátu v jejich blízkosti. Později se ale zjistilo, že se tinnitus vyskytuje i u vojáků, kteří v blízkosti výbuchu nebyli. Až následně začala být příčina spatřována v působení stresu (Raboch, 2021).

Negativní následky vojenského nasazení způsobenými traumatickým zážitkem, které během 6 až 9 měsíců neustupují, jsou zaznamenávány zejména u vojáků s malou sociální podporou. Sociální podporou je míněna rodina, přátelé a významné osoby po nasazení (Raboch & Pavlovský, 2020).

Podle údajů ze Spojených států Amerických až 25 % válečných veteránů, kteří po návratu z Iráku a Afghánistánu kontaktovali zdravotní centra pro veterány, mělo diagnostikovanou psychickou poruchu, přičemž nejčastěji diagnostikována byla PTSD (Raboch

& Pavlovský, 2020). Prevalence PTSD nebo deprese s výrazným funkčním postižením se pohybuje mezi 8,5 % a 14 %. Psychické následky traumatu z vojenské mise se mohou projevit zvýšenou konzumací alkoholu nebo zvýšenou agresivitou. Zvýšená konzumace alkoholu a agrese byly zaznamenány zhruba u poloviny amerických vojáků, kteří se po třech až dvanácti měsících vrátili z bojové mise v Iráku (Thomas et al., 2010). Data evropských jednotek jsou značně nižší. Prevalence PTSD je okolo 3 % a v České republice je výskyt ještě nižší a pohybuje se okolo 1 %. Rozdíly jsou pravděpodobně způsobeny především délkou mise. U Američanů je délka mise 12 měsíců a u evropských jednotek 3 až 6 měsíců. Rozdíl je také ve finanční kompenzaci za psychické poruchy. U amerických jednotek jsou kompenzace značně vyšší. Posledním faktorem může být stáří vojáků. U amerických vojáků je věk nižší než v evropských jednotkách (Raboch & Pavlovský, 2020).

Psychické následky stresových událostí na bojové misi mohou být různé. Mezi nejčastější patří deprese, problémy s nadužíváním alkoholu, nepřátelství a problémy s agresí nebo posttraumatická stresová porucha (Maguen et al., 2004).

4.3 Posttraumatické poruchy

Posttraumatické poruchy jsou psychopatologickou reakcí na jednorázové nebo dlouhotrvající stresové situace (Vágnerová, 2014). Tyto poruchy se mohou v některých případech projevit po návratu ze zahraničních misí (Thomas et al., 2010). Reakce na závažné trauma je zcela individuální. Může být ovlivněna příčinou traumatu, ale také osobnostními vlastnostmi, schopnostmi nebo zkušenostmi jedince (Vágnerová, 2014).

4.3.1 Akutní stresové reakce

Po prožití velmi stresové události mohou vznikat různé patologické projevy. Jedním z nich je akutní stresová reakce. Jedná se o přechodnou poruchu, která se rozvinula v bezprostřední návaznosti na stresovou událost. Reakce se projevuje na úrovni prožívání a chování. Akutní stresová reakce trvá několik hodin nebo dnů (World Health Organization, 2016). Základními symptomy jsou zúžené pole vědomí, snížená pozornost, neschopnost pochopit podněty a dezorientace. Tento stav může být následován dalšími projevy, jako je například disociativní stupor, agitace, roztěkanost nebo disociativní fuga. Akutní stresová reakce se projevuje také autonomními známkami panické úzkosti, kterými jsou nadměrné pocení, zrychlený tep a zčervenání. Symptomy se projevují bezprostředně po vystavení

stresovému podnětu. Často nastupují již několik minut po události. Úleva od příznaků nastává během dvou až tří dnů, ale velmi často již po několika hodinách. Akutní stresová reakce může být následně doprovázena částečnou nebo úplnou amnézií na epizodu (World Health Organization, 2016).

4.3.2 Posttraumatická stresová porucha

Velké množství literatury potvrzuje souvislost mezi rozvojem posttraumatické stresové poruchy (dále jako PTSD) a účastí v boji. Jedná se o problematiku, které se je potřeba u vojáků po návratu z bojových misí věnovat (Jeffrey et al., 2010).

PTSD v Mezinárodní klasifikaci nemocí spadá pod poruchy, které vznikly reakcí na těžký stres. Prvotním a nejdůležitějším příčinným faktorem je silná stresová reakce nebo trvalé nepříznivé okolnosti. Bez těchto vlivů PTSD nemůže vzniknout (World Health Organization, 2016).

PTSD se projevuje jako opožděná nebo protražovaná odpověď na stresovou událost krátkého nebo dlouhého trvání mimořádně ohrožující nebo katastrofické povahy. Jedná se o mimořádně život ohrožující události, které jsou schopny způsobit rozrušení skoro u každého (World Health Organization, 2016). Pro tuto poruchu jsou specifické tzv. „flashbacky“. Flashbacky jsou epizody neodbytných vzpomínek, při kterých se znovu objevuje prožité trauma. Mohou se projevovat ve snech nebo nočních můrách. Zároveň jedinec prožívá anhedonii, emoční otupělost a plochost, straní se lidí a je netečný vůči okolí. Postižený se snaží vyhýbat činnostem, které mu traumatickou událost mohou připomínat. V projevech PTSD se projevuje vegetativní hyperaktivita, která se projevuje zrychleným pulzem, palpitací, pocením, třesem a suchem v ústech. Dále se PTSD projevuje zvýšenou bdělostí, zesílenou úlekovou reakcí a nespavostí. S výše uvedenými příznaky se pojí úzkost a deprese se suicidálními ideacemi. Pro diagnostiku PTSD je podstatná latence příznaku po prožitém traumatu. Nástup příznaku nastupuje s latencí od několika týdnů až do měsíců (Vizinová & Preiss, 1999).

4.3.3 Prevence psychotraumat

Vojáci Armády České republiky patří do skupiny, která je psychotraumatem ohrožena více než běžní občané, protože se do kontaktu s traumatizujícími událostmi dostávají více. Prevence a výcvik dovedností a schopností, které by předcházely psychotraumatu, jsou poměrně náročné. Mají to za úkol vojskoví psychologové. Jejich úkolem je zajistit kvalitní psychologickou přípravu, aby se vojáci stali méně zranitelní ve vztahu k stresově traumatickým

zážitkům. U příslušníků armády je předpokládáno, že k takových zkušenostem dojde nebo bude docházet opakovaně (Dziaková, 2009a). Psychotrauma je zde vymezeno podle Dziakové: „*Psychotrauma je souhrnný název pro všechny typy negativních, stresujících prožitků, jež souvisejí se smyslovým vnímáním (zrakem, čichem, sluchem, hmatem) mrtvých či zraněných lidských těl, dále obavou o zdraví a život svůj nebo svých kolegů, přátel a blízkých a konečně situací, jež výrazně ovlivňují život vojáka*“ (Dziaková, 2009a, s. 115). Traumatické zážitky narušují jak rovinu emoční, tak rovinu racionálního uvažování (Dziaková, 2009a).

Prevence může být rozdělena do dvou sfér. Jednou sférou je výběr vhodných jedinců pro vykonávání dané profese a druhou sférou vhodná práce a výcvik s již vhodně vybraným vojákem (Dziaková, 2009a). Prvním preventivním opatřením, kterým je možné předejít vzniku a rozvoji psychických poruch v reakci na prožití traumatu, je výběr vojáků podle jejich osobnosti. Osobnostní struktura může zvyšovat pravděpodobnost výskytu takového onemocnění (Koffel, 2016). U vojáků jsou používány osobnostní dotazníky, pomocí kterých je možné eliminovat vojáky náchylné k rozvoji poruch již v začátku (Dziaková, 2009a).

Cílem prevence psychotraumatu je zabránit rozvoji negativních následků v souvislosti se specifickým charakterem práce. Traumatizující podněty dělíme do tří kategorií, kterým se v rámci prevence musí věnovat dostatečný čas a prostor. Prvním je kontakt s mrtvými, druhým je obava o vlastní život a zdraví a život a zdraví kolegů a třetím podnětem je ztráta blízké osoby.

Prevence druhého a třetího bodu je velmi problematicky realizovatelná a v rámci Armády České republiky je vojákům poskytována péče až následně. Přípravu vojáků je tedy nutné zaměřovat na bod první, kterým je kontakt s mrtvými nebo různě zraněnými osobami (Dziaková, 2009a).

Dziaková (2009a) ve své publikaci uvádí, že prevence je založena na principu vakcinace. Vakcinaci popisuje jako jednorázové či opakované vystavování traumatizujícím podnětům, aby poté byl voják schopen tuto psychickou zátěž překonat. V rámci prevence je tedy nutné vojáky vystavovat malým psychickým traumatům. V praxi se jedná o postupné a opakované vystavování pohledu na mrtvá těla či kontakt s nimi. Prevence psychotraumatu v armádě je praktikována následovně. V první fázi jsou vojákům předloženy fotografie mrtvých nebo zohavených těl, ve druhé fázi se střetávají s videonahrávkami natočenými během reálných zásahů a ve třetí fázi jsou vojáci přítomni tzv. *in natura* na pitevně s mrtvými těly (Dziaková, 2009a).

5 Psychologické aspekty přípravy vojáků

Každý duševně zdravý jedinec se přirozeně brání vzít druhému člověku život. V civilizaci, která stojí na židovsko-křesťanských základech a uctívá život každého jedince, je zabití morálně i právně považováno za nepřipustné. S tímto je potřeba pracovat ve výcviku vojáků. Vojáci jsou trénováni explicitně, tedy neskrývanou přípravou na zabíjení, jako je například zacházení se zbraní. Se zacházením se zbraní se pojí i vytváření vztahu ke zbraní a připravenost použít ji jako prostředek k sebeobraně nebo dosažení cíle. Vojáci ji dokonce používají jako image jejich vzhledu. Zároveň je s nimi pracováno v psychologické rovině, do které můžeme zařadit nezpochybnitelné záporné definování nepřítel (Štrobl, 2014).

Štrobl z psychoanalytického hlediska proces výcviku popisuje jako útlum superega, tedy oprostění se od morálních hodnot, které jsou dány společností. Výcvik má za úkol vytvořit z vojáka bojovníka a procesem výcviku bude snižovat morální úroveň každého jedince. Postupně se zásada *nezabiješ*, začne racionalizovat nebo relativizovat. V grafu znázorněném na obrázku 1 můžeme pozorovat, že výcvik vojáka tvoří pouze jednu část celkové přípravy na akt zabití (Štrobl, 2006).

Hlavní funkcí vojenského výcviku je indoktrinace vojáků, aby armáda plnila své cíle. Vojáci jsou trénováni, aby byli vysoce disciplinovaní, tvrdě pracovali, vytrvávali v náročných úkolech, respektovali autoritu, ovládali své emoce a aby efektivně fungovali jako členové týmu (Novaco & Robinson, 1984). „*Celý ten výcvik směřuje k tomu, aby se voják řídil příkazy, ne toho, co cítí, ale co mu řekne ten velitel. To je ta nejdůležitější vlastnost vojáka*“ (Vevera & Tachecí, 2022). V rámci vojenské přípravy se vojákům mění jejich chování a sebezpožívání (Štrobl, 2019).

K prvním změnám patří změna zevnějšku. Vojákům jsou přiděleny uniformy a vlasy jsou ostrihávány na krátko. Rozdíly jsou potírány a vše je v armádě podle předem určeného vzoru. Pro všechny začínají platit stejná pravidla. Člen armády se tak stává poslušnějším. Poslušnost vojáků pozitivně přispívá k plnění cílů, při kterém je nutné, aby dělali přesně to, co dělat mají (Štrobl, 2019).

Součástí výcviku jsou tzv. pořadová cvičení, při kterých se vojáci učí kázni a poslušnosti rozkazům. Voják se musí stát instinktivním, proto vojenský výcvik obsahuje nácvik činností k jejich zautomatizování. Zabraňuje se tím vojákově vzpurnosti a neposlušnosti. Vytváří se tím podmíněné reflexy. Pomocí těchto reflexů voják reaguje, aniž by musel vědomě uvažovat. Dril pomáhá vojákům reagovat ve velmi stresových situacích, které vytěsňují rozumové přemýšlení. Štrobl nazývá toto reagování „*diktátem iracionálních instinktů*“ (Štrobl, 2019, s. 75).

Vojáci, v život ohrožujících situacích, musí jednat pomocí nacvičených a zautomatizovaných postupů. Příslušník speciálních sil AČR pplk. gšt. Petr Matouš ve své knize popisuje vojenský výcvik následovně: „*Základem všeho byly bojové drily, které zná každý příslušník bojových rot klasické armády, nicméně zde se pilovaly do dokonalosti. Někdy jsem měl pocit, že do nekonečna. Když děláte takovou činnost asi tisíckrát, tak to neděláte s radostí, i když vás to z počátku bavilo*“ (Stehlík & Matouš, 2022, s. 32). V malých armádách NATO je potřeba, aby vojáci uměli vyhodnotit situaci, a následně, aby rychle efektivně a předvídatelně reagovali (Štrobl, 2019).

Smyslem výcviku je naučit vojáka přežít a splnit úkol. Voják je veden k uvědomění si svého ega, které ale nesmí být na prvním místě. Následně je vojákovi vysvětlena odpovědnost v plnění úkolu a občanská odpovědnost, která na něj bude kladena. Vojáci musí pochopit, že má smysl přežít a že k přežití vede oslabení nepřítele.

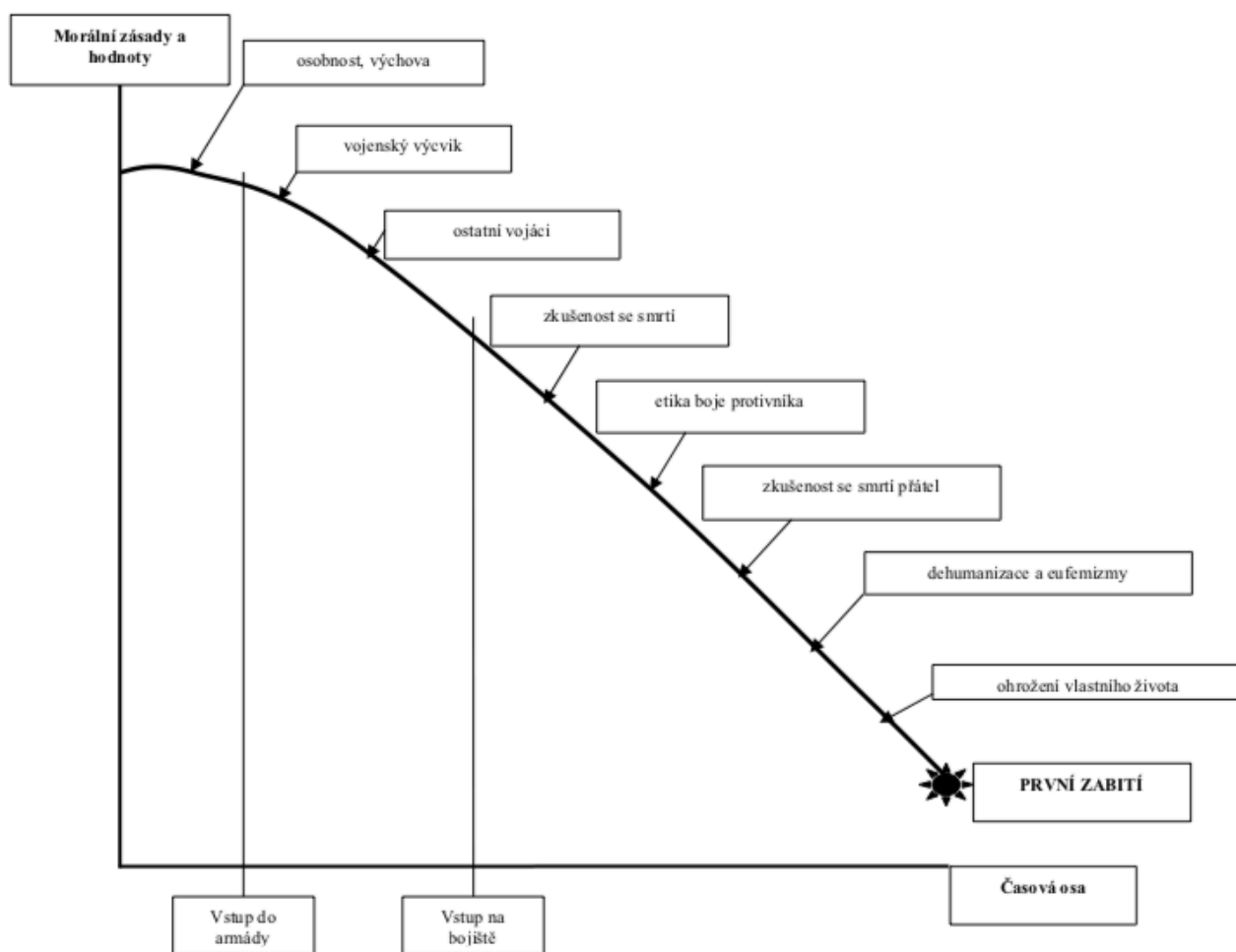
Ke zvýšení motivace k boji proti nepříteli jsou zdůrazňovány jeho negativní a hanlivé charakteristiky. Cílem je, aby voják uvěřil, že bojuje s někým jemu podřadným. Nenávist k nepříteli ale není nezbytná pro bojovou morálku (Novaco & Robinson, 1984). Důležitý je ale také celkový postoj k nepříteli. Voják nesmí pochybovat, jestli stojí na správné straně. Nepřítel může být vojákem ctěn, ale nesmí s ním soucítit. Nepřítel musí být jasně dán a nikoli problematizován. A poslední důležitou charakteristikou je, že voják musí svého nepřítele dobře znát (Štrobl, 2014). I přes nenávist k protivníkovi může přicházet pocit viny. Dokud není voják osobně zraněn nebo nezažije ztrátu blízkých, je těžké uniknout vnitřnímu odporu k zabíjení. Pozitivním faktorem motivace k boji je skupinová identifikace, citové vazby na kamarády a soutěživý duch (Novaco & Robinson, 1984).

U vojáků je potřeba potlačovat jejich vlastní individualismus. Vlastní potřeba není tak důležitá jako potřeba vojenské jednoty, které je členem. Je potřeba, aby voják pochopil, že je hodnotný a smysluplný, když přispívá svým spolubojovníkům. Instruktor výcviku Vojenské akademie AČR ve Vyškově: „... *pokud odjíždějí do mise pouze s myšlenkou na peníze, jsou na nejlepší cestě v akci zařvat, co víc, ohrozit životy jiných*“ (Štrobl, 2019, s. 77).

Pokud má voják zabít, je potřeba mu dodat motivaci k tomuto činu. Splnit úkol a přežít je ta nejjednodušší forma motivace, která donutí vojáka zabít nepřítele (Štrobl, 2019). Příprava vojáka na válčení podle Štrobla (2019) nahrazuje mezikulturně zažité, „zabíjení je špatné“ na: „zabíjet je oprávněné proto, abys přežil, pomohl ostatním a splnil úkol. To vše za cílem ochránit, zachovat či podpořit hodnoty, kvůli kterým jsi byl do války vyslán“ (Štrobl, 2019, s. 80).

Obrázek 1: Změna morálních zásad a hodnot do momentu prvního zabití nepřítele (Štrobl, 2019, s. 191)

6 Přípravenost vojáka prožívání k boji

Vojákově prožívání aktu zabití je úzce spjato s výcvikem, který vojáci absolvují. Jak již bylo v předchozí kapitole zmíněno, výcvik se snaží z vojáka vychovat bojovníka. Vojenským výcvikem se utváří bojovník. Bojovníkovo prožívání je modulováno pro podmínky boje, který na bojových misích vojáci zažívají. V kapitole o vojenském výcviku je popisováno, jak se proměňuje civilista na vojáka a jaká jsou specifika přípravy vojáků na boj a co jim napomáhá

ve vedení boje. Jmenováno je zejména potírání individualismu a podmiňování k automatickým reakcím v boji. V této kapitole jsou uvedeny fenomény, které formují vojákovu prožívání při aktu zabítí. Armáda se snaží co nejlépe své vojáky na tuto situaci připravit (Dziaková, 2009a; Štrobl 2019). I přesto lze obecně říci, že význam a dopad zabíjení je individuálně definován. Následky aktu zabítí jsou zaznamenány od vážně oslabujících až po malý nebo žádný psychický dopad (Baggaley et al., 2018).

Grossman (2009) považuje za podstatnou vzdálenost. Nemíní ovšem vzdáleností pouze vzdálenost fyzickou, i když je také velmi podstatná. Uvádí několik možností vzdáleností, kterými jsou vzdálenost mechanická, sociální, morální a kulturní. Mechanická vzdálenost je dána technologickými prostředky, v moderním boji je zásadní použití střelné zbraně, která umožňuje fyzickou vzdálenost. Pro mnoho vojáků je jednodušší zabít pomocí projektilové zbraně než ostré zbraně. Nelze zabít nožem, aniž byste viděli a cítili utrpení a agónii nepřítele. Sociální vzdálenost je určována sociálním statutem vojáka a nepřítele. Morální odstup je definován vyšším smyslem, za který vojáci slouží. Ospravedlňování zabíjení s odkazem na kulturní vzdálenost znamená považovat nepřítele za méněcenného. Kulturně vzdálený nepřítel je náchylný k útoku právě kvůli své jinakosti. Tento jev lze pojmenovat jako dehumanizaci.

Štrobl (2018) ve své práci shrnuje prožívání vojáků. Uvádí, že duševně zdravý jedinec se bude své destruktivní agresi vždy přirozeně bránit. Také uvádí, že pokud bude voják k agresi bez předchozí přípravy přinucen, bude ji hodnotit negativně. Hlavním faktem, který Štrobl (2018) uvádí, je, že destruktivní agresi, a tedy také zabíjení, umožňuje regrese a černobílé vidění světa, dehumanizace a přenesení odpovědnosti.

6.1 Regrese

O regresi bylo již nepřímo hovořeno v předešlých kapitolách. Převážně v kapitole o specifikách vojenské jednotky a přípravě vojenských jednotek. Témata v kapitolách se prolínají, není proto možné problematiku popisovat pouze v jedné z nich. Regrese se projevuje zejména užíváním prostých výrazů. Štrobl (2019) popisuje regresi u vojáků jako návrat do období latence v psychosexuálním vývoji. Toto období je propleteno chlapeckou rivalitou a soutěživostí, kde jsou oceňovány fyzické dovednosti. Návrat do předešlých vývojových stádií dokresluje také armáda, která svými pravidly může připomínat návrat do školních let. Voják je stejně jako dítě v podřízené pozici (Štrobl, 2018).

6.2 Splitting v černobílém vnímání světa

Černobílé chápání světa u vojáků je zřejmé v dualistickém pohledu na válčení. Jedna strana, jejímž je voják členem, je dobrá, druhá, nepřátelská strana, je ta špatná. Štrobl (2019) také popisuje tzv. *splitting* neboli štěpení ve vojákově prožívání konfliktu mezi ním a nepřítelem. Svět se stává ostře černobílým, stejně tak voják sám. Takové vnímání světa můžeme pozorovat u psychotiků nebo u hraničně strukturovaných jedinců. Podle Štrobla (2019) štěpení u zdravých jedinců funguje jako nástroj ke zvládnutí krize nebo velkého stresu. V určitém specifickém prostředí tento nástroj funguje jako adaptivní reakce, která zvyšuje šanci na přežití. Štrobl (2019) uvádí jako příklad kontakt s vlky. V případě obklíčení smečkou vlků, kteří nás budou ohrožovat, začneme vlkům přisuzovat negativní vlastnosti jako zlí, krutí nebo krvelační. Tyto představy budou naší vlastní projekcí, protože vlk žádné takové vlastnosti nemá. Štěpení může vojákům zachránit život. Ti, kteří štěpení nepodlehnu, jsou ale ti, kteří při válečných konfliktech mohou zasáhnout a zabránit masakrům a jiným projevům destruktivní agrese. Ti, co podlehnu, jsou ochráněni tímto adaptivním procesem, který je zbavuje pochyb a spravedlňuje jejich chování. Mezi projevy štěpení se může řadit také dehumanizace, která je popsána v následující podkapitole (Štrobl, 2019).

6.3 Dehumanizace

Dehumanizace je mechanismus, který umožňuje schopnost zahodit zábrany a ubližovat druhým (Sturman, 2012). Proces dehumanizace má dvě fáze. V první fázi je oběť zařazena do určité specifické skupiny. Ve druhé fázi je tato skupina odlidštěna (Štrobl, 2019). Štrobl (2019) popisuje dehumanizaci ve vztahu ke vztahovosti k druhým, kdy vztah já–ty není brán jako ty je to samé jako já, ale jako já–to. Dehumanizace odepírá nebo přehlíží lidskost druhých. Označuje je za jiné a méněcenné a za něco, čeho bychom se chtěli zbavit. Příklady dehumanizace můžeme představit na aktuálních příkladech (Kteily & Landry, 2022). Například Rusové nazývají Ukrajince jako Zombie a Ukrajinci nazývají Rusy Skřety (Štrobl & Bartošová, 2023). Izraelci a Palestinci se navzájem přirovnávají k podlidským lidoopům. Ujgurská menšina je Číňany popisována jako infekční vir. Pplk. gšt. Petr Matouš ve své knize píše: „... vyprávěli nám, jak si jejich nadřazený v první chvíli myslel, že jsme barbaři z Východu, kteří opravdu našeho řidiče popravili“ (Stehlík & Matouš, 2022, s. 43). Ne vždy musí dehumanizace vznikat jako adaptace na zabíjení. Může ji zapříčinit kulturní šok, který vojáci na misi v kulturně odlišné zemi zažijí (Štrobl, 2019). Pokud jsou vojáci s kulturou země, kam jedou, seznámeni a proškoleni předem,

tak se výskyt dehumanizace může snížit až o polovinu (Štrobl, 2004). Dehumanizaci můžeme pozorovat na spojení *barbaři z Východu*. Byla zaznamenána tendence lidí připisovat své skupině více lidských vlastností a emocí. Tento jev byl nazván infrahumanizací (Kteily & Landry, 2022). Nadelson tvrdí, že procesy dehumanizace, které napomáhají morálnímu zvládnání zabití, mohou selhat při zabití na blízkou vzdálenost (Baggaley et al., 2019). Samovolná nikoli institucionalizovaná dehumanizace je logický adaptivní mechanismus, který vojákovi umožňuje vykonávat jeho práci (Štrobl, 2019).

6.4 Přenesená odpovědnost

Již v minulosti můžeme pozorovat, jak obvinění v rámci Norimberských procesů u soudu vypovídali, že pouze plnili rozkazy. Jinými slovy přenesli odpovědnost na velitele, kteří jim veleli (Štrobl, 2019). Psycholog Gustav Gilbert (1981) popsal své zkušenosti s nacisty během norimberských procesů. Vedl s nimi rozhovory a zkoušel na nich psychodiagnostické testy. Dochází k závěru, že většina nacistů byla průměrně až vysoce inteligentní bez výrazných psychopatologických rysů a že vnímala poslušnost jako ctnost. To by znamenalo, že i normální jedinci jsou schopni páchat zlo. Proto vědci začali zkoumat vztah mezi konformitou a agresí (Štrobl, 2019).

Konformita je změna názoru nebo chování zapříčiněná vznikajícím tlakem jedince nebo skupiny. Působení sociálních vlivů může vyústit v přesvědčení, že je dané chování akceptovatelné. Člověk je přijme a souhlasí s nimi. Tato vnitřní konformita se nazývá akceptace. Při akceptaci je myšlení a chování v souladu se skupinou (Výrost et al., 2019). Identifikace neboli členství ve skupině je druhem konformity. Když se jedinec začíná identifikovat se skupinou, znamená to, že přijímá vliv skupiny za účelem udržování uspokojujícího vztahu k jiné osobě nebo skupině. Tento druh konformity vysvětluje chování policistů nebo vojáků. Zabývá se jím například Zimbardova vězeňská studie (Štrobl, 2019).

Co nás vede k tomu být konformní s davem a změnit svůj názor? Lidé mají potřebu mít pravdu, která je vyvolána normativním sociálním vlivem. Obracíme se k druhým, abychom zjistili pravdu svého názoru nebo chování. Čím méně si jsme jistí, tím více spoléháme na druhé. Dále má člověk potřebu být oblíben, která je dána informačním sociálním vlivem. Člověk usiluje o akceptaci druhými, a proto se snaží přemýšlet a usuzovat jako oni (Výrost et al., 2019).

Poslušnost je změna chování vyvolána příkazem nebo rozkazem ze strany autority. Destruktivní poslušnost jsme mohli pozorovat již mnohokrát v historii, například v podobě genocidy Židů za druhé světové války (Výrost et al., 2019).

Milgramův experiment nám ukazuje, že lidé jsou schopni agresivního chování, protože jsou poslušní k autoritě (Milgram, 1963). Zimbardo (2021) pak na základě svého výzkumu k Milgramově tvrzení dodává, že na chování člověka působí také prostředí, ve kterém se nachází, a role, se kterou se identifikují. Jinak řečeno, Zimbardo se domnívá, že zdrojem zla v člověku je situace nebo systém, ve kterém se nachází. Štrobl (2019) částečně zpochybňuje přesvědčení těchto dvou výzkumníků, protože zdaleka ne všichni podleli konformitě a poslušnosti a byly opominuty jejich osobnostní parametry jako například důvěřivost, maskulinita nebo temperament. Zároveň poukazuje na podstatnost výsledků těchto experimentů, protože dokázaly snížit diktát superega pomocí přenesení odpovědností na autoritu. Takové řešení je pro mnoho lidí lákavé a pohodlné. Štrobl (2019) uvádí například také Banduru, který ve svých výzkumech prokázal, že přenesení odpovědnosti má na chování jedince větší vliv než dehumanizace. Nedostatek studií nám neumožňuje vysvětlit, proč nějací lidé svou odpovědnost na druhou osobu nepřenesou a zachovají si vlastní odpovědnost. Také konformita a poslušnost nevysvětluje chování lidí, které agrese začala bavit a nechovali se tak v rámci nařízení autority. Lze říci, že proces přenesení odpovědnosti neprobíhá pokaždé stejně, jako je tomu například u dehumanizace, kterou můžeme označit za nutnou podmínku k zabíjení (Štrobl, 2019).

6.5 Skupinová koheze

Význam soudržnosti jednotek je znám velmi dlouho a byl užíván již u armád před 2 500 lety. Skupinová koheze umožňuje důvěru v jednotku vojáka. Důležité je vytvořit efektivní výkonnou jednotku, ve které budou vojáci, kteří jsou hrdí na příslušnost k dané jednotce. Cílem je, aby se voják staral o zájem celé jednotky, a ne pouze o své zájmy. Bylo zjištěno, že pokud se externě řízené agresivní chování těší skupinové shovívavosti, tak jedince opouští pocit zranitelnosti a může docházet až k tomu, že zabití nepřítele skupině přinese uspokojení. Velmi silná skupinová koheze byla pozorována například v Abu Ghraib. Voják se cítí chráněn a podporován skupinou, což mu napomáhá ovládat jeho strach, frustraci a další negativní emoce (Mackmin, 2007). Mackmin (2007) uvádí skupinou soudržnost s dehumanizací jako základní faktory odstraňující pocit vojákovy osobní odpovědnosti.

6.6 Voják připravený zabít

Voják připravený zabít ví, že na misi musí chránit svůj život, pokud tím přinese užitek pro zbytek jednotky. Cítí hrdost na jednotku, které slouží a se kterou bojuje za stejný cíl. Má pocit výjimečnosti a příslušnosti k elitě. Je na straně dobra a ti druzí jsou špatní. Cílem je splnit cíl, který je prospěšný pro celou jednotku, s níž se identifikuje. Realita je černobílá a tím pádem srozumitelná. Nepřítel je záhodno vyhubit, je jasným terčem. S tím vším je voják připraven zabít (Štrobl, 2019).

7 Aktuální výzkumy prožitků vojáků po zabití nepřítele

Štrobl (2006) ve svém článku popisuje psychoanalytický pohled na zabití. Uvádí, že reakce vojáků lze rozdělit na tři způsoby reakcí. Buď v danou chvíli necítili nic a soustředili se na plnění navyklých činností, nebo někteří zakoušeli úlevu a radost, anebo prožívali pocit neskutečné snadnosti provedení toho aktu a toho, jak ho dokázali provést. Jelikož tento fenomén popisuje z psychoanalytického hlediska, tak uvádí, že při prvním zabití se superego ještě projevuje a voják pocituje pocit viny, ale při opakovaných zabitích superego oslabuje a objevuje se nárůst pozitivních prožitků. Štrobl (2006) zaznamenal, že vojáci své prožitky často přirovnávají k sexu nebo k drogové extázi. Při všech třech situacích, drogové extázi, sexu i zabití můžeme pozorovat silné psychické prožitky, somatické reakce a oslabení vlivu superega. Štrobl (2006) dochází k myšlence, že zabití musí saturovat některá pudová přání, která směřují k dosažení slasti. Důvodem, který u vojáků způsobovaly radost, příjemné pocity až slast, byl pocit lovu, pocit moci, zbavení se nepříjemného napětí a možnost ventilovat svou zlost (Štrobl, 2006).

Vojáci si pocity ze zabití neumí představit nebo je silně racionalizují a popisují, že je to například *jejich práce*, že *chrání své kolegy* nebo že *plní svou povinnost*. Pro vojáky, kteří již prošli bojem, je velmi důležitá důvěra v jejich kolegy nebo alianční partnery. Také poukazuje na pozitivní pocity spojené s bojem, které odkazují na možnost využití naučených dovedností. U části vojáků byl zaznamenán hněv, strach a silné vzrušení z vyplaveného adrenalinu a touha zabít nepřítele. Ve 24hodinovém horizontu jsou zaznamenány převážně pozitivní pocity, úleva až euforie (Štrobl, 2013).

Těsně po zabití voják může prožívat disociativní prázdnotu, na kterou navazují psychosomatické projevy znechucení nebo pocit viny. Při opakovaném zabití mohou u vojáka nastat výčitky z potěšení, které zažívá. Na původní emoce si vojáci nepamatují nebo je

racionalizují. V následujících řádech minut voják začíná reflektovat událost a objevují se první negativní prožitky. Voják se na zkušenost adaptuje a svým pocitům se buď uzavře, nebo nalézá určitý druh potěšení. Uzavření se emocím při opakovaném aktu zabití je spojeno se silnou racionalizací a potěšení bylo často spojeno se zážitkem euforie, excitace, radosti z výhry (Štrobl, 2018).

Baggaley a kolektiv (2019) z dopisů vojáků zjistili, že většina vojáků zabíjení popisovala jako reflexní reakci, která byla vedena strachem a vzrušením ze situace. Velkým faktorem, který moduluje chování subjektu, je vzdálenost, na kterou voják útočí na protivníka. Při boji na blízko vojáci popisují tunelové vidění na protivníkovu zbraň. Situace, při kterých posléze docházelo k zabití protivníka, měly za následek změněné vnímání času. Vojáci často prožívali zpomalení nebo zrychlení plynutí času. U vojáků v těchto situacích byly také popsány averzivní emoce, které byly spjaty s vidinou blízké smrti. Prožití aktu zabití se pro vojáky stává zlomovým momentem v životě. V návaznosti na tuto událost byly zaznamenány proměny identit vojáků. Akt zabití u vojáků může být označován jako transformační událost (Baggaley et al., 2019).

Štrobl (2018) představuje hypotézu válečného self, která představuje odlišné chápání toho, co je správné a co nikoli. Válečné self má jiné hodnoty a priority než mírové self. Je mocné, tělo funguje autonomně, svět vnímá černobíle, je pragmatické.

Empirická část

Následující část bakalářské práce se věnuje výzkumu, který byl prováděn na téma Prožívání aktu zabití u vojáků na bojové misi. Tato část je rozdělena do dvou hlavních kapitol. V první kapitole je podrobně popsána metodika výzkumu a ve druhé kapitole jsou zveřejněny výsledky provedeného výzkumu s diskuzí.

8 Metodika výzkumu

8.1 Kvalitativní výzkum

Výzkumná část bakalářské práce je prováděna pomocí kvalitativního výzkumu. Bakalářská práce se snaží popsat jednotlivá prožívání aktu zabití u vojáků na bojové misi, proto byl zvolen kvalitativní typ výzkumu. Cílem není zjistit informace, které by se daly generalizovat, ale podrobně zmapovat a popsat prožívání každého respondenta jako jedinečné osoby.

Někteří metodologové mohou kvalitativní výzkum považovat za protipól výzkumu na přírodovědných základech postavené vědě a jiní za metodologický doplněk kvantitativních výzkumných strategií. Existuje mnoho definic popisujících kvalitativní výzkum, ale žádná z nich není úplně přesná (Hendl, 2008). Miovský (2006) považuje za kvalitativní typ výzkumu takový výzkum, který využívá kvalitativního přístupu ve zkoumání. Kvalitativní přístup je určen pro popis, analýzu a interpretaci nekvantifikovatelných vlastností u zkoumaných fenoménů naší vnější a vnitřní reality. Za hlavní principy přístupu Miovský (2006) považuje jedinečnost a neopakovatelnost. To je zde chápáno jako rozdílnost a výjimečnost jednotlivých lidí. Dále kontextuálnost, která říká, že dané fenomény platí pouze v určitém prostředí. Procesuálnosti a dynamice rozumíme jako vývoji fenoménu v čase. Posledním principem je reflexivita. Reflexivita popisuje vzájemné působení a ovlivňování probanda a výzkumníka.

8.2 Cíl výzkumného šetření

Práce se zabývá prožíváním aktu zabití u vojáků na bojové misi. Zabití druhého je čin, se kterým se běžná populace v západním světě setkává velmi zřídka. Zabití je ve střeoevropské kultuře pojímáno jako nelegální. Bakalářská práce se snaží popsat vojákovo prožívání legálního aktu zabití ve specifických podmínkách bojových misí. Hlavním cílem bylo prozkoumat prožitky vojáků, kteří se s touto situací v průběhu bojové mise setkali.

8.3 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka bakalářské práce je: „*Jak vojáci na bojové misi prožívají jimi spáchaný akt zabití?*“ Scénář otázek, který reflektuje výzkumnou otázku, je přiložen v příloze. Výzkumná otázka mapuje prožívání vojáků před zabitím, při něm a s malým a velkým časovým odstupem.

8.4 Vlastní předporozumění zkoumanému tématu

Již nějaký čas se pohybuji mezi vojáky a jejich rodinami. Spousta z nich se účastnila zahraničních misí. Vyprávění vojáků o jejich dojmech a zážitcích z misí, kterých se účastnili, a mé subjektivní dojmy z jejich vyprávění se velmi lišily od domněnek o prožitcích vojáků, se kterými jsem se setkávala v laické populaci. Podle mé zkušenosti se mnoho laické společnosti domnívá, že vojáci z bojových misí přijíždějí traumatizovaní s trvalými následky na jejich psychice. Velké množství celosvětové literatury odborné a beletrie mapuje prožívání aktu zabití zejména u válečných veteránů, kteří se účastnili bojových misí v minulém století. Přesvědčení laické veřejnosti o následcích bojových misí se tedy odvíjí od zcela jiného vzorku, než jsou dnešní profesionální příslušníci armády. Proto jsem se v této práci snažila popsat prožívání aktu zabití vojáků, které bude reflektovat dnešní moderní bojové mise. Mnoho studií se zabývá kvantitativní otázkou psychických následků traumatických zážitků na misích. Rozhodla jsem se proto kvalitativně popsat vlastní prožívání profesionálních vojáků, kteří zabili.

O této problematice z českého prostředí bohatě píše Daniel Štrobl ve své knize *Psychologické aspekty zabití* (2019). Tato kniha pro mne byla značnou inspirací.

8.5 Rozhovor

Výzkum byl proveden pomocí polostrukturovaného (semistrukturovaného) rozhovoru. Předem byl vytvořen seznam okruhů otázek, na které bylo potřeba zjistit odpovědi. Pod každým okruhem byla skupina otázek zjišťující odpovědi na daná témata. Jelikož se jedná o velmi citlivé téma, prvních několik otázek nespadlo pod žádné téma. Jejich úkolem bylo navázání důvěry mezi mnou a respondentem.

Polostrukturovaný rozhovor umožňuje pokládat doplňující otázky respondentovi. V některých částech rozhovoru nemusí být otázky položeny ve stejné souslednosti.

Polostrukturovaný rozhovor zajišťuje určitou flexibilitu ve vedení rozhovorů, která byla při takovém tématu rozhovoru potřebná.

Pro lepší porozumění a ujistění, co respondent sděluje, bylo použito tzv. inquiry, což dle Miovského (2006) znamená upřesnění. Inquiry nám umožňuje ujistit se, že jsme respondenta pochopili a správně interpretovali.

8.6 Tematická analýza

Analýza rozhovorů byla prováděna pomocí metody tematické analýzy. Tematická analýza je výzkumná kvalitativní metoda užívaná k popisu témat objevujících se ve výzkumných datech. Tematická analýza slouží k nalezení témat ve výzkumném materiálu. Téma zachycuje informaci o datech, která je podstatná ve vztahu k výzkumné otázce a představuje určitou úroveň odpovědi (Braun & Clarke, 2006).

Při analýze rozhovorů jsou dodržovány postupy, které umožňují naleznout témata skrytá ve výzkumných datech. Braun a Clarke (2006) předkládají sérii kroků k analýze pomocí tematické analýzy.

V prvním kroku je nutné převést získaná data do psané podoby. V této práci se jedná o doslovný přepis rozhovorů. Textová podoba slouží k opakovanému pročitání a seznamování s výzkumnými daty.

Ve druhém kroku je zahrnuta tvorba kódů. Tento krok je běžné několikrát opakovat. Při důkladné analýze je výsledkem seznam kódů. V této práci je kódování prováděno zvýrazňováním jednotlivých kódů v prepisech rozhovorů.

Následně ve třetím kroku třídíme již nalezené kódy do potenciálních témat. Postupně se začnou objevovat témata a subtémata. Třídění kódů bylo u prvních dvou respondentů prováděno pomocí přepisu kódů na papírky, které byly tříděny (viz příloha). U zbylých dvou rozhovorů byly kódy tříděny pomocí myšlenkových map (viz příloha).

Čtvrtý krok zahrnuje práci s jednotlivými tématy. Kontrolujeme odlišnost témat a zda nebyla vytvořena shodná témata. Ukončení se doporučuje v momentu, kdy nejsou nacházená žádná nová témata. Třídění papírků bylo postupně revidováno a několikrát opravováno. Stejně tak probíhal postup u myšlenkových map.

V pátém kroku jsou definována témata a zjišťuje se jejich vztah k ostatním tématům. Popisuje se, o čem dané téma pojednává.

Posledním krokem je sepsání zanalyzovaných výsledků výzkumného bádání. V závěrečné zprávě se uvádí, jak témata zapadají do celého příběhu, co témata znamenají.

Důležitým krokem je uvedení přímých citací z textu pro doložení zjištěných výsledků. Také je podstatné popsat vztahy mezi tématy a předem stanovenou výzkumnou otázkou (Braun & Clarke, 2006).

8.7 Výzkumný soubor

Probandi tohoto výzkumu byli vybíráni pomocí účelového výběru. Jedná se o formu výběru výzkumného vzorku, který vybíráme na základě určitých vlastností odpovídajících konkrétním kritériím (Miovský, 2006). V této práci bylo hlavním kritériem:

- Respondent je příslušníkem AČR
- Respondent se účastnil zahraniční mise
- Respondent na zahraniční misi zabil nepřítele

Jednotliví probandi byli nalézáni pomocí metody Snowball. Celý výzkumný vzorek obsahoval čtyři dospělé muže. Přesný věk respondenti z důvodů ochrany osobních údajů neuváděli. Všichni z respondentů se účastnili zahraniční mise, na níž zabili nepřítele, a tři z nich opakovaně. Respondenti si nepřáli uvádět rok ani místo absolvování bojové mise.

Celkem bylo provedeno pět rozhovorů. Jeden z rozhovorů byl vyřazen, protože respondent nesplňoval kritéria výzkumného vzorku, což bylo zjištěno v průběhu rozhovoru.

8.8 Místo výzkumného šetření

Místo výzkumného šetření bylo vybíráno podle preferencí respondentů. Dva ze čtyř respondentů souhlasili s osobním setkáním a provedením rozhovoru ve vypůjčeném pracovním prostoru. Dva z respondentů si přáli on-line setkání, které proběhlo prostřednictvím Google Meet.

8.9 Etika výzkumu

Respondenti byli v rámci zajištění etického průběhu výzkumu seznámeni s tématem bakalářské práce, průběhem výzkumného rozhovoru a jeho vyhodnocováním. Byli informováni, že bude pořízen audiozáznam jejich rozhovoru, který následně bude sloužit k doslovnému přepisu rozhovoru. Také byli informováni, že šetření je dobrovolné a že mohou rozhovor kdykoli ukončit a stejně tak mohou kdykoli svůj rozhovor z výzkumu odebrat. Kvůli citlivosti tématu měli respondenti vždy možnost na otázku neodpovědět. Po ukončení

rozhovoru měli respondenti možnost doptat se na doplňující otázku k výzkumu. V případě neporozumění otázky byla otázka dovysvětlena. Respondenti souhlas potvrdili podepsáním informovaných souhlasů, které z důvodu zachování anonymity nejsou součástí práce. V příloze je pouze vzor informovaného souhlasu. Přepsané rozhovory byly následně zaslány ke zpětné kontrole respondentům. Na jejich žádost byly některé informace, které by umožnily identifikaci jedinců, začerněny.

Rozhovory byly v průběhu šetření nahrávány. Nahrávka následně sloužila pro přepis rozhovoru k analýze získaných dat. Charakteristické vyjadřování respondentů nebylo v přepisech změněno. Přepis rozhovoru je doplněn o poznámky o neverbálním vyjádření.

8.10 Validita a reliabilita výzkumu

Při výzkumu je nutné zajistit validitu a reliabilitu. Hendl (2016) uvádí 4 kritéria, která by měl výzkum splňovat. Kritérii jsou: důvěryhodnost, přenositelnost, spolehlivost a potvrditelnost.

Kritérium důvěryhodnosti zajišťuje, že předmět zkoumání byl přesně identifikován a popsán. Důvěryhodnost byla v této práci zajištěna odbornou konzultací s vedoucím práce. V teoretické práci byla použita metoda triangulace (zjišťování informací z více dostupných zdrojů), které také napomáhá důvěryhodnosti.

Přenositelnost znamená, že výsledky z jednoho případu je možné použít pro jiný případ, který se mu podobá. Přestože mají některé rysy společné, tak vzhledem k malému vzorku respondentů nelze výsledky obecně přenést.

Dle Miovského (2006) spolehlivost vytváří možnost na základě podrobného seznámení s výzkumnou zprávou znovu replikovat jednotlivé kroky výzkumu. Analýza dat byla provedena podle postupu navrženého autorkami Braun a Clarke (2006). Tento postup je v bakalářské práci dodržen a podrobně popsán. Dokumentace analýzy rozhovorů je uvedena v příloze.

Posledním kritériem je potvrditelnost. Potvrditelnost klade důraz na objektivitu samotné studie a odkazuje na posouzení adekvátnosti jednotlivých získaných dat. Ve výsledcích výzkumného šetření jsou výsledky podloženy konkrétními výpověďmi jednotlivců z vedených výzkumných rozhovorů. Kompletní rozhovory jsou uvedeny v příloze.

9 Výsledky výzkumného šetření

V této kapitole jsou shrnuty výsledky analýzy čtyř rozhovorů. Rozhovory se týkaly prožívání aktu zabití u vojáků na bojové misi. Provedené rozhovory byly následně zanalyzovány tematickou analýzou.

Každému respondentovi bylo přiřazeno písmeno od A do D. Nalezená témata jsou doložena přímými citacemi z rozhovorů, které jsou označeny příslušnou stranou a řádkem v přepisu rozhovoru. Například rozhovor A a řádek 155 jsou uvedeny následovně: (A_155).

Sepsané výsledky výzkumného šetření následují časovou linku vojákovy prožívání. Vojákovy prožívání se postupně mění a vyvíjí, rozhodla jsem se proto zvolit tento model.

Témata nalezená v prožívání vojáků jsem rozdělila podle časové linky, která kopíruje vývoj prožitků. Při analýze rozhovorů se objevila také témata vedlejší, která se přímo nepojí s prožíváním vojáků, ale mohou ho ovlivňovat. Tabulka prožitků jednotlivých respondentů je uvedena v příloze.

9.1 Vojákovy předzkušnostní vnímání aktu zabití

9.1.1 Nezamýšlení se nad hlubším smyslem zabíjení

V rozhovorech se ukázalo, že vojáci se nad tématem zabíjení nezamýšlejí a nevěnují mu velkou pozornost. Nejedná se pro ně o téma, kterého by se obávali nebo na které by se hlouběji v průběhu volby povolání nebo výcviku zaměřovali. Akt zabití popisují velmi pragmaticky a stroze.

„Ano, napadlo mě to. Ne nepřemýšlel. Nevěnoval jsme tomu žádnou pozornost.“ (C_63)

„Jako reálně chceš někoho zabít, protože on chce zabít tebe.“ (A_124)

„No že když budu střílet, tak na druhé někdo bude.“ (C_65)

„Samotný akt zabití? Ty brd' o, nevím. To bych si asi jako hodně domýšlel. Nevím, jak jsem to vnímal. Jestli jsem to vnímal. No ne, asi jsem to vnímal, že když mě chce někdo prostě zabít. Nejedu s tím, že tam prostě odjedu co nejvíc lidí. To určitě ne. Prostě jsem to vnímal tak, že když mě chce někdo jako zabít, tak se ho musím snažit zabít prostě jako rychlej.“ (A_133)

9.1.2 Smíření se s možností své smrti

Jsou si vědomi rizika svého povolání v kontextu možnosti ohrožení vlastního života a toto riziko také přijímají. Veškeré uvažování o boji s nepřítelem se vztahuje pouze k jejich možnosti smrti, kterou přijímají.

„Jo jo, myslím si, že to má člověk srovnaný, když do takový jednotky jako já, jde. Kdy ta pravděpodobnost je řádově větší než v jiných jednotkách. Takže jo, my jsme s tím všichni byli srovnaný a byli jsme s tím v pohodě. Protože zkušenost je potom taková, že když nezabiju já, tak zabije on mě. Takže tak to v tý válce prostě je. My jsme tohle věděli a byli jsme na to připravovaný.“ (B_49)

9.1.3 Touha po porážce zlého nepřítele

Prožitky zabití nepřítele mohou být doprovázeny touhou jít do boje a porazit ho nebo vyhrát.

„Předtím to bylo, jo jasně, nandáme jim to.“ (D_119)

9.1.4 Pocit vykonávání dobra

Vojáci sebe a svou jednotku vnímají jako dobrou a vykonávající dobro. Jejich vnímání okolního světa je černobílé a tvoří dichotomické rozdělení „my dobří“ a „oni špatní“. Platí, že nepřítel je ten špatný. Voják sám sebe a svou jednotku vnímá jako dobrou.

„Prostě jsem to vnímal tak, že když mě chce někdo jako zabít, tak se ho musím snažit zabít prostě jako rychlej. Asi tak jako. Asi jsem v tomhle tom takovej Mirek Dušín. Prostě když to je nějakej, já nevím, zmrda a zabíjí lidi v nějakejch vesnicích, nebo chce zabít tebe a tvý kamarády. Tak prostě sorry, tak ho zabiju. To je takový, nechci říct černobílý, ale moc barev tam nebylo.“ (A_134)

Vojákův pozitivní náhled na sebe se ukazuje také v pocitu, že pomáhá lidem nebo státu. Témata altruismu a vlastenectví byla z rozhovorů také velmi zřejmá.

„Pak jdeš na koncert do hospody a vidíš tam lidi, jak si užívají svobodu. Tak si řekneš: „Hele jo, pro tohle to prostě děláš. Aby ty lidi se mohli normálně bavit.““ (A_73)

„Jakoby je fajn, že pomáháš jakoby lidem.“ (C_24)

„Já to považuju jako službu vlastně občanům České republiky. My sloužíme vlastně občanům Český republiky.“ (B_17)

Pozitivní náhled na sebe a jednotku potvrzují například vztahy v jednotce, kterou nazývají Bratrstvím. Vnímají v jednotce velkou oporu a jistotu.

„Co stojí za zmínění, tak je kolektiv. Já jsem ve svém životě asi nikdy nezažil lepší kolektiv, než mám v tom pracovním prostředí. A vlastně je to spíš takový bratrství než kolegové. Takoví bratři jsme...“ (B_7)

„To je prostě radost pracovat s lidma, který jsou stejný jako ty. Takový jako vrány. Vrána k vráně sedá.“ (A_53)

Předzkušenostní vnímání aktu zabití nepřítele by se dalo shrnout následovně. Voják si je vědom rizik svého povolání, která mohou ohrozit jeho život. Zabití nepřítele vnímali velmi pragmaticky a hlouběji se nad zabíjením nezamýšleli a nevěnovali mu pozornost. Pociťovali chuť bojovat a porazit nepřítele. Ve vojákově prožívání se také jevil pozitivní náhled na sebe jakožto činitele dobra.

9.2 Vojákově prožívání při zabíjení

9.2.1 Strach o svůj život a život kamarádů

Pokud bych citovala jednoho z respondentů, tak zabití nepřítele je už pouhou „třešničkou na dortu“ boje. Tomu ale většinou předchází boj. Voják při boji, během kterého zabije nepřítele, zažívá intenzivní strach. Strach zejména o svůj život a ostatní vojáky z jednotky. Strach vojáci nepopisují jako paralyzující, ale přesně naopak. Strach plní aktivizační funkci.

„No jako ten strach tam samozřejmě je. Já myslím, že každý ten strach má. Jde o tvůj život, že jo.“ (A_175)

„Měl jsme strach o svoje kolegy.“ (B_98)

9.2.2 Nabuzení k boji

Vojáci úzce s pocitem strachu spojují pocit nabuzenosti, který při boji zažívali. Nabuzenost je udržuje plně soustředěné a ochotné bojovat.

„No jako strach. Jasně, že něco cítíš. Ale je to jako že tě to drží spíš nabuzenýho. Takovej nakopávač trochu. Víc se soustředíš na to, co děláš, co můžeš dělat.“ (C_93)

„Hmm, spíš mě to nabudilo. Jsem byl už takovej i unavenej a ten adrenalin mě nabudil.“ (D_97)

9.2.3 Neohroženost

Kromě strachu a nabuzení může voják pocítovat pocit neohroženosti, kdy si vůbec nepřipouští možnosti smrti v boji. Situaci vnímá jako nereálnou, jako nácvik. Pociť neohroženosti se ukazoval zejména ve víře ve své schopnosti. Věřili, že pokud budou dělat vše, jak byli vycvičeni, tak se jim nemůže nic stát.

„Já jsme do toho šel vždycky s tím, že když tu věc budu dělat, jak mám, že se mi nemůže nic stát. Tu proceduru s tím bojovníkem.“ (B_161)

„Nepředstavoval jsem si, že se střelí vostrejma. Představoval jsem si, že je to furt jako nácvik. Že je to jenom jako.“ (D_94)

9.2.4 Stroj

Během zabíjení popisují své chování jako silně automatické a strojové. Jednání u všech respondentů bylo popisováno identicky s použitím stejných výrazů. Vojáci cítili jistotu v tom, co dělají, a nad svým jednáním nemuseli přemýšlet a byli si jistí tím, co dělají.

„Prostě automaticky. Musím to udělat tady zprava doleva. Nějaký racionální myšlenky. Okay, jsou tady, teď jsi to měl krátký tu ránu. Musíš třeba prodloužit, jo.“ (A_167)

„Ale ta reakce byla pak automatická, my jsme stočili tu zbraň a začali jsme střílet.“ (A_221)

„Když jsem to dělal poprvé, tak jsme to všechno dělal strojově, bylo to vlastně poměrně klidný. Bylo to asi tím, že jsme to před tím tisíckrát drilovali. Takže já jsem si byl jistej tím, co dělám.“ (B_83)

„Jo jo, vůbec jsem nepřemýšlel. Fakt celý to bylo úplně automatický.“ (C_91)

Respondenti si své strojové reagování v boji sami interpretují jako výsledek intenzivního výcviku, který byl součástí jejich přípravy.

„To jsem jako měl něco nadrilovaného prostě. Že když se něco semele. Máš prostě něco najetého, nějakou svalovou paměť.“ (A_116)

„Ale spíš nás učili pracovat se stresem, učili nás pracovat pod tlakem. A pak samozřejmě strojově dělat věci, který se v těch procedurách dělají. Při tom kontaktu s tím protivníkem neboli koněm.“ (B_53)

9.2.5 Racionální náhled na situaci

Vojáci racionálně refleктоvali, co se na bojišti odehrává. Vyhodnocovali možná ohrožení a byli schopni nalézat optimální řešení problému. V danou chvíli necítili žádné emoce a byli klidní.

„Myslel jsem jenom na tu situaci celou. Jak se z ní dostat pryč. Jak to vyřešit. Ne jakoby utýct, ale vyřešit.“ (A_180)

9.2.6 Pocit klidu

Respondenti popisovali klidné prožívání průběhu boje.

„Bylo to klidný a bylo to strojový. A člověk, než tu spoušť zmáčkne, tak si hodně promyslel, jestli ji zmáčkne, protože nechtěl zabít civilistu nebo někoho nezúčastněného.“ (B_85)

„Fakt jako strašně klidnej jsem byl. Věděl jsem, co mám dělat, nezmatkoval jsem. Prostě úplně to bylo klidný.“ (C_89)

„Byly tam i situace, kdy nám nad hlavou vybuchovaly granáty, ale já jsem byl klidnej. Řešil jsem to s klidnou hlavou tady toto.“ (D_94)

Při aktu zabití vojáci prožívají strach o svůj život a život svých kolegů. Tento strach je udržuje nabuzené k boji. Kromě strachu mohou vojáci zažívat pocit neohroženosti, který jim zabraňuje připustit si možnost své smrti a vede k lepšímu výkonu v boji. Jednání probíhá zcela automaticky a strojově. Vojáci zůstávají klidní a situaci vnímají zcela racionálně.

9.3 Vojákovo prožívání bezprostředně po spáchání aktu zabití

Vojákovo prožívání po spáchání aktu zabití se intenzivně proměňuje, z automatického reagování se stává pocit úlevy a euforie. U všech respondentů byly zaznamenány převážně pozitivní prožitky. Kromě pozitivních prožitků se objevila změna ve vnímání své vlastní neohroženosti a vnímání místa vnitřní kontroly (Locus of control).

9.3.1 Úleva

Po boji se u vojáků dostavoval pocit úlevy, na který navazovaly pozitivní prožitky. Pociť úlevy souvisel převážně s pocitem bezpečí.

„Ale asi nejsilnější moment bylo to, jak jsme byli jako všichni v pohodě a pak jsme už řešili jenom jiné věci. To bylo asi nejlepší.“ (C_149)

9.3.2 Euforie

Respondenti referují o pocitu euforie. Euforie se objevovala v různých kontextech. Odkazovala přímo na zabití nepřítele, ale také na konec mise, při které byl nepřítel zabit.

„Byla to velká euforie. Bylo to něco, co jsem neznal.“ (D_103)

„No každopádně jsme se pak vrátili na základnu a všichni byli plný takový euforie. Že se to jako podařilo a nikomu se nic nestalo.“ (A_189)

9.3.3 Radost

Prožívání vojáků bylo laděno pozitivně. V jejich prožívání se objevila kromě úlevy a euforie také radost. Radost nebyla ze zabití nepřítele, ale ze záchrany životů svým kamarádům a odstranění nebezpečí.

„Taky jako radost, že se to povedlo. Jo, jo, jo, radost to asi byla. Se do tebe pumpuje hromada emocí.“ (A_192)

„Přesně tak, nebyla to radost ze zabití, ale byla to radost z toho, že jsem jakoby odstranil to nebezpečí, který nám hrozilo.“ (D_107)

9.3.4 Zažívání úspěchu

Zabití nepřítele vnímali respondenti jako úspěch, se kterým je potřeba pochlubit se dalším.

„Tak byl to první takovej zážitek. Je to asi jako když kluk nebo holka přijdou o svou poctivost, když to takhle řeknu. Byla to velká euforie. Bylo to něco, co jsem neznal. Chtěl jsem to každému hned říct. Pochlubit se. Byl jsem jako rád, že jsem zneškodnil toho, co chtěl zabít mě nebo moje kámoše. Tak že se mi ho povedlo zneškodnit a ochránit sebe i ty mé kolegy. Tak to bylo asi to to byla radost.“ (D_103)

„Seš úspěšná a chceš být víc úspěšná, tak do toho seš nabuzená tím adrenalinem.“ (D_179)

9.3.5 Zadostiučinění

Jeden z respondentů referoval o silné emoci zadostiučinění vůči nepříteli, kterou po spáchání činu pociťoval.

„No já jsme se nejdřív dozvěděl, že jsme někoho zabili. Takže to byl takovej pocit zadostiučinění. Pak jsem teda trošku. Ta zpráva byla, že jsme někoho zabili, tak jsem běžel za Američanama, jestli to nebyl civilista. Tak tam byla taková chvílka, kdy jsem nevěděl. A pak jsem se dozvěděl, že to byl nepřítel, tak se mi ulevilo. A ten pocit, neřekl bych, že by to byla nějaká radost, ale byl to pocit zadostiučinění.“ (B_73)

9.3.6 Ztráta pocitu neohroženosti

U jednoho z respondentů došlo k uvědomění si, jak je situace na bojišti relativní. Před zabitím pociťoval pocit neohroženosti a byl přesvědčený, že při správném dodržení všech bojových postupů nemůže být ohrožen. Po zabití se však dostavilo uvědomění, že bojové situace jsou velmi relativní a že i on může během boje lidsky chybovat a doplatit na své chyby.

S tímto uvědoměním přicházela ztráta pocitu neohroženosti. Domnívám se, že u respondenta došlo k přesunu vnitřního místa kontroly (Locus of control) do vnějšího místa kontroly. Respondent v rozhovoru hovořil o tom, jak se situace dějí a my je nemůžeme nijak ovlivnit. Tyto důsledky vojáka provází od té doby každým bojem a zapříčinily větší opatrnost a promyšlení bojových činností.

„Já jsem do toho šel vždycky s tím, že když tu věc budu dělat, jak mám, že se mi nemůže nic stát. Tu proceduru s tím bojovníkem. Jo a po té první zkušenosti, ta sebedůvěra v tom byla trochu víc zahlodaná. Jestli mi rozumíte. Že vlastně i když udělám všechno, jak mám, tak vždycky je tam to procento toho, že můžu umřít. Že to bude nějaká nešťastná náhoda. Ono to tak pak v reálu je. Člověk může udělat všechno správně, ale ne všechno ovlivní. Tak tadyto uvědomění tam bylo. Aha všechno můžu udělat správně, ale stejně můžu umřít prostě.“ (B_161)

„Vlastně je to jedno z velkých hesel, který jsme si odsud odvezl. Že i když všechno udělám správně, tak to nemusí dopadnout dobře. Že i když si je člověk vším jistej, tak stejně tam může nastat situace, že to může zabít někoho.“ (B_167)

9.3.7 Amnézie na události po zabití

Jeden z probandů při vyprávění zmínil, že si na určitý časový úsek po zabití nepřítele nevzpomíná.

„To už si nevzpomínám. Ale byla tam jedna situace, kdy... Jo, to už si nevybavuju. Tady ta část se mi trošičku vymazala.“ (A_188)

Prožitky bezprostředně po zabití nepřítele charakterizuje jejich pozitivní zabarvení. Respondenti zažívali pocit zadostiučinění, úlevy, radosti, euforie nebo úspěchu. Vystupujícím a podstatným tématem, které se u jednoho z respondentů objevilo, byl přesun místa kontroly a ztráta neohroženosti, kterou při boji zažíval. Jeden z respondentů referoval o amnézii na některé skutečnosti.

9.4 Vojákovo prožívání při opakovaném aktu zabití

Tři ze čtyř respondentů zabili nepřítele opakovaně. V rozhovorech jsem se snažila zjistit rozdílnosti v prožívání u opakovaného zabití oproti první zkušenosti.

9.4.1 Snížená intenzita emočního prožívání

Při dalším zabití vojáci reflektují své prožívání jako méně intenzivní oproti prvotnímu zážitku.

„Podruhý už to nebyla taková euforie. Už to bylo takový, že si řekneš jako jo dobrý, mám ho. Nebo tenhle je hotovej, kde je další? Nebo něco takovýho. A zase se to odehrávalo, že tam byla ta radost ne z toho zabití, ale ze zneškodnění toho nebezpečí, který hrozilo mně a mým kamarádům.“ (D_174)

„No už jakoby víc bez emocí bych jako řekl. Ne jako, že bych byl chladnej zabiják a tyhle píčoviny. Ale bylo to jako bez emocí. Bylo to takový jako: ,no dobře tak jo.‘ “(A_260)

9.4.2 Větší opatrnost

Respondent, u kterého bezprostředně po prvním zabití došlo k uvědomění relativnosti a křehkosti situace, u druhého zabití referuje o větší opatrnosti. Domnívám se, že respondent jakožto člověk, který odebral život druhému člověku, si během tohoto aktu uvědomil jednoduchost odejmutí života. Uvědomění se následně mohlo projevit do jeho opatrnosti při dalších kontaktech. Dle mého názoru došlo k uvědomění, jak jednoduše může odebrat život a nechce tak činit bezhlavě. A zároveň dané uvědomění vztahuje k vyšší možnosti ohrožení svého života. To by mohlo vysvětlovat větší opatrnost při dalších bojích.

„Probíhalo to velmi podobně. Jen jsem byl více opatrný potom.“ (B_152)

„Jo a po té první zkušenosti, ta sebedůvěra v tom byla trochy víc zahlodaná. Jestli mi rozumíte. Že vlastně i když udělám všechno, jak mám, tak vždycky je tam to procento toho, že můžu umřít. Že to bude nějaká nešťastná náhoda. Ono to tak pak v reálu je.“ (B_162)

Z rozhovorů vyplynulo, že při opakovaném zabití nepřítele jsou prožitky velmi podobné, ale intenzita prožitků, jako byla například euforie, radost nebo úspěch, se výrazně snižuje. Obecně by se prožitky při opakovaném zabíjení daly označit jako méně intenzivní.

Respondenti zmiňovali určité přivykání si na danou situaci. Podle respondentů s sebou zvyk zabíjení nepřítele přináší více oploštělý a neutrální přístup.

9.5 Vojákovo prožívání aktu zabití po delším časovém odstupu

9.5.1 Racionalizace činu

U vojáků docházelo k racionalizaci jimi spáchaného zabití. Racionalizací je v tomto kontextu míněno racionální odůvodnění jejich činu. Ve výpovědích se nejčastěji objevovalo tvrzení, že nepřítele museli zabít, protože by jinak zabil on je.

„Ale na druhou stranu jsem si to, ne že nepřipouštěl, ale furt jsem si to obhajoval tím, že buď bych zabil já je nebo oni mě.“ (D_114)

9.5.2 Barevné vnímání okolního světa

Jeden z respondentů popisuje v rozhovoru pochybnosti o spáchaném činu. Zamýšlí se nad odlišností kultur. Pochybnosti se týkaly také obětí. Zda se na místě neobjevili náhodou a co v daném místě v danou chvíli dělali. Narušilo se černobílé vnímání světa, které bylo registrováno před spácháním činu.

„A samozřejmě, byly tam takový ty myšlenky. Že ty lidi, co tam byli, proč tam byli, proč tam šli. Že třeba jen chránili svůj styl života, kterej tam byl. Ale prostě měli tu smůlu, že byli ve špatnou chvíli na špatným místě. Tyhle myšlenky mě třeba doháněly.“ (D_112)

9.5.3 Odcizení

Jeden z respondentů zabití nepřítele vnímá jakožto životní metu, kterou překročil a za kterou už není cesty zpět. Zabití popisuje jako něco, čeho se člověk už nikdy nezbaví a co už od sebe nikdy neodpáře. V návaznosti na překročení takovéto životní mety respondent popisoval pocit jinakosti. Voják pocit jinakosti popisuje jako něco, co na první pohled není vidět, ale člověk to cítí. Cítí se jiný než ostatní. Pocit odcizení u respondenta zapříčiňuje změnu pohledu na ostatní vojáky a civilní obyvatele. Respondent uvádí, že se na ostatní najednou díval jaksi ze strany.

„Když ten adrenalin postupně opadával, tak jsme se vraceli. Tak už jsem věděl, že se stalo něco, co mě změnilo a že jsem trochu jinej, než ty ostatní, který tohle nezažili. Že jsem přeskočil takovou tu metu, když někomu vezmeš život.“ (D_110)

„A postupně tadyta euforie z toho úspěchu opadla, ale furt tam zůstal ten punc, že jsem jinej než ty ostatní. Taková ta tečka, žes někoho jako zabila.“ (D_115)

9.5.4 Změna životních hodnot

Dalším tématem, které se v provedených rozhovorech objevovalo, bylo téma změny životních hodnot vojáků. Voják popisuje změnu životních hodnot. Hodnoty se týkaly zejména témat, které jedinec v životě považuje za podstatné a hodné zabývat se.

„Spíš jsou to takový vnitřní pocity, že přestaneš řešit takové ty nepodstatné věci, protože jsi byla přímo v té situaci, kdy smrt rozdává karty a naštěstí na tebe vyšly ty dobrý karty. A víš, že to mohlo být hodně rychle jinak. Tak vážíš si pak těch důležitých věcí, takových těch pěkných. A neřešíš hovna, no. Ještě bych k tomu řekl, že začneš mnohem víc vnímat lidi, který se začnou hádat o kravinách a řešej někdy úplně nesmyslný věci. To třeba pozoruju na svý manželce. A říkáš si, že řešit se maj opravdový problémy, a ne takový kraviny. A pak kraviny prostě neřešíš.“ (D_191)

9.5.5 Samota

Jeden z respondentů během rozhovoru uváděl, že po návratu z mise cítil samotu. Samota se projevovala potřebou být mezi lidmi a mít s nimi dobré vztahy. Také uváděl zvýšenou konzumaci alkoholu a zvýšené hypochondrické rysy při psychologickém vyšetření po návratu z mise. Tyto projevy by mohly být považovány za následky traumatického zážitku ze zabití nepřítele. Avšak sám respondent tuto možnost vyvrací a uvádí, že příznaky byly způsobeny náročnou životní situací zapříčiněnou rozchodem s přítelkyní před odjezdem na bojovou misi. Domnívá se, že tyto projevy opravdu byly zapříčiněny jinými životními událostmi než zážitkem zabití nepřítele.

„Tak jsem měl trošičku tady v Praze problém s nějakou asi samotou. Ještě se se mnou rozešla holka před odjezdem na misi, asi měsíc, tři týdny. Takže když jsem se pak vrátil a byl jsem tady, tak jsem měl nějaký asi pocit samoty. Ale že bych byl někde v koutě, klepal se. Jak vidíš v nějakých filmech, to rozhodně ne.“ (A_286)

„No prostě jsem propil celý víkend. A měl jsem spíš morální kocovinu, že jsem zase utratil hromadu peněz, ty vole, a že jsem byl celý víkend v lihu, a že ten víkend jako celý rychle utek a tak.“ (A_356)

9.5.6 Černý humor

Výpovědi vojáků prolíná téma humoru, který je užíván i v situacích velmi náročných. Černý humor byl při vyprávění zřejmý.

„No že jsem se na sebe podívali a začali jsme se smát. Že jako tyvole. Jakože to fakt padalo blízko. A ty střepiny.“ (A_266)

„Podle mě to je nějaký mechanismus. Že se nad tím prostě zasměješ. Jako každé si uvědomuje, co to bylo za situaci a co se mohlo stát.“ (A_273)

9.5.7 Pracovní povinnost

U některých respondentů je akt zabití vnímán jako splnění práce a možnost uplatnění dovedností, které skoro celý život trénovali, aby je uplatnili.

„Prostě byl jsem tam, bylo to fajn, udělal jsem práci, vrátil jsem se a jsem zase tady zpátky doma. Jasně, že si řekneme s klukama. Jo, tam byla pohoda. Jasně, že tam byla pohoda, protože tam se staráš jenom o sebe a o svoji práci a věci doma řešíš jenom přes telefon a jenom občas, ne vždycky. Takže jako měli jsme se fajn.“ (C_183)

Vojáci na bojovou misi vzpomínají převážně pozitivně a žádné dlouhodobější psychické problémy nepopisují. Uvádí, že na misi byl život jednodušší než v České republice. Zážitek zabití nepřítele je po dlouhém časovém odstupu vnímán různě. Může být vnímán jako práce, při které voják uplatňuje své naučené dovednosti. Po zabití nepřítele může docházet k pocitu odcizení a změně životních hodnot, mohou se také dostavovat pochybnosti o spravedlivosti samotného činu. Akt zabití je následně silně racionalizován. Ke zvládnutí takto zátěžových situací je mezi vojáky užíván černý humor, který náročné situace odlehčuje.

Diskuze

Bakalářská práce se zabývá prožíváním vojáků na bojové misi. Cílem výzkumného šetření bylo kvalitativně popsat prožitky vojáků, kteří na bojové misi zabili nepřítele. Výzkumné šetření se zaměřovalo zejména na předzkušnostní pohled na akt zabití, prožitky v momentě zabíjení, prožitky s krátkým časovým odstupem a prožívání s delším časovým odstupem. Výzkumná otázka zněla: „*Jak vojáci na bojové misi prožívají jimi spáchaný akt zabití?*“ Výzkumné šetření bylo provedeno na čtyřech vojácích Armády České republiky, kteří se v nedávno účastnili bojové mise.

Nyní bych ráda rozvedla několik mých osobních hypotéz k prožitkům vojáků. Domnívám se, že nabuzenost, kterou vojáci během boje popisují, přímo souvisí se strachem o vlastní život a život kolegů. Kromě strachu může být pocit nabuzenosti k boji hnán soutěživostí a touhou porazit nepřítele a vyhrát.

Vojáci popisovali strojové automatické jednání při boji s nepřítelem. Domnívám se, že tyto reakce by se daly vysvětlit jako výsledek intenzivních vojenských výcviků, o kterých vojáci v rozhovorech referovali. Respondenti popisovali drilové nácviky bojových činností. Jedná se tedy o naučenou reakci na život ohrožující situace, se kterými se při boji na misi setkali. Na drilový styl výcviku také odkazují v teoretické části práce.

V prožívání vojáků se často objevují znaky černobílého vnímání reality, které může být vztaženo i na vnímání sebe jako „dobrého“ a nepřítele jako „špatného“. Myslím, že přesné a černobílé vymezení nepřítele již v rámci vojenských výcviků vede k černobílému vnímání. Také by se tento jev mohl vysvětlit pomocí teorie in-group a out-group, kdy členy své skupiny (in-group) vnímám jako lepší než členy cizí skupiny (out-group). U jednoho z respondentů se po zabití nepřítele objevily obavy, zda se nejednalo o civilistu. V tomto konkrétním případě se domnívám, že se propojuje černobílé vnímání reality podmíněné vojenským výcvikem a teorie in-group a out-group. V průběhu výcviku se jasně definuje nepřítel, který je zároveň out-group. V případě civilistů nedochází v rámci výcviku k dehumanizaci jako u nepřítele. Při zabití civilisty by proto možná docházelo k výčtkám svědomí. Nabízí se ale také další interpretace, jako například strach ze spáchání válečného zločinu.

V jednom z rozhovorů respondent po prvním zabití popisoval ztrátu černobílého vnímání a následné přemýšlení nad zabitím nepřítele. Mou domněnkou je, že se u vojáka narušil obranný mechanismus, který černobílé vnímání vytváří. Proto poté docházelo k uváděným negativním myšlenkám.

Jedním z hlavních témat byla racionalizace spáchaného činu. K racionalizaci dle mého názoru dochází z důvodu snahy potlačit kognitivní disonanci, ke které po zabití dochází. Aby u vojáka nedošlo k nesouladu dvou kognic, tak si vytvoří racionální odůvodnění vykonaného činu.

U jednoho z respondentů v rozhovoru zaznívalo, že si na události po zabití nepamatuje. Domnívám se, že se může jednat o disociaci nebo vytěsnění, ke kterému došlo po silně stresujícím zážitku. Respondent také mohl situaci pouze po několika letech zapomenout.

Při opakovaném zabíjení vojáci zaujímají více neutrální postoj k zabíjení. To může být například zapříčiněno postupným přivykáním si na zabíjení. Situace pro vojáky již není úplně nová.

Jeden z vojáků zmiňoval pocit samoty po návratu ze zahraniční mise. Domnívám se, že tyto projevy opravdu byly zapříčiněny jinými životními událostmi než zážitkem zabití nepřítele. I přesto zde projevy uvádím, protože se zároveň domnívám, že alespoň částečně mohl spáchaný akt zabití negativní projevy náročné životní situace umocnit.

Ve výpovědích vojáků byl znatelný černý humor. Domnívám se, že černý humor vojáci používají jako mechanismus, který jim slouží ke zvládnutí náročných situací.

Z výzkumného šetření vyplynulo několik zásadních témat. V předzkušnostním vnímání aktu zabití se vojáci hlouběji nezamýšleli nad hloubkovými důsledky jejich činu, pociťovali touhu jít do boje a přijímali rizika jejich povolání a tím pádem i skutečnost, že na misi mohou někoho zabít. V momentu boje a zabití vojáci pociťovali nabuzenost hnanou strachem o svůj a svých kamarádů život, jednali automaticky a racionálně, pociťovali klid a pocit neohroženosti. Bezprostředně po zabití se u všech dotazovaných respondentů dostavily pozitivní prožitky, které byly popisovány jako radost, euforie, úspěch, pocit zadostiučinění nebo úleva. Pozitivní prožitky plynuly z eliminace nebezpečí a záchrany životů. U jednoho z respondentů došlo k uvědomění si svého vlastní ohrožení a relativnosti boje, které se projevilo jako ztráta neohroženosti. V dalších bojích se toto uvědomění projevilo jako větší opatrnost při kontaktu. U tří ze čtyř respondentů byl zkoumán prožitek při opakovaném zabití nepřítele. Z rozhovorů vyplynulo, že opakovaná zkušenost se zabitím způsobuje přivykání si na zabíjení. Prožitek zabití je velmi podobný, ale s nižší intenzitou prožitku. Po delším časovém odstupu vojáci reflektovali jimi spáchaný čin velmi racionalizovaně. U jednoho z respondentů došlo k pocitu odcizení a pochybnostem. Respondenti také zmiňovali změnu životních hodnot. Vojáci ve všech případech na misi vzpomínali pozitivně.

Výzkum přinesl malý pohled do prožívání vojáků, kteří někoho zabili. V teoretické části byly nastíněny okolnosti, které vojákově prožívání mohou modulovat a co stojí za prožitky,

o kterých vojáci v rozhovorech referovali. Výsledky výzkumu vzhledem k malému vzorku respondentů nelze zobecňovat.

Při porovnání s podobným výzkumem Daniela Štrobla mohu s radostí konstatovat, že výsledky zjištěné v rámci této bakalářské práce nijak neodporují výsledkům zjištěným Danielem Štroblem, ba naopak se v mnohém shodují. Podstatným rozdílem oproti mé práci je to, že Štrobl (2018) ve svém výzkumu popisuje výčitky vojáků z pozitivních prožitků, které se dostavily bezprostředně po zabití nepřítele. Respondenti v této práci prožívání radosti sice uváděli, ale radost se nepojila s radostí ze zabití. Radost vojáci prožívali ze záchrany svého života a života kolegů. Výzkum bakalářské práce žádné výčitky z pozitivních prožitků nezjistil. Důvodem bude pravděpodobně velikost vzorku, která byla pro výzkum použita.

Štrobl (2018) představuje pojem válečné self. Válečné self je jiné a nově vzniklé sebeprožívání jedince ve válečných situacích. Vyznačuje se pragmatismem, černobílým vnímáním světa, odtělesněním, difuzí a grandiozitou. Obraz o prožívání některých vojáků vytvořený z rozhovorů této bakalářské práce se přesně shoduje s popisem válečného self. U některých vojáků bylo ale po prvním zabití například zaznamenáno porušení černobílého prožívání. Válečné self by se tak projevovalo pouze v momentu prvního zabití.

Výsledky výzkumu mohl ovlivnit malý vzorek respondentů a malé zkušenosti výzkumníka s vedením výzkumného rozhovoru. Je možné, že při větších zkušenostech by napovrch vypluly ještě hlubší, a ne tolik zvědomělé prožitky respondentů. U výsledků výzkumu je nutné zdůraznit, že vybraní respondenti absolvovali několik vojenských výcviků a byli na zabíjení vycvičeni. Úplně odlišně by akt zabití vnímal člověk, který by neprošel tak intenzivní přípravou. Výsledek mohla ovlivnit rozdílná vzdálenost a forma zabití nepřítele.

Podnětem k dalšímu výzkumu by mohlo být použití jiné výzkumné metody. Konkrétně bych navrhovala interpretativní fenomenologickou analýzu (IPA). Původním záměrem této práce bylo analyzovat rozhovory pomocí IPA. Po prvních rozhovorech jsem se ale rozhodla metodu změnit na tematickou analýzu (TA), protože jsem se domnívala, že rozhovory nebudou tak bohaté na prožitky jako by bylo pro IPA potřeba. Po zanalyzování rozhovorů pomocí TA jsem zjistila, že by se k danému tématu IPA analýza hodila lépe. Z časových možností a vzhledem k rozsahu bakalářské práce už nebylo možné výzkumnou metodu změnit.

Kromě hlavních témat vyplynula z výzkumu vedlejší témata, které by byla hodna dalšího bádání. Jedním velkým tématem byl vojenský výcvik, jeho zvládnání a prožívání, ve kterém se ukázala moc autority na vojákově prožívání, změna okruhu lidí ve vojákově životě nebo téma kázně a důvěry. Dále bylo velmi výrazné téma motivace k výkonu povolání vojáka, ve kterém se ukazovala témata vlastenectví a touhy po adrenalinu. Téma profesní deformace

obnášelo postupné přizpůsobování se vojenskému kolektivu, jeho myšlení a názorům. Téma soutěživosti ve vojenském prostředí také skýtá mnoho zajímavých aspektů. Dalšími často skloňovanými tématy bylo téma vztahů mezi vojáky, problémy na misi a při návratu z mise nebo černobílé vidění. Za obzvláště zajímavé a vhodné pro další výzkum bych označila téma černého humoru a pocitu exkluzivity a elitářství ve vojenských kruzích.

Závěr

Bakalářská práce se zabývá problematikou prožívání aktu zabití vojáky na bojové misi. Co se děje s prožíváním lidského jedince, když spáchá čin, který je v jeho kultuře nelegální a morálně nevhodný? Voják na misi se nachází ve specifickém prostředí, kde je zabití druhé osoby plně legální. Jak se člověk, vycvičený k zabití druhé osoby, který se ocitne v prostředí, kde je zabití legální, cítí?

V teoretické části se práce věnovala vydefinování pojmu zabití. Dále byly popsány teorie zabývající se agresí a zabíjením ve válečném prostředí. Také byly popsána specifika vojenské jednotky, specifika osobnosti vojáků ve vztahu k výkonu povolání a agresí. Následně byla uvedena problematika zahraničních misí z psychologického hlediska. Následující kapitola se věnovala stresu a možné psychopatologii a prevenci. V další kapitole byly rozebrány psychologické aspekty vojenského výcviku. V závěru teoretické části byl věnován prostor připravenosti vojákova prožívání k boji a faktorům, které jej mohou ovlivňovat.

Cílem výzkumného šetření bylo kvalitativně popsat prožitky vojáků, kteří na bojové misi zabili nepřítele. Výzkum byl zaměřen hlavně na předzkušnostní pohled na akt zabití, prožitky při zabíjení, prožitky s krátkým časovým odstupem a prožívání s delším časovým odstupem.

Byly vedeny čtyři polostrukturované rozhovory s vojáky Armády České republiky, kteří byli na bojové misi a zabili nepřítele. Rozhovory byly nahrány, přepsány a následně analyzovány tematickou analýzou.

Z výsledků výzkumů vyplývá, že vojáci se před zkušeností se zabitím nijak hlouběji nezamýšlí nad důsledky tohoto činu, berou to jako svoji práci a uvědomují si její rizika. Také pociťovali touhu jít do boje. V momentu zabíjení jednají automaticky a racionálně, cítí se nabuzení ze strachu o život, cítí se klidní a neohrožení. Bezprostředně po zabití cítí pozitivní emoční prožitky, které popisují jako radost, euforii, úspěch, pocit zadostiučinění nebo úlevu. Při opakovaném zabití si voják zvyká. Prožitek je velmi podobný, ale má menší intenzitu. S delším časovým odstupem respondenti jimi spáchaný čin popisují velmi racionalizovaně. U jednoho z respondentů došlo k pocitu odcizení a pochybnostem. Respondenti také zmiňovali změnu životních hodnot.

Další výzkumy by se mohly zaměřit na rozdílnost ve formě a vzdálenosti zabití nepřítele. Vzhledem ke specifičnosti tématu by ale bylo velmi náročné sehnat dostatečně velký vzorek, který by se mezi sebou mohl komparovat.

Výsledky bakalářské práce do určité míry poukazují na kvalitu a stav výcviku vojenských jednotek v Armádě české republiky. Cílem výcviku vojenské jednotky je vycvičit vojáka za účelem plnění vojenských cílů. Vzhledem k výsledkům rozhovorů se domnívám, že výcvik vojáků splnil svůj účel. Vojáci v boji jednali automaticky a racionálně, což vedlo ke splnění cíle jejich jednotky. Po zabití žádný z nich nereferoval o žádných negativních trvalých následcích, které by například vojákovi zabránily v dalším výkonu jeho povolání. To je dle mého názoru jeden z ukazatelů správného nastavení vojenských výcvikových strategií.

Závěry výzkumu mohou také napomáhat pochopení psychiky vojáků, kteří by potenciálně po bojové misi potřebovali psychologickou nebo terapeutickou pomoc.

Citace

Baggaley, K. T., Shon, P. C., & Marques, O. (2019). "I Was There" and "It Happened to Me": An Exploratory Study of Killing as an Adventure Narrative in the Accounts of Soldiers and Police Officers. *Armed Forces & Society*, 45(3), 511–531. <https://doi.org/10.1177/0095327x18763598>

Berkowitz, L., & Lepage, A. (1967). Weapons as aggression-eliciting stimuli. *Journal of Personality and Social Psychology*, 7(2, Pt.1), 202–207. <https://doi.org/10.1037/h0025008>

Bobdey, S., Narayan, S., Ilankumaran, M., & Pawar, A. (2021). Association of personality traits with performance in military training. *Medical Journal, Armed Forces India*, 77(4), 431–436. <https://doi.org/10.1016/j.mjafi.2020.12.022>

Boe, O., Nilsen, F. A., Kristiansen, O., Krogdahl, P., & Bang, H. (2017). *Measuring Important Character Strengths in Norwegian Special Forces Officers*. <https://doi.org/10.21125/edulearn.2017.1349>

Braun, D. E., Prusaczyk, W. K., & Pratt, N. C. (1994). Personality Profiles of U.S. Navy Sea-Air-Land (SEAL) Personnel. *PsycEXTRA Dataset*. <https://doi.org/10.1037/e669222012-001>

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

Committee on Gender Perspectives. (2019). *Summary of the National Reports of NATO Member and Partner Nations to the NATO*. Získáno 23. 3. 2023 z https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2021/9/pdf/NCGP_Full_Report_2019.pdf

Darr, W. (2011). Military Personality Research: A Meta-Analysis of the Self Description Inventory. *Military Psychology*, 23(3), 272–296. <https://doi.org/10.1080/08995605.2011.570583>

Dziaková, O. (2009a). *Vliv osobnostních vlastností a sociálně pracovních podmínek na činnost vojenských jednotek působících v zahraničních misích* (disertační práce). Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/23286/140027953.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Dziaková, O. (2009b). *Vojenská psychologie*. Praha: Triton.

Fosse, T. H., Buch, R., Säfvenbom, R., & Martinussen, M. (2015). The impact of personality and self-efficacy on academic and military performance: The mediating role of self-efficacy. *Journal of Military Studies*, 6(1), 47–65. <https://doi.org/10.1515/jms-2016-0197>

Fromm, E. (1997): *Anatomie lidské destruktivity*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Gilbert, G. M. (1981) *Norimberský deník*. Praha: Mladá fronta.

Grossman, D. A. (2009). *On Killing: The Psychological Cost of Learning to Kill in War and Society*. New York: Little Brown and Company.

Hendl, J. (2008). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.

Hinojosa, R., & Hinojosa, M. S. (2011). Using military friendships to optimize postdeployment reintegration for male Operation Iraqi Freedom/Operation Enduring Freedom veterans. *Journal of Rehabilitation Research and Development*, 48(10), 1145. <https://doi.org/10.1682/jrrd.2010.08.0151>

Jackson, J. J., Thoemmes, F., Jonkmann, K., Lüdtke, O., & Trautwein, U. (2012). Military Training and Personality Trait Development. *Psychological Science*, 23(3), 270–277. <https://doi.org/10.1177/0956797611423545>

- Jiang, X., Li, X., Dong, X., & Wang, L. (2022). How the Big Five personality traits related to aggression from perspectives of the benign and malicious envy. *BMC Psychology*, 10(1). <https://doi.org/10.1186/s40359-022-00906-5>
- Kteily, N. S., & Landry, A. P. (2022). Dehumanization: trends, insights, and challenges. *Trends in Cognitive Sciences*, 26(3), 222–240. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2021.12.003>
- Kunčová, A., & Kajanová, A. (2018). Mental strain of foreign operations as viewed by Czech soldiers. *Vojenské Rozhledy*. <https://doi.org/10.3849/2336-2995.27.2018.03.141-153>
- Lifton, R. J. (2008). *Nacističtí lékaři: medicínské zabíjení a psychologie genocidy*. Praha: BB/art.
- Little, R. W. (1981). Friendships in the military community. *Research in the Interweave of Social Roles*, 2, 221–235.
- Mackmin, S. (2007). Why Do Professional Soldiers Commit Acts of Personal Violence that Contravene the Law of Armed Conflict? *Defence Studies*, 7(1), 65–89. <https://doi.org/10.1080/14702430601135610>
- Maguen, S., Litz, B. T., Wang, J., & Cook, M. (2004). The Stressors and Demands of Peacekeeping in Kosovo: Predictors of Mental Health Response. *Military Medicine*, 169(3), 198–206. <https://doi.org/10.7205/milmed.169.3.198>
- Marshall, S. A. (2000). *Men Against Fire: The Problem of Battle Command*. Pickle Partners Publishing.
- McMahan, J. (1994). Innocence, Self-Defense and Killing in War. *Journal of Political Philosophy*, 2(3), 193–221. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9760.1994.tb00021.x>
- Milgram, S. (1963). Behavioral Study of obedience. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 67(4), 371–378. <https://doi.org/10.1037/h0040525>
- Miovský, M. (2006) *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada.
- Novaco, R. W., & Robinson, G. H. (1984). Anger and Aggression Among Military Personnel. *Springer EBooks*, 209–247. https://doi.org/10.1007/978-94-017-0665-0_10
- Picano, J. J., Williams, T. J., & Roland, R. R. (2006). Assessment and Selection of High-Risk Operational Personnel. In C. H. Kennedy & E. A. Zillmer (Eds.), *Military psychology: Clinical and operational applications* (pp. 353–370). The Guilford Press.
- Plháková, A. (2004). *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academie.
- Raboch, J., & Pavlovský, P. (2020). *Psychiatrie*. Praha: Karolinum.
- Skoglund, T. H., Brekke, T., Steder, F. B., & Boe, O. (2020). Big Five Personality Profiles in the Norwegian Special Operations Forces. *Frontiers in Psychology*, 11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00747>
- Stehlík, E., Matouš, P. (2022). *Navzdory: Příběh příslušníka speciálních sil AČR*. Praha: Hrot.
- Sturman, E. D. (2012). [Review of the book *Less than human: Why we demean, enslave, and exterminate others*, by D. L. Smith]. *Journal of Social, Evolutionary, and Cultural Psychology*, 6(4), 527–531. <https://doi.org/10.1037/h0099231>
- Štrobl, D. (2004). Postoje a reakce českých vojáků k místní populaci v souvislosti s nasazením v mírových zahraničních misích. *Psychologie Dnes*. Dostupné z http://strobl.kvalitne.cz/clanky/postoje_vojaku.pdf
- Štrobl, D. (2006). *Psychoanalytický pohled na zabití*. Institut aplikované psychoanalýzy. Dostupné z <http://strobl.kvalitne.cz/clanky/zabitipsych.pdf>

Štrobl, D. (2013). Psychologické aspekty zabití. IAMPS Conference. Dostupné z <http://strobl.kvalitne.cz/clanky/referatBERN2013.pdf>

Štrobl, D. (2014). *Připravenost k boji*. The 56. IMTA Conference. Dostupné z <http://strobl.kvalitne.cz/clanky/Hamburg%202014.pdf>

Štrobl, D. (2018) *Psychologické aspekty zabití: zjištění prožitků provázející akt zabití u vojáků bojových jednotek, jejich příčin a následků*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Štrobl, D. (2018). *Psychologické aspekty zabití: Zjištění prožitků provázející akt zabití u vojáků bojových jednotek, jejich příčin a následků*. (disertační práce). Dostupné z https://theses.cz/id/45bgqp/psychologick_aspekty_zabit-rigprace.pdf

Štrobl, D. (2019). *Psychologické aspekty zabití: prožitky vojáků související s aktem zabití nepřítele*. Praha: Triton.

Štrobl, D. (mluvčí), & Bartošová, L. (moderátor) (2023, 7. března). *Ukrajina čelí obřímú problému, o němž se nemluví. Musíme zpozornět, varuje psycholog*. [audio podcast] Dostupné z <https://zpravy.aktualne.cz/spotlight/jen-zombie-co-stoji-za-vyhubeni-vojensky-psycholog-popsal-co/r~0fcc8496bbfe11ed8c6f0cc47ab5f122/>

Thomas, J., Wilk, J. E., Riviere, L. A., McGurk, D., Castro, C. A., & Hoge, C. W. (2010). Prevalence of Mental Health Problems and Functional Impairment Among Active Component and National Guard Soldiers 3 and 12 Months Following Combat in Iraq. *Archives of General Psychiatry*, 67(6), 614. <https://doi.org/10.1001/archgenpsychiatry.2010.54>

Vágnerová, M. (2014) *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál.

Vevera, J. (mluvčí), & Tachecí, B. (moderátor). (2022, 20. října). *Nejdůležitější voják není ten, který nejpřesněji střílí, ale který se dokáže podvolit vůli velitele*. [audio podcast]. Dostupné z <https://plus.rozhlas.cz/nejdulezitejsi-vojak-neni-ten-ktery-nejpresneji-strili-ale-ktery-se-dokaze-8852109>

Vizinová, D., Preiss, M. (1999). *Psychické trauma a jeho terapie (PTSD): psychologická pomoc obětem válek a katastrof*. Praha: Portál.

Výrost, J., Slaměnk, I., & Sollárová, E. (2019). *Sociální psychologie: teorie, metody, aplikace*. Praha: Grada.

Woodward, R. (1998). "It's a Man's Life!": Soldiers, masculinity and the countryside. *Gender Place and Culture*, 5(3), 277–300. <https://doi.org/10.1080/09663699825214>

World Health Organization. (2016). International statistical classification of diseases and related health problems (10th ed.). <https://icd.who.int/browse10/2016/en>

Zahraniční operace / Psychologická služba AČR. (n.d.). <https://psychologove.army.cz/zahranicni-operace>

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. § 141 (2009).

Zimbardo, P. (2021). *Luciferův efekt: Jak se z dobrých lidí stávají zlí lidé*. Praha: Academia.

Seznam obrázků

Obrázek 2: Změna morálních zásad a hodnot do momentu prvního zabití nepřítele (Štrobl, 2019, s. 191)

Přílohy

Příloha A

Osnova rozhovoru

Vzor informovaného souhlasu

Fotodokumentace analýzy – tematická analýza respondent A

Fotodokumentace analýzy – tematická analýza respondent B

Fotodokumentace analýzy – tematická analýza respondent C

Fotodokumentace analýzy – tematická analýza respondent D

Fotodokumentace analýzy – myšlenková mapa vedlejších témat

Fotodokumentace analýzy – myšlenková mapa hlavních témat

Tabulka prožitků jednotlivých respondentů

Osnova rozhovoru:

Jaký byl váš osobní důvod pro vstup do armády? Co vás k tomu vedlo?

Jaké je vaše funkční zařazení v jednotce?

Co pro vás příslušnost k armádě znamená?

Jaký pro vás byl vojenský výcvik?

Když jste vstupoval do armády, napadlo vás, že se dostanete do situace, kdy budete muset někoho zabít? / Vzpomenete si, jestli vás při vstupu do armády napadlo, že se můžete dostat do situace, kdy budete muset někoho zabít?

Mohl byste mi popsat mise, kterých jste se účastnil? (prostředí atd.)

Jak na vás prostředí působilo, jak jste se tam cítil?

Vzpomenete si na první zkušenost s nepřítelem? Jak byste ho popsal?

Když se přiblížíme k samotné situaci zabití. Mohl byste mi ji prosím přiblížit? Jaké byly okolnosti dané situace?

Co se vám v tu chvíli honilo hlavou?

Jak jste se cítil?

Na fyzické úrovni jste cítil nějaké změny?

Mohl byste mi prosím popsat, co pak následovalo?

Jak jste se cítil s nějakým odstupem času? (hodiny, dny)

Jak jste danou skutečnost vnímal den nebo dva poté?

Kdybyste mi měl popsat nejsilnější moment, který by to byl?

Cítil jste poté potřebu vaše prožitky sdílet s druhými. Například s ostatními vojáky.

Jak vám byli případně nápomocni a k dispozici?

Je něco, co jste v danou chvíli potřeboval a nedostalo se vám to? (promluvit si s někým např., intervenci psychologa...)

Byla to ojedinělá situace, nebo jste zabil nepřítele opakovaně? (pokud ano)

Vnímáte nějaký rozdíl ve vašich prožitcích?

Jaký pro vás byl návrat za rodinou do běžného života?

Informovaný souhlas

Výzkum probíhá v rámci bakalářského studia na Pražské vysoké škole psychosociálních studií. Práce je psána na oboru jednooborové psychologie Nelou Novotnou.

Žádám Vás o udělení souhlasu s poskytnutím rozhovoru pro potřeby bakalářské práce. Rozhovory budou nahrávány a následně přepsány pro potřeby bakalářské práce.

Podpisem stvrzujete souhlas s poskytnutím rozhovoru Nele Novotné v rámci výzkumu k její bakalářské práci s názvem „Prožívání aktu zabití u vojáků na bojové misi“.

Pro tento účel smí být rozhovor použit v anonymizované podobě bez souvislosti s mým jménem a kontaktem na moji osobu.

Byl/a jsem informován/a s účelem a tématem bakalářské práce. Souhlasím, že v práci budou uvedena některá má citlivá data, ale nebude uvedeno mé pravé jméno nebo skutečnosti, které by mohly vést k identifikaci mé osoby. Víím, že mohu rozhovor kdykoli přerušit a svůj souhlas s rozhovorem vzít zpět.

Nela Novotná

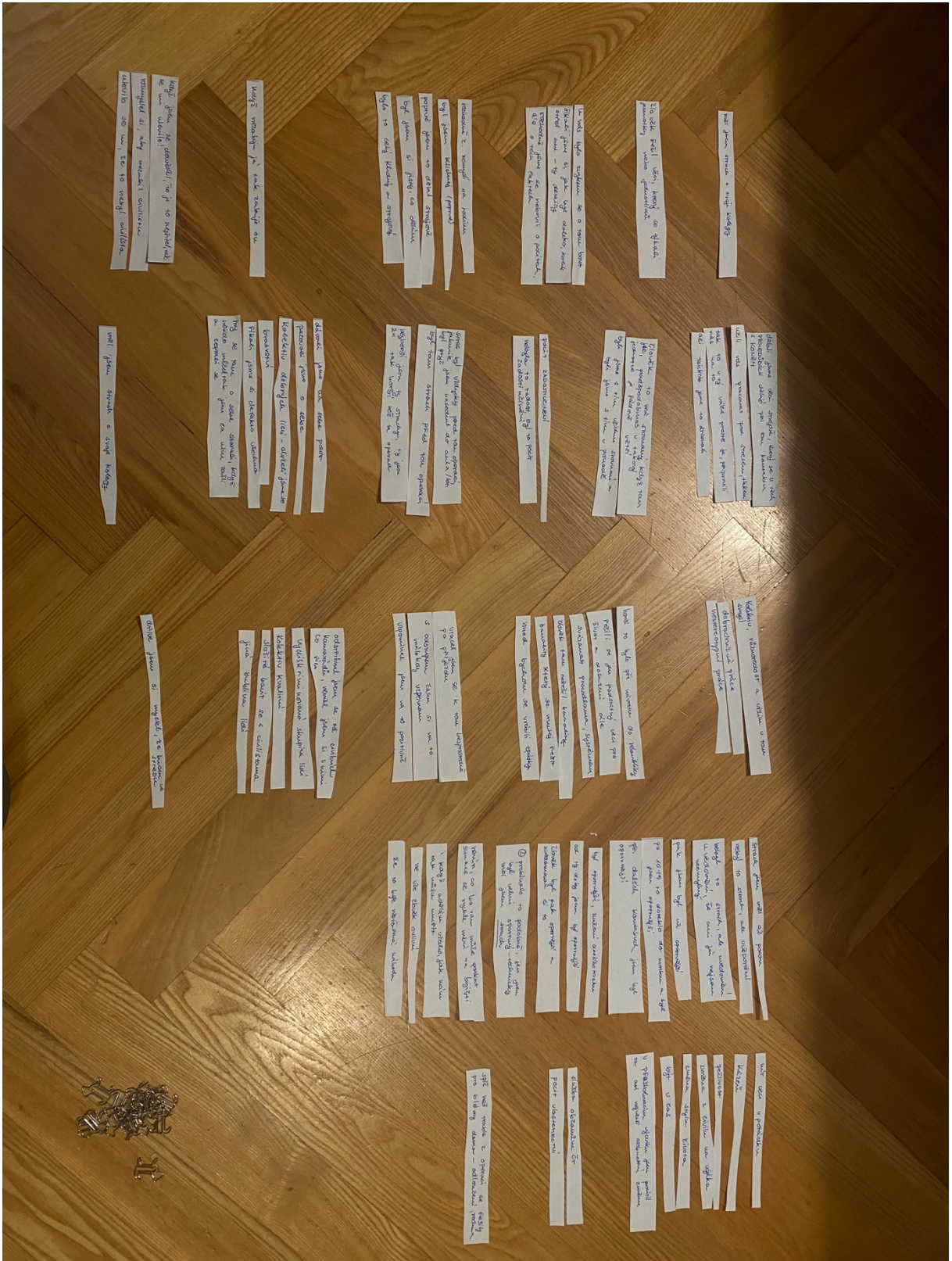
Podpis:.....

V ..... dne .....

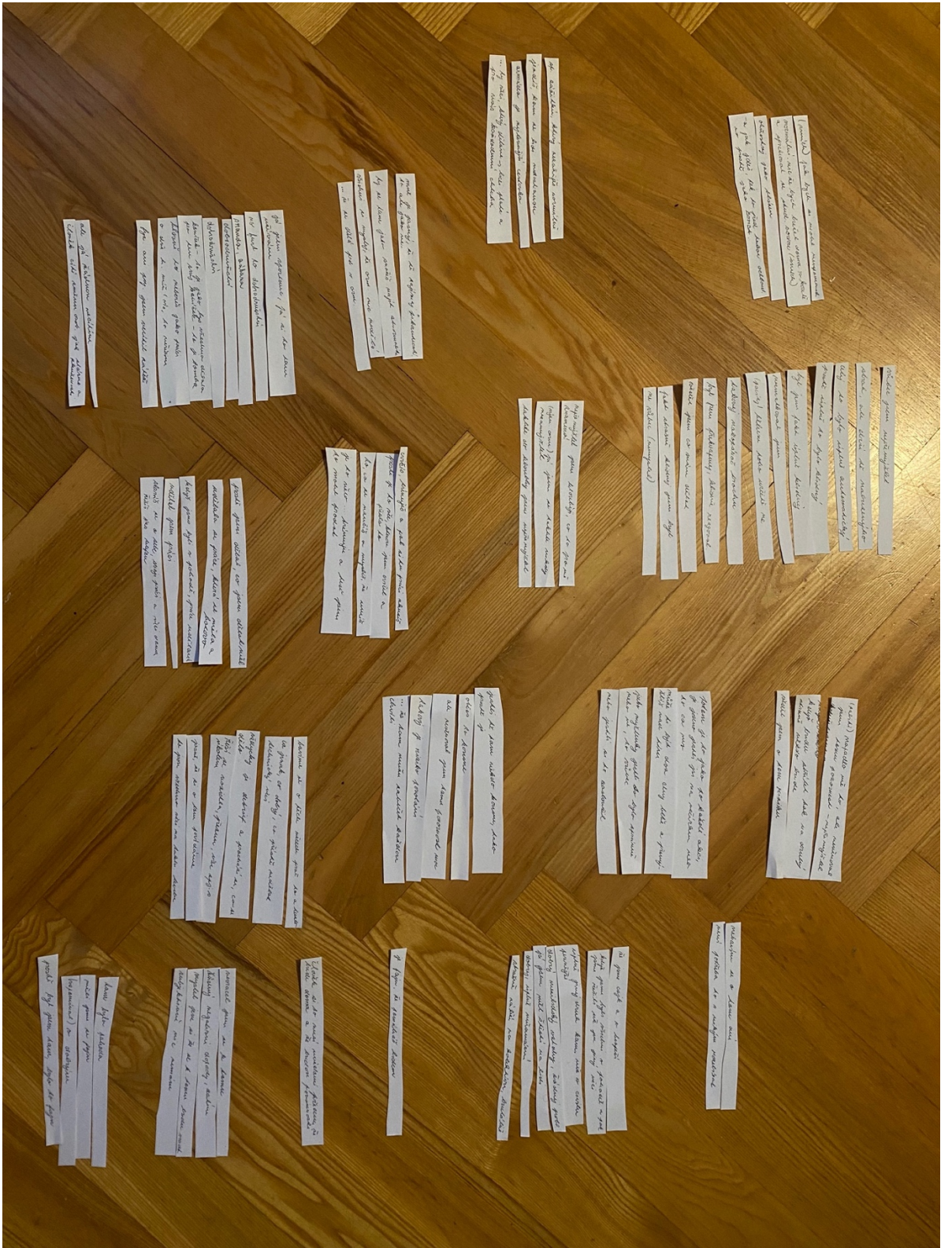
Podpis:.....

Fotodokumentace analýzy – tematická analýza respondent B

Fotodokumentace analýzy – tematická analýza respondent C

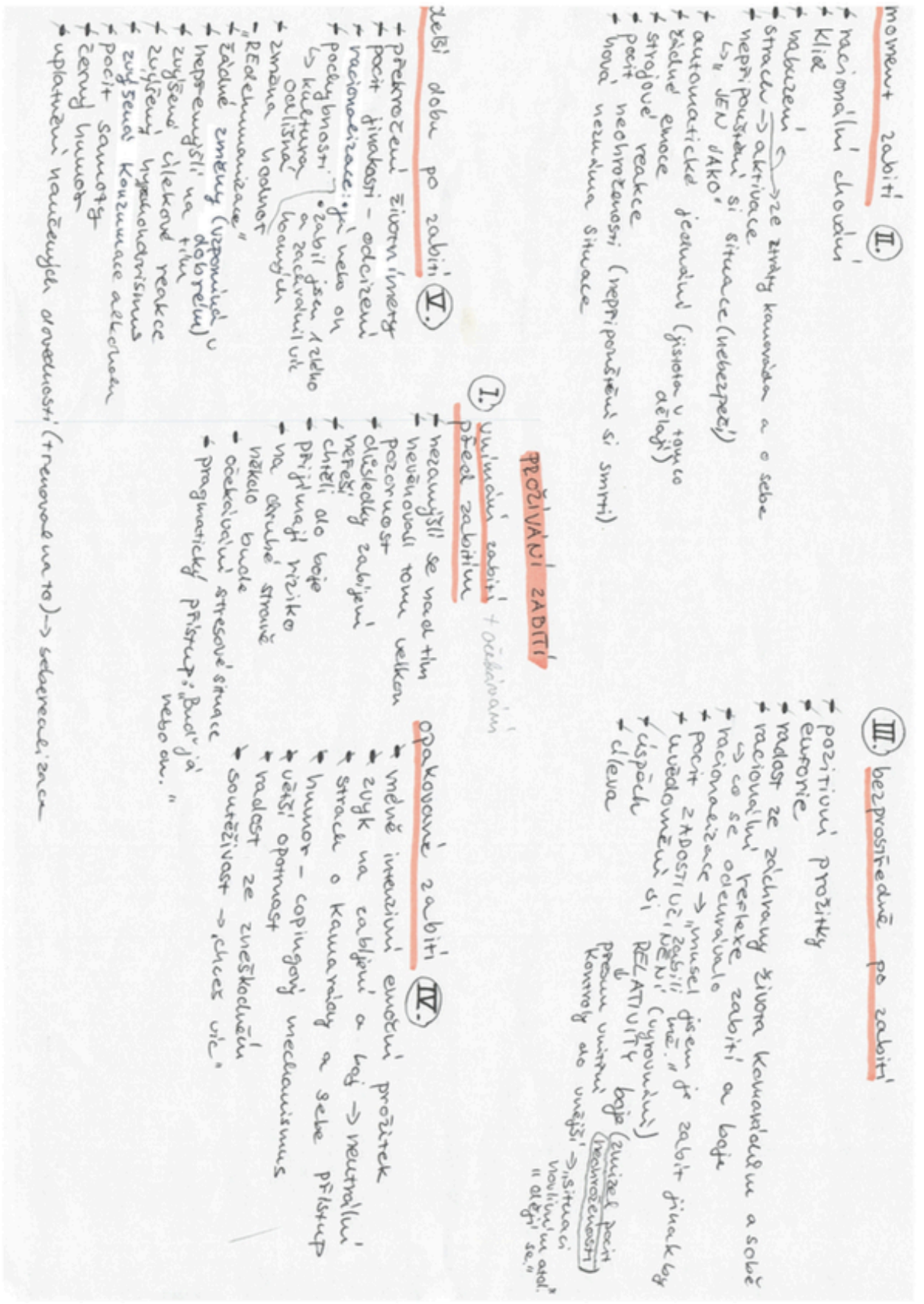

Fotodokumentace analýzy – myšlenková mapa hlavních témat

Tabulka prožitků jednotlivých respondentů

	vnímání aktu zabití před zkušeností	při zabití	bezprostředně po zabití	druhé zabití	dlouhodobé následky zabití
A (blízko, >)	uvědomuje si váhu činu, pragmatický: buď já nebo on, zabít druhého znamená zachránit život sobě nebo kamarádům, nezamýšlel se nad tím hlouběji	automatické jednání, dělal věci jak se naučil, racionální myšlení o provedení střelby, strach o své kamarády a svůj život, smrt si nepřipouštěl	pozitivní prožívání - pocit euforie, radosti ze záchrany života kamarádům a sobě, racionální reflexe zabití (reflektuje, co se objektivně odehrávalo) - musel jsem je zabít, jinak by zabili oni mě	méně intenzivních emocí, přivykání si, neutrální přístup k zabití, strach o kamarády a sebe, zesměšňování situace při zásahu (smích v rámci vyrovnávání se se situací)	žádné větší změny subjektivně nepocítuje, zvýšené úlekové reakce, u psychologického vyšetření měl zvýšené hypochondrické rysy - sám ale změny nezaznamenal, zvýšená konzumace alkoholu, pocit samoty, na misy vzpomíná pozitivně
B (vzdáleně, >)	uvědomuje si, že někoho bude muset zabít a je s tím srovnaný, očekává že bude při boji ve stresu	prožívání intenzivního strachu o své kolegy, při zabití žádné emoce necítil, jednal automaticky a strojově, byl si jistý tím co dělá, byl klidný	pozitivní prožívání - pocit zadostiučinění (vyrovnání křivdy), krátce po zabití si uvědomoval jak je situace na bojišti relativní a že i on může udělat chybu a může na ni doplatit, zmizel pocit neohroženosti a přesunul se pocit vnitřní kontroly - situace se dějí a neovlivníme je		žádné nepocítuje, na misi vzpomíná hlavně v dobrém
C (? , 1)	přijímal rizika povolání, nijak se nad nimi nezamýšlel, napadlo ho to ale nevěnoval tomu pozornost, na druhé straně někdo bude	prožíval klid, jednal automaticky, věděl co dělá, strach ze ztráty svého nebo kamarádova života ho udržoval nabuzeného, racionálně jednal, žádné emoce	zabití v něm nezanechalo žádný hlubší prožitek, přirovnává to k večírku nebo jiné akci, na kterou druhý den vzpomínáš, co jsi dělal, bed emočního prožitku, úleva že jsou všichni v bezpečí, racionální hodnocení situace	X	žádné nepocítuje, nepřemýšlí nad tím, užívá humor u obtížných témat (coping), na misi vzpomíná v dobrém, boj vnímá jako možnost uplatnit naučené dovednosti a realizovat se, uplatnění něčeho na co trénoval celý život, zabití reflektuje racionálně buď já (my jako jednotka) nebo oni
D (blízko, >)	hlouběji se nad tím nezamýšlel, důsledky neřešil, připraven k boji, chtěl jim to nandat	racionální chování, bez emocí, věl co dělat, klidná hlava, cítil nabuzení, ohrožení ho zaktivizovalo, situaci bral jako nereálnou - "jen jako"	něco co neznal, euforie, chtěl se pochlubit a všem to říct, měl radost ze záchrany života kamarádům, zabití vnímal jako úspěch, úlevilo se mu	euforie byla menší, přivykání, radost ze zneškodnění, chladná hlava, nabuzení, soutěživost - seš úspěšná a chceš být ještě víc	překročení životní mety, pocit jinakosti (životní punc) a odcizení od ostatních, racionalizace situace: on nebo já, zabil jsem jednoho zlého a zachránil jsme víc dobrých, rehumanizace: ve špatném čase na špatném místě, co tam dělali?, proč tam byli?, odlišná kultura (=pochybnosti), změna hodnot

Příloha B

Přepis rozhovoru s respondentem A

Přepis rozhovoru s respondentem B

Přepis rozhovoru s respondentem C

Přepis rozhovoru s respondentem D

1 **D: Když začneme úplně od začátku. Když jste se rozhodnul jít do armády, tak jakou jste pro to měl motivaci? Nebo proč jste se tak**
2 **rozhodnul?**

3 Respondent: No nevím, asi to byl takovej můj dětskej sen.

4 **D: Aha.**

5 Respondent: Že jako chceš být popelář, kosmonaut, voják. A pak jako zjistíš, že ty kosmonauti u nás jako úplně nepůjdou a že popelář má
6 málo peněz. Ne, dělám si prču. (Smích) Prostě, hm, do 15 jsem nevěděl, co mám dělat, a kámoš šel na obchodku, tak říkám tyjo, Zdendo, tak
7 já jdu s tebou. Tak jsem šel na obchodku a tam mi to dalo takovej všeobecný přehled, mi přišlo. A pak jako že na vejšku. Tak jsem zkusil
8 Univerzitu obrany, pak něco na Tulce, a pak ČVUT.

9 **D: A měly ty obory všechny něco společnýho s armádou nebo tak něco?**

10 R: Nenenene, ty tři vůbec. A na ten armádní jsem se nedostal, tak jsem si říkal: "tak ta Praha nebo Liberec." A nakonec odjel jsem jako pryč
11 pracovat na vojenskej tábor s dětma. Máma poslala odvolání, a tak jakože supr, že jdu. No v průběhu jakože začneš tím dvouměsíčním
12 výcvikem, který je pro ty studenty takovej krátkej. Tak to bylo ve dva jedenáct. A pak jsem teda šel do školy, tak teda jako chodíš do školy,
13 ale to je furt stejný. Tak jako byl jsem mladej kluk z malýho města. Vydělával jsem si, tak jsme chodili s klukama pít a užíval jsem si Brno.
14 Všechno jako super, všechno mi šlo. Všechny ty předměty, bavilo mě to. Dal jsem si perfektní volitelný předměty, všechno paráda. No ale pak
15 jako ztroskotal na matematice.

16 **D: Hm, hm.**

17 R. Jo, tam jsem to jako úplně nedal, jo. To jsem úplně nedomyslel do konce. A pak jsem to spíš i vzdal. To bylo jako asi poprvé co jsem se na
18 něco jako takhle vyprndul. Ještě jsem tam měl nějaký pokusy, ale prostě jsem nad tím zlomil hůl a řekl jsem, že už prostě nechci. Možná mě
19 to už ani nebavilo. Protože to bylo jen takový chození do školy a nebylo to nic akčního. Tak možná proto.

20 **D: Takže jste v tom hledal nějakou akci, to bylo, co Vám chybělo?**

21 R: Možná, nevím.

22 **D: Ale je to něco, co vám chybělo a třeba by Vás to bavilo?**

23 R: No asi jo. A byl jsem už prostě znechucenej. On mi tak prostě něco neuznal. Jsem udělal ty dvě ty na E, a pak jsem se naučil a myslím jsem,
24 že to dám, ale dal mi F. A jako řekl mi, že to zvládnú ještě líp. Tak říkám: "tyvole, jako what", to bylo takový debilní jako tenkrát. Každopádně
25 jsem se na ten třetí pokus vysral a šel jsem pryč. Tak jsem tam skončil a nastoupil jsem do Žatce. A v Žatci jsem se plácal necelých 5 let na
26 jako základních funkcích jako střelec, pomocník pancéřovníka a fakt takový jako hovna. No a tam zjistíš jako, že jsi zadarmo drahá, a že se
27 tam jako nic neděje prostě. A když seš jako v práci, tak tam seš nad nějakou knížkou. Buď se můžeš samovzdělávat, a nebo se tam válet na
28 podlaze. To jsem se tam tak jako plácal v tom Žatci. Stal jsem se tam pak velitelem posádky. Toho panduru, toho bojovýho vozidla.

29 **D: Jojo.**

30 R: Na kterých je postavenej celý ten prapor v tom Žatci. A ve dva šestnáct jsem měl jet do mise, tak jsem si říkal jakože super paráda.

31 **D: Kam to mělo být?**

32 R: Do Afghoše. Ještě před tím mělo být nějaký Malí, ale tam mě nevzali. Ve dva patnáct, myslím. Tam to byla hrozná tlačenka.

33 **D: Jako velikej zájem, jo?**

34 R: Jojo.

35 **Já: Jakej to je rozdíl v těch misích? Proč byl jako takovej velkej zájem o Malí?**

36 R: Noo to je vždycky. Někdo si chce něco vydělat, někdo něco zažít. Mladší zažít, starší vydělat prachy. Každopádně to jsem ve dva patnáct
37 nejel. Pak jsem jel ve dva šestnáct do toho Afghoše. A nakonec po dvou důležitých cvičeních se řeklo, že žatec nepojede. Že pojede jako jiná
38 jednotka. A to mi jako tenkrát došla trpělivost a říkám: "tak okay, tak prostě ztrácím čas ty brďo." Už mě tady jako nikdo nic pořádně nenaučí
39 a já se akorát starám o nový. Takhle jsem si to nepředstavoval a chtěl jsem se jako sám zdokonalit a pro to tam nebyl prostor. Tak jsem pročítal
40 armádní interní časopis takovej. Takový pozvání na výběrový řízení do centra podpory speciálních sil. Tak jsem ukecal kámoše, že půjdem
41 tam. V září dva šestnáct jsem udělal výběrový řízení. Ten kámoš to neudělal, ten vypadl na psychotestech na nějakým postřehovým testu.

42 **D: Jo jo.**

43 R: Nono já to nějak dotáhnul do konce a nastoupil jsem do Olomouce. Pak ve dva devatenáct, tam byl ten výcvik prostě. A ve dva devatenáct
44 jsme odjeli pryč s těma klukama.

45 **D: Do toho Afghánistánu?**

46 R: Jojo, přesně tak. Takže nějak tak jsem se tam dostal.

47 **D: Noo a co si myslíte, že Vás na té práci naplňuje?**

48 R: Co mě naplňuje? (Odmilka) Naplňujou mě ty kluci. Protože to je jako v tom Žatci, mě to fakt jako nebavilo.

49 **D: Myslíte ty vztahy s ostatními vojáky?**

50 R: No no, a tady mě to baví, protože makáš s lidma, který chtějí pracovat. Máte víceméně stejnou vizi. Možná každéj má jinou představu o tý
51 vizi. Ale každéj máte stejnou. Ty lidi jsou vybíraný a pak jsou ještě filtrovaný. Třeba vybereš deset lidí, a pak procházej skoro ročním výcvikem.
52 A tak to jeden, dva, tři vzdaj nebo jim řekneš: “hele, sorry ne.” Takže ještě odpadnou a dostane se ti tam dobrej materiál, kterej je tvárnej. Maj
53 stejnej mindset jako ty. To je prostě radost pracovat s lidma, který jsou stejný jako ty. Takový jako vrány. Vrána k vráně sedá. Takže to mě
54 baví, pracovat s těma lidma. A u speciálních sil se setkáváš s věcma, se kterýma se nikdo moc neseťkává. Taková ta exkluzivita. Že seš v centru
55 bezpečnostního dění. Ne jako úplně. Nejsem nějaký agent CIA. (smích) No dostaneš se prostě k věcem, ke kterým se prostě nedostane jako
56 99,9 procent v Republice lidí. Naplňuje mě, že jsem tam, kde se něco děje. Když se něco děje, tak o tom prostě víš. Taková informace motivace,
57 něco v tom stylu.

58 **D: Hmhm, jojo. Co se týče příslušnosti k armádě, říkám si, že je to v hodně věcech specifický. Všechno, co jste zmiňoval. Co to pro Vás**
59 **znamená, ta příslušnost k armádě?**

60 R: Co to pro mě znamená?

61 **D: Ano, ano. Je to přeci jen hodně specifický povolání a armáda je hodně specifická instituce.**

62 R: Chápu, chápu, jako ne ní to jako být výčepní asi no. (smích)

63 **D: (Smích)**

64 R: Tak jako takhle, v první řadě je to pro mě čest být ve speciálních silách. Že můžu být v partě. Jsem se setkal fakt jako s hromadou super
65 chlapů u těch speciálních sil. A za to jsem jako vděčnej. Hromada jako odborníků, profíků, odborníků vtipnejch. Uměj si poradit. Je to fajn
66 znát takový lidi.

67 **D: Asi se na ně dá i hodně spolehnout a jsou zásadoví, že jo?**

68 R: Jo jo, to se dá. Je na ně hodně spoleh. A celkově to pro mě znamená. Je to nějaká jako. Nevim. Jako občanská povinnost.

69 **D: Cítíte tam nějakou zodpovědnost teda?**

70 R: Asi jo, zodpovědnost. Hodně.

71 **D: A vůči komu nebo čemu?**

72 R: Asi vůči jako státu. Když to tak vezmu. Když jsem viděl ty sračky ve světě, tak nechci, aby to bylo i tady. Jo. Ačkoli někdy prostě jako jdeš
73 a vidíš lidi jako kretény, jak se chovaj. Tak tě to jako nasere, ale zároveň si říkáš. Pak jdeš na koncert do hospody a vidíš tam lidi, jak si užívaj
74 svobodu. Tak si řekneš: “Hele jo, pro tohle to prostě děláš. Aby ty lidi se mohli normálně bavit. Ale jinak v tom nevidím nějaký brutální
75 Americký patos. Že bych jako byl pan Sloužím své zemi.

76 **D: Ale je tam nějaký vztah k tý zemi.**

77 R: Jo jo přesně. Ale nešel jsem do tý armády s tímhle tím. Spíš to byla jako touha po nějakým dobrodružství. To bylo, proč jsem tam asi šel.
78 A když to беру jako zpětně, tak tohle to ve mně jako spíš dozrálo. Taková ta láska k vlasti.

79 **D: To je hezký, děkuju. A když se vrátíme k vojenskému výcviku. Už jste to nařknul. Mohl byste mi prosím nějak popsat, jak ten**
80 **kurz probíhal?**

81 R: No tam jsem teprve zjistil, co je to stres. Jsem v pětadvaceti objevil novou emoci, ty vole. (smích) Takže jsem byl docela ve stresu a shodil
82 jsem hrozně. Moje normální váha je třeba nějakých 83 a měl jsem jsem tam jako prostě 76 kilo, jo. Jsem byl fakt jako vylehlý jako jo. A ten
83 rok byl jako hodně fyzicky náročnej, i psychicky.

84 **D: Jak psychicky náročnej?**

85 R: Psychicky. Jsem bydlel v Praze a dojížděl jsem do Olomouce, a jako abych se prostě k výcviku připravil a všechno. Já jsem příjížděl v pátek
86 večer, jo. Tak jsem odjížděl v neděli odpoledne třeba. Měl jsem holku tady, takže s tou jsem se málo vídal, jo. Třeba celý květen jsem byl
87 v prdeli prostě. Takže tu jsem neviděl celý měsíc. Takže pro ni to muselo bejt taky náročný. Hmmm, takže z tohohle to bylo na prd.

88 **D: To jsou jakoby vnější stresory v návaznosti na ten výcvik. A v tom výcviku bylo co stresující?**

89 R: Tam jsem jako ve stresu, abych něco neposral, abych udělal, co se po mně chce. Abych jako ukázal, že jsem pro to schopnej. Jenomže když
90 jsem si tahal nějaký ten stres z domova, tak jsem se nesoustředil a celý se to táhlo tak jako. Pak jsem se musel dostat do takový pohody. Tam
91 ze startu jsem měl problém s tím, že jsem potřeboval trochu větší zpětnou vazbu. A tam jsem ji moc nedostával, takže to mě hlodalo. Ne věděl
92 jsem jako co. Jsem věděl, že se něco děje, ale nevěděl jsem co. Ale cejtíl jsem, že v tom nejsem 100%. Jak bych si představoval nebo jak by si
93 představovali ty instruktoři.

94 **D: Potřeboval jste nějaký ujištění, že to, co děláte, je dobrý?**

95 R: Jo, přesně. Říct: “doprdele, děláš to blbě, vole. Zaber.” Něco takovýho. Nebo: “musíš to dělat tak tak tak.” Nebo: “měl bys to dělat takovým
96 způsobem.” Ne úplně dogmaticky třeba. Ale spíš jsem jako cejtíl, že tam ztrácím nějaký svůj play time. Když to řeknu. Nebyl jsem tak. Už
97 jsem na nějaký věci důležitější věci nebyl tak nasazovanej a cejtíl jsem, že ztrácím nějakou důvěru. A to mě pak jako žralo. Ale jinak joo, pak
98 se to dalo dohromady. Pak se to rozjelo. Potřeboval jsem se nějak adaptovat no. Bylo to něco novýho. A doma mi to vlastně neklapalo, zase
99 tohle hovno.

100 **D: Tak se to do toho asi odráželo asi, že jo?**
101 R: Nonono, určitě.
102 **D: Ještě mě jako napadá. U těch speciálních jednotek. Je přece jenom důležitéj ten výcvik v teoretický odbornosti. Nějaký jako znalosti.**
103 **Pak tam je fyzická stránka výcviku. A ještě psychická stránka. Nějaký tý práce se stresem, s tím, jak se vypořádávat s tím, co vám**
104 **stane. Jak se zachovat. Vnímáte, že tam s Váma nějak psychologicky pracovali?**
105 R: Jo, my jsme tam měli jako psychologickou oporu. Měli jsme tam psychology, který jsme mohli vyhledat, když jsi něco cejtila, a pokecat
106 s nima. Mně asi chvílku trvalo, než jsem jim. (odmlka) Ne, jakože bych jim nevěřil, ale než jsem si jako přiznal kolikrát, že asi mám nějaký
107 problém. Nebo nechci říct jako problém. Protože vyloženě problém jsem asi neměl. Ale, hm, že asi potřebuju radu z vnějšku, od někoho, kdo
108 je jako odborník, a ne kámoš u piva. Kdo má jako odbornej náhled. Kdo někoho s podobným problémem už zažil.
109 **D: Tak to nemusí být nutně problém. To jsou úplně přirozený věci.**
110 R: Nono, jako zpracování nějakých emocí. Prostě cejtíl jsem nějaký emoce a neuměl se s nima vypořádat. No každopádně, předtím jsem to
111 nějak nevyhledal a tam jsem se s tím nějak vypořádal. Mně stačilo cítit, že mám ty lidi nějakou oporu, a už jsem se sám nějak nakop. Nemyslím,
112 že bych byl člověk, kterej by se nějak skládal psychicky. Citlivější nějak asi budu než ostatní trošičku. Ale jakože bych šel do háje, to ne.
113 **D: Tak vy tam všichni musíte být odolní jedinci, když procházíte téma psycho testama.**
114 R: Jo, jo. I když někdy si říkám, jestli ten psycholog neudělal chybu u někoho. (smích)
115 **D: Noo a když jste byl v tom výcviku, tak napadlo Vás někdy, že někoho teoreticky budete muset zabít?**
116 R: No asi jako jo, napadlo mě to. Ale než se to jako stane, tak já nevím, jak bude reagovat, jo. To jsem jako měl něco nadřilovaného prostě. Že
117 když se něco semele. Máš prostě něco najetýho, nějakou svalovou paměť. I prostě ty v mozku, nějaký ty cesty.
118 **D: Jako nějaký naučený vzorce chování?**
119 R: Přesně tak. Přesně tak. Ale jak budeš reagovat po tom co někoho třeba zabiješ, tak to jsem v hlavě neměl jako nějak. To jsem si řekl, hm,
120 jako nevím, ty vole. Jako řekl jsem si, že se to jako může stát, ale dokud se to nestane, tak prostě nevíš. Ale je pravda, že když jsem odjžděl
121 na tu svoji první misi do toho Afghoše, tak jsem si jako říkal, co se tak jako asi všechno stane. No a za sedm dnů jsem si rozsek hlavu v autě.
122 (smích)
123 **D: A když u toho ještě zůstaneme.**
124 R: No to nikdo nemůže vědět, jak bude reagovat. To prostě zabiješ, to je prostě odejmutí života. To není, že zašlápneš brouka. Jako reálně
125 chceš někoho zabít, protože on chce zabít tebe.
126 **D: Bráníte sebe a svůj život.**
127 R: Jojo a taky svoje kamarády. Táhle víš, že ten vedle tebe má tři děti. (dlouhá odmlka) Takže tak no. Nechceš chci pnout. Tak každému jako
128 proletí hlavou, jestli se tam bude střílet. Už jako v letadle, když se tam jede. Když jako začnou padat rakety, tak jestli to prostě spadne na vás.
129 Nebo jestli se na to prostě nevysereš a budeš si říkat, na mě to nepadne. Takovýhle myšlenky tam lítaj jako každému asi. Nebo lítaj. Snad
130 jsem Vám odpověděl.
131 **D: Jojo, děkuju. Díky. Jste popisoval to, že se nedá říct, jak bude člověk reagovat. A když vezmu ten samotnej akt zabít, tak jak jste**
132 **to vnímal? Jak jste nad tím přemýšlel, než jste na té misi byl? Jestli jste nad tím třeba vůbec přemýšlel?**
133 R: Jak jsem to vnímal? Samotný akt zabít? Ty brádo, nevím. To bych si asi jako hodně domýšlel. Nevím, jak jsem to vnímal. Jestli jsem to
134 vnímal. No ne, asi jsem to vnímal, že když mě chce někdo prostě zabít. Nejedu s tím, že tam prostě odjedu co nejvíc lidí. To určitě ne. Prostě
135 jsem to vnímal tak, že když mě chce někdo jako zabít, tak se ho musím snažit zabít prostě jako rychle. Asi tak jako. Asi jsem v tomhle tom
136 takovej Mirek Dušín. Prostě když to je nějaký, já nevím, zmrda a zabíjí lidi v nějakých vesnicích, nebo chce zabít tebe a tvý kamarády. Tak
137 prostě sorry, tak ho zabiju. To je takový, nechci říct černobílý, ale moc barev tam nebylo. Asi tak.
138 **D: Když se vrátím k těm misím. Takže Vy jste byl na misi v Aghánistánu. Jednou?**
139 R: Jojo. Sedum osum měsíců.
140 **D: Mohl byste mi prosím popsat, jaký to tam bylo na tý základně?**
141 R: My jsme byli na tý menší základně. Nebyla moc velká. Fakt malinkatá. Tam nebylo moc lidí. Taková větší rodinka. Tam za chvílku jsi
142 znala všechny ksichty. A takže to nebylo nic brutálního jako ty obří základny v Afghoši, kde bylo všechno. I kino a takovýhle věci. Maličkatá
143 a sympatická byla. Byla teda nebezpečnější. A pak jsme byli na takových úplně na hovno základnách, který byly jako hrozný. Jídlo takový
144 z pytlíku prostě na x tejdů. Jo, sprcha tam vlastně byla z nějakýho pramene, ty vole. No vedro jak zmrda.
145 **D: Jak Vám tam bylo v takovém prostředí? To nezní úplně komfortně.**
146 R: Tyjo bylo mi tam líp než třeba v létě v Americe. Na hovno bylo, když zapršelo, a pak svítilo sluníčko. To bylo mega dusno. Vedro, prostě
147 se ale míň oblíkneš. Ne, jako dalo se to přežít.
148 **D: A co lidi, se kterými jste tam byli?**

149 R: Perfektní. To jako bombardáči. Do jednoho maximálně v pohodě lidi prostě. Jasný, jako neshody tam byly, přeci jen jsi s nima 7 měsíců.
150 Nasere tě prostě, že borec tříská dveřma prostě.

151 **D: A když se přiblížíme k ty konkrétní situaci, kdy teda jste byl nucen někoho zabít. Co to bylo za situaci?**

152 R: No, takže ta situace. Respektive ten první den. První jako můj střet s tím protivníkem. Nebo jakoby kontakt. To začlo nějak v poledne, a
153 pak celý den jsme tak jezdili autem. A já jsem zprvu byl zadní auto a já jsem asi ani nejdřív nevystřelil. Byl jsem jako v autě a měl jsem
154 granátomet takovej větší. Tenkrát když jsme odjížděli z ty základny, tak jsem to nacpal úplně po okraj ten zásobník. Úplně říkám, že jestli
155 začne střílet, tak já tam toho budu mít hodně prostě. Udělal jsem dobře. Jsem začal nějak vystupovat z auta a šel jsem čurat. Nejdřív šel kámoš,
156 pak jsem šel já. A začalo to nějak padat na naše auto. Po celý tý ulici a přesně tam, kde jsem stál. Takže to bylo takový vtipný. Ale tam jsem
157 si nevystřelil. No asi za hodku a půl jsme zapadli. Možná dýl. Každopádně jsme pak odjížděli pryč a z takovýho lesíku, tak na nás začali střílet.
158 No a já jsme prostě celej ten les úplně zničil. Jsem tam vysázel asi 100 granátů. To jsi viděla jen ty záblesky, jak padaly stromy. To jsem celý
159 zlikvidoval. A takže jestli nezdrhli, tak tam zůstali. (Pousmání) Ne, to já se jako nechci smát. Ale reálně jsme se tam pak nešli podívat, na to
160 jako nebyl čas. Prostě po nějaký mý reakci ta palba jako přestala. Po tý reakci z tý mojí zbraně. Celý jsem to tam prostě vysypal.

161 **D: Takže to bylo na delší vzdálenost?**

162 R: Hele, to bylo asi na sto metrů. Pak asi padesát. Ale jako ksichty jsem neviděl jako. Viděl jsem prostě záblesk zbraně, na to jsem prostě
163 střílel. To je ta reakce. Ty nemusíš vidět tu siluetu. Ty vidíš jen ten záblesk. A hlavně to bylo nějak odpoledne, a pak už se rychle šefilo. A
164 takže v tom lese bylo temno a vidíš jako záblesky z tý zbraně. Z tý hlavně. A pak jsi tam viděla ty moje záblesky, že tam padaj ty granáty.
165 Takže dobrý. Prostě jsem to tam celý vystřílel.

166 **D: Co se Vám v tu chvíli honilo hlavou?**

167 R: Ať střílím co nejlíp asi. Prostě automaticky. Musím to udělat tady zprava doleva. Nějaký racionální myšlenky. Okay, jsou tady, teď jsi to
168 měl krátký tu ránu. Musíš třeba prodloužit, jo. Prostě jenom jsem si říkal, že to tam musím dostat.

169 **D: Vlastně jste se snažil co nejlíp technicky přemýšlet?**

170 R: Jojojo, přesně tak.

171 **D: A co nějaké pocity, jak jste se cítil?**

172 R: Jo, tak to počkej, to bylo. Jasně. To určitě. To jsem jako nejl nějak jako strojově úplně. Strach tam jako byl. Už i při tom prvním.

173 **D: Takže strach jste měl?**

174 R: Jojo, jasně, hlavně, když jsem přebíjel. Tak tam jsem měl takovou pikosekundu, kdy jsem musel jako ruku vytáhnout a nebyl tam kryt, jak
175 bych si představovat jako úplně. Ale jako víš, že musíš rychle zareagovat. Takže pak jsem jako všechno rychle přebil. No jako ten strach tam
176 samozřejmě je. Já myslím, že každý ten strach má. Jde o tvůj život, že jo. Ale nějak jsem si nepřipouštěl, že bych tam asi uměl. Strach jsem
177 cejtíl, stres byl. Nicméně jsem makal, jak jsem se naučil, abych je prostě zničil. Eliminovat. Jo, měl jsem tam nějaký problém se zbraní. Tak
178 jsem ho prostě odstranil. Hm.

179 **D: Myslel jste v tu chvíli třeba na rodinu? Napadlo vás to?**

180 R: Ježíši to asi ne, ty brádo. To jsem nemyslel na rodinu. Myslel jsem jenom na tu situaci celou. Jak se z ní dostat pryč. Jak to vyřešit. Ne jakoby
181 utýct, ale vyřešit. Asi tak.

182 **D: Když jste zmiňoval, že jste cítil strach a byl jste pod stresem. Cítil jste, že se Vám to projevuje i fyzicky? Na úrovni těla.**

183 R: Jako jestli jsem se třeba rozklepal? To si nemyslím. Nějaký tlukot srdce tam ale byl. Konkrétně ten největší strach jsem cítil, jak jsem
184 přebíjel. To už jsem říkal. Tak asi tam mě to jako nejvíc zasáhlo. Pak už jsem věděl, že jsem se s tím vypořádal dobře s tou situací. Tak pak to
185 bylo lepší. Protože to byly takový nové věci, který jsem do té doby nezažil. Člověk se bojí nových věcí. Víš co.

186 **D: No a po té Vaší střelbě, když se Vám je podařilo eliminovat, tak co se dělo pak?**

187 R: Tak to už bylo po tý operci, tak se jelo pryč. Tam byla nějaká nástraha na silnici, tak ta se odjebávala. A teď nevím, jestli jsme vystříleli
188 ještě jeden barák nebo ne. To už si nevzpomínám. Ale byla tam jedna situace, kdy... Jo, to už si nevybavuju. Tady ta část se mi trošičku
189 vymazala. No každopádně jsme se pak vrátili na základnu a všichni byli plný takový euforie. Že se to jako podařilo a nikomu se nic nestalo.

190 **D: Takže jste cejtíli nějakou radost, dalo by se říct?**

191 R: Jo, jo, jo, přesně tak, tam je, že jo. Se tam do tebe napumpuje hromada hormonů, že jo. Adrenalin, že se nikomu nic nestalo, že se ti něco
192 povedlo. Taky jako radost, že se to povedlo. Jo, jo, jo, radost to asi byla. Se do tebe pumpuje hromada emocí. Ve výsledku. Asi je to chemický,
193 že jo. Že jako bychom byli zdrogovaní asi nějak.

194 **D: Jojo určitě, může být. A potom když jste se vrátili. Co se Vám honilo hlavou následující hodiny, dny? Co jste cítil?**

195 R: Jako radost z toho, že bych někoho zabil, to určitě ne. Spíš prostě jsem cítil radost z toho, že jsme všichni v pohodě. Když jsem si vybavil,
196 co se jako mohlo stát. Už jako racionálně. A i jsem si jako říkal, co by příště bylo lepší udělat a co ne. Co jako udělat líp. Jsem si jakoby
197 analyzovat sám tu svoji reakci. Přemýšlel jsem nad tím, co udělat líp. Takže to, že jsem třeba naládoval ten zásobník, tak to udělám příště
198 znova. To se mi jako povedlo. Že jsem tam nedal těch sedmdesát ran, ale vešlo se tam kilo celý. Tak jsem říkal, okay, jde to. Tak to udělám

199 znova. Že jsem si dobře otevřel poklop, abych byl krytej dobře. I reakci jako kluků. Určitě jsme se o tom pobavili. Což je zase běžný, jo. To je
200 běžná procedura. Nějaký jako skupinový lekce. I co si z toho samo pro sebe vezmeš. Asi jako když jdeš lyžovat a řekneš si: "hm, tady ty
201 obloučky doprava moc nejdou. Jsem špatně nakloněná," nebo něco takovýho. Asi tak no. Takže určitě jsem to pak analyzoval, ale že bych se
202 z toho pak dostal nějak do stresu, to jako ne. Jako nějaký myšlenky tak byly, ale ne, že bych z toho byl špatnej.

203 **D: A nějaký myšlenky, že tam opravdu někdo zemřel, tam byly?**

204 R: Ježiš, no. Jako ty myšlenky jsem tam měl, že jo. No říkal jsem si, že jsem je tam jako musel zabít, že jo. To jsem jako měl, ale rozhodně
205 jsem necítil nějakou lítost, protože ten zmrď chtěl zabít mě. Ale jako nevím. Kdybych tam šel a viděl je, tak bych asi... No ale jako řekl bych:
206 "kámo, hrál sis s ohněm jako. Jako cos čekal, vole." Takže tak no. Ale nevím jako, je to věc, kterou si domýšlím. Nebyl jsem tam pak. Ale
207 jako těla pak jsem viděl. Viděl jsem prostřelený těla. Takže jako z tý fyzický stránky, kdybych viděl to mrtvý tělo, tak nad tím jako rozhodně,
208 ne to jako ne.

209 **D: Kdybyste měl vypíchnout ten nějaký jako nejsilnější moment z té události?**

210 R: Z týhle události? Hmm. (Dlouhá pomlka) Když to začlo, asi bych řekl. Jsme zajížděli do jedny vesnice a tam jako... Tam jsme udělali
211 nějaký jako manévr a já chtěl vést palbu, ale všiml jsem si, že tam jsou naši, tak jsem jako nestřílel, že jo. Prostě byli tam naši a nechtěl jsem
212 přestřelovat, protože jako já jsem měl zbraň, která měla střepinovej účinek, takže jsem nechtěl riskovat, že bych ublížil našim, protože tam byli
213 nablízko. Ale když jsme odjížděli z té vesnice, tak to začlo tak, že se začlo střílet a před náma šli jako frajeři, kteří jeli detektorem přes silnici,
214 jestli tam není nějaká nálož. A jak se začlo střílet, tak ten borec upad.

215 **D: Ten, kterej dělal tu detekci?**

216 R: Jojojo. Aaaa prostě šel k zemi a teď nikdo v autě nevěděl, jestli je mrtvej nebo ne. Nebo jestli je raněnej. A vyskočili dva kluci z Ameriky
217 a my v tu chvíli začali pálit do toho lesa. Takže tak. Tak to bylo asi takovej, že jsem si řek: "ty vole, tohle už je horší." Předtím nám stříleli na
218 auto a měli jsme tam nějaký pavouky a něco. Ale tohle bylo něco jinýho.

219 **D: Jestli tomu správně rozumím, tak ten silnej moment bylo, když to začalo a měl jste to uvědomění, vlastně že jeden z Vašich může
220 být zraněnej.**

221 R: Jojojo, přesně tak. Ale ta reakce byla pak automatická, my jsme stočili tu zbraň a začali jsme střílet. Na ten les. A kluci prostě vyběhli. No
222 a já jsem tam poslal asi půl zásobníku, ty vole. Pak tam vyběhli a já říkám: "okay, tak já tam pošlu i ten zbytek."

223 **D: Aa ještě po týhle události. Zmiňoval jste, že jste tam měl super lidi, se kterýma jste na té misi byl. Cejtil jste potřebu to s nima
224 sdílet? Co jste třeba prožíval?**

225 R: Tak my jsme se spolu tak automaticky bavili.

226 **D: A o čem jste se bavili?**

227 R: Určitě tam bylo hodně té racionální části. A jako z té jako emoční stránky asi taky. Ale nic jako: "já jsem se cejtil tak a tak..." To jsme asi
228 neprobírali. Asi jako kdyby někdo měl problém o tom mluvit, tak bychom poznali, že má problém. Ale tím, že jsme o tom všichni mluvili
229 v pohodě racionálně, tak ne.

230 **D: A měli jste tam tu důvěru k tomu?**

231 R: Jojo, určitě, ta parta je jako spojená.

232 **D: Takže jste cítil, že kdyby do budoucna byla potřeba se svěřit, tak se na ně můžete obrátit?**

233 R: Ježiši, jo, určitě.

234 **D: Říkal jste si, že máte potřebu to s někým probrat nebo sdílet? Mám na mysli jako odborníka.**

235 R: Nene, to jsem neměl. Žádný takovej problém jsem neměl.

236 **D: Takže žádná intervence psychologa nebyla potřeba?**

237 R: Ne ne, tam ani žádný nebyl. Ale dali mi takový jako školení psychologický, protože cejtili, že jsem asi empatičtější než ostatní. A měli
238 jsme domluvený, že kdyby se něco stalo, tak mu jako napíšu nebo dám vědět. No a kluky to pak sralo, tak jsem se na to vysral. (Smích) Takže
239 tak.

240 **D: A bylo tohle to ojedinelá situace nebo se to stalo víckrát? To, že jste někoho zabil.**

241 R: Tohle to byla situace, kdy si jako fakt myslím, že jsem někoho jako reálně zabil. A kluci si to myslej taky, ale nikdo to nešel zjistit. Na to
242 jako nebyl čas. Pak jsem ještě vedl palbu na nějaký domnělej cíl prostě jako v nějaký poušti. (Odmlčení) A pak už jen vedli palbu na mě a já
243 jsem nestřílel, protože jsem je neviděl. Jinak pak jako víceméně tě jako i štvalo, že jsem jim to nemohl vrátit jako. Tak prvý jsme pak jednou
244 jeli, to byla nějaká operace na víc nocí. Já jsem řídil, a když jsme se vrátili na základnu, tak jsem měl... Máš levý okýnko u řidiče. No a já
245 jsem tam měl krásně jako soustředěný rány přímo jako na moji hlavu. No ale našťástí to sklo bylo natolik odolný, že to ten borec jakoby
246 neprostřelil. Takže to jsem si jako říkal, ty vole dobrý. Tak mám fotky jak na to ukazuju. Ale jako nic se nestalo, měl jsem jen díru ve vokně.
247 Pak bylo hodně situací s nástrahama na silnici. Tak kamarádovi to přede mnou urvalo kolo. Pak jsme museli stát a chlapi před náma to ničili.
248 Nebo jsme museli najít jinou cestu. Pak tam jednou byla taková jako past na nás. Že byl jeden ten barák podmínovanej. A pak třeba že byla

249 nějaká přestřelka na kratší vzdálenosti. A věděl jsem, že kluci na jedny straně, který jsme hlídali, jsou třeba do nějakých sto metrů a jedou
250 ručníma zbraněma. A jak se vedla ta palba, tak se to dostávalo k nám. Pak jsem tam vedl palbu na keř houšť, něco takového. Tak tam jsem dal
251 několik dávek. Protože mě naváděli, že jestli tam vidím, tak ať tam něco pošlu. Ale tam se pak nikdo nešel podívat. Ale myslím si, že tam
252 nikdo nebyl. Pak jsme se přemísťovali. To byl takovej komplex. Takovej těch klasických hliněných budov
253 afghánskejch. A tam pak na nás dopadaly granáty. Něco jako jsem měl já před tím. Takovej granát z podvěsu. Tak to bylo hodně blízko. Tak
254 reálně jsem si říkal, že jestli to ještě chvíli bude pokračovat... Tak to už bylo, ty vole, fakt jako blízko. Tak jako nebylo víceméně co. Tak jsem
255 se podíval na strom nad náma a říkal jsem si, že snad to ten strom vydrží. A chtěl jsem vést palbu na ty hajzly, ale prostě jsem je neviděl. Takže
256 jsem reálně neměl, kam střílet. Tam mě to fakt štválo, vyloženě mě to jako sralo. Že jsem jim to nemohl jako vrátit. Ale pak přijela jedna
257 frajerka v bitevním letounu a udělala tam takovej jako nálet na místo, který bylo jako poblíž. Že je jako vystrašila. Někde jako poblíž odkud
258 stříleli. Tak tam udělala takový stromový aleje a vystřílela tam z toho svého letounu. Takže to pak bylo jako dobrý.

259 **D: Jaký byly ty situace, kdy jste někoho opakovaně zabil oproti té první?**

260 R: No už jakoby víc bez emocí bych jako řekl. Ne jako, že bych byl chladnej zabiják a tyhle přčoviny. Ale bylo to jako bez emocí. Bylo to
261 takový jako:” no dobře tak jo.”

262 **D: Takže jste necítil tolik strach? Nebo v čem to bylo víc bez emocí?**

263 R: Měl jsem strach při tý spoušti jako asi. Ale ten strach jsem měl, když na nás padaly ty granáty. Nebo jako strach... Tak jsem si říkal, že jde
264 jako do tuhýho. Že jako tam toho strachu asi trochu. No a to tělo reagovalo nějak taky prostě. Reagovalo nějakým zesměšněním té situace.

265 **D: Jak to myslíte?**

266 R: No že jsem se na sebe podívali a začali jsme se smát. Že jako tyvole. Jakože to fakt padalo blízko. A ty střepiny.

267 **D: Jak si to vysvětlujete, že jste se začali smát?**

268 R: No podle mě to je nějaká přirozená reakce toho těla.

269 **D: Že si jako ulevíte?**

270 R: No ja si myslím, že to to tělo asi potřebuje. Že někdo zareaguje tak. Někdo panikou. Se nad tím jako zasměješ. Asi jsme se smáli té situaci,
271 že oni po nás střílejí a my nevidíme, kde jsou. Jako trochu psychopatický. (smích)

272 **D: Ne, ne, to ne. (smích) Ještě mě napadlo k tomu humoru. Myslíte, že to je něco, co se tam často objevuje? Myslím na těch misích.**

273 R: Jojo, určitě. Podle mě to je nějaký mechanismus. Že se nad tím prostě zasměješ. Jako každej si uvědomuje, co to bylo za situaci a co se
274 mohlo stát.

275 **D: Je to jako nějaký vyrovnávací mechanismus, myslíte?**

276 R: Jojo, ale vlastně jsme se smáli jen tomu, že to bylo blízko. Že jsme jako utekli hrobníkovi z lopaty. Ale samozřejmě že kdyby tam byl někdo
277 postřelený, tak se nikdo tlemit nebude. To je jasný. To jako nejsme čůráci.

278 **D: Tak ten humor se objevoval v situacích, kdy jste byli všichni v pořádku asi, že?**

279 R: No, no, určitě.

280 **D: Napadá Vás ještě něco, co byste dodal?**

281 R: Nene, nenapadá.

282 **D: Když jste se vrátil z tý mise domů, zpátky do Čech...**

283 R: To jsem se vrátil v říjnu 2019.

284 **D: Jaký to pro Vás bylo? Z takového prostředí a po tak dlouhý době.**

285 R: No byl jsem tam 8 měsíců. No a tenkrát jsem si právě řekl, když jsme jeli autobusem, že fakt nechceš, aby se to dělo tady. Jo, to byla jedna
286 z věcí, co jsem si uvědomil. Pak jsem měl trošku... (Odminka) Jak tam seš těch x měsíců s těma kámošema. Tak jsem měl trošičku tady v Praze
287 problém s nějakou asi samotou. Ještě se se mnou rozešla holka před odjezdem na misi, asi měsíc, tři týdny. Takže když jsem se pak vrátil a byl
288 jsem tady, tak jsem měl nějakou asi pocit samoty. Ale že bych byl někde v koutě, klepal se. Jak vidíš v nějakých filmech, to rozhodně ne.

289 **D: Takže jste se do normálního života zapojil dobře? Ale měl jste nějakou pocit samoty.**

290 R: Jojo, ale to myslím, že je jako normální. Že se pak musíš naučit se adaptovat. No a asi jsem jako víc chlastal. Ale že bych se jako uchlastal,
291 to jako zase ne. Ale chodil jsem jako častěji na pivo. Ale bylo to asi spíš tím, že jsem chtěl být mezi lidma. Ale že bych byl nějak poznamenaný,
292 to ne. Nebo nemyslím si to.

293 **D: A čím si to vysvětlujete, že jste se cítil sám?**

294 R: No že jsem byl jako. No tři týdny po rozchodu jsem odjel do mise, kde jsem to potlačil.

295 **D: Myslíte jako odložil?**

296 R: Přesně tak, takže jakoby k té holce jsem se jakoby nevracel nebo jsem jí nijak nevypisoval. Tuhle potřebu jsem neměl, ale asi jsem se furt
297 vnitřně vypořádával s tím rozchodem. A s tím příjezdem zároveň z toho prostředí té mise, a že nejsem dennodenně s těma kámošema. Takže
298 se nakupilo asi víc takových věcí. Jako věcí na vyřešení.

299 **D: Jak se ta samota projevovala?**

300 R: No to nevím, jak se to projevovalo. To jsem si tak sám rozebíral. No ale projevovalo se to tím... (Odminka) Šel jsem třeba do hospody a šel

301 jsem tam sám, protože se mnou zrovna nikdo nebyl. A začal jsem se bavit s jiným stolem a třeba jsem ho celej pozval, abych nebyl sám. Takže

302 asi tak.

303 **D: Takže nějaká jako potřeba být s lidma a seznamovat se s novými lidma? Kdyžtak mě opravte.**

304 R: Jojo, přesně tak, nechtěl jsem být sám prostě. Chtěl jsem se bavit s lidma, protože tam jsem se každý den bavil s lidma. A neměl jsem si

305 s kým pokecat. Normálně o ničem prostě třeba. Nebo se to třeba projevovalo, že jsem koupil dva lístky na koncert a reálně jsem pak prostě šel

306 třeba jako na Tinder. Když jsem si psal s nějakou holkou, tak jestli nechce do kina nebo na ten koncert. Ale spíš si myslím, že to bylo

307 vypořádávání se s tím rozchodem než s tou misí.

308 **D: A nějaký jako myšlenky z toho, co se stalo na misi, jste měl?**

309 R: To jsem měl na Silvestra, to jsem si pak uvědomil sám. Že jsem slyšel rachejtle nebo takovej ten kobereček, jak to praská za sebou. Tak mi

310 to připomnělo to střílení v jedny vesnici. A rakety.

311 **D: Takže jste si ten zvuk s tím spojil?**

312 R: Přesně. Jinak teda jako nic. Pak teda kámoš má vyzvánění na budík, že to dělá ten zvuk jako když padá raketa. Tak to jsem si jako říkal,

313 proč to ten vocas má jako.

314 **D: Po tom návratu jste víc zmiňoval, že jste měl potřebu být víc s lidma, a že jste cítil tu samotu. Takže jste zaznamenal větší konzumaci**

315 **alkoholu?**

316 R: No jako to trochu, ale spíš jsem zval víc lidí. To vím, že jsem jako dělal častěji. Ale jako asi jsem pil víc, nechtěl jsem sedět doma. Ono asi

317 když se člověk rozejde... To dělá asi většina lidí. Je to asi nejdostupnější droga. Je volně dostupná. Nicméně jsem si to potom uvědomil a řekl

318 jsem si: "ok, no asi piješ trochu moc." Ale spíš jsem si tohleto, co teď vyprávím, o tom pocitu samoty... Jsem si pak jako zpětně analyzoval

319 jakoby sám sebe, jak jsem se sám choval po tom návratu. Teď už ti dávám, co by to asi mohlo bejt z nějakýho neodbornýho hlediska. Proč

320 jsem dělal to, co jsem dělal. Z nějakýho pocitu samoty. To si myslím já.

321 **D: A ta přítomnost druhých lidí Vám dávala co?**

322 R: Hm, tyjo nevím asi pocit nesamoty. Asi určitě mě to nějak uspokojovalo, že jsem si měl s kým pokecat. Že jsem byl třeba na koncertě před

323 tím. Mandrage tenkrát byly v únoru.

324 **D: Takže šlo o běžnej mezilidskej kontakt?**

325 R: No, to nebylo, že bych říkal: "hele, teď jsem se vrátil z Afgoše. Jsem v prdeli," to jako ne. (Smích) To jsem se jako reálně mohl svěřit

326 v práci, mámě. Ale to jsem jako reálně nikdy neměl potřebu.

327 **D: Neměl potřebu svěřovat se o tom, co jste tam zažil?**

328 R: Myslím, že jednou se segrou jsem si o tom povídal. Jednou u mě na bytě. Tak to jsme si jako pokecali. Víceméně něco podobnýho jako teď.

329 **D: Takže nějaký změny v chování, jako větší agresi nebo změny ve spánku jste neměl?**

330 R: Ježiši, ne, to vůbec. No a změny ve spánku. No to jsem měl, protože já jsem tam dlabal nějaký tablety. Já jsem tam jedl nějakej doplněk

331 stravy. Klasika nějakej trubulus před cvičením a on obsahoval melatonin. Tak to se pak parádně spalo. Měli hodně toho melatoninu. Jak jsou

332 takový ty americký neregule, regule. Že ho tam asi měli víc. Tam jsem jako neměl problém se spánkem.

333 **D: A po tom návratu?**

334 R: Nevybavuju si. Asi nic intenzivního. Vím, že jsem míval sny o Afgoši ještě tak pár měsíců. Ale ne, že by to byl děsivej sen. Spíš, že tam

335 jsem s klukama zase.

336 **D: Takže jako pozitivní sen?**

337 R: Jojo. Nebylo to nic jako hroznýho.

338 **D: Že to nebyly žádný noční můry?**

339 R: Jojo, přesně tak.

340 **D: A cítil jste po tom návratu potřebu promluvit si s psychologem nebo terapeutem?**

341 R: No my jsme měli nějaký jako povinný sezení, že on si s náma jako promluví.

342 **D: Po návratu?**

343 R: Jojo, to tam bylo něco takovýho. To bylo hned po návratu. Jsme tam měli nějaký psychotesty klasický. Tam jim vyšlo nějak, že jsem

344 hypochondr. (smích) A já jako jsem říkal: "tak když jste se ptali, jestli když mě bolí v krku, tak jdu k doktorovi. Tak asi jako jasně že jo." A

345 říkal, že mu přišlo, že se hodně hlídám. To byly fakt takový debilní testy. Jsem si fakt jako říkal: "vyhodnocovali jste někdy vojáky po návratu

346 z mise?" (Smích) To bylo hrozně komický, tyjo. To jsem si úplně říkal: "to bylo fakt jako sračka." Ještě na počítači jsme je dělali. (Smích)

347 **D: (Smích)**

348 R: Tak jsi jako tři dny zavřená a čekáš až pojeděš domů a oni se tě ptaj ještě na takový věci, tak to tě akorát tak nasere.

349 **D: Vzpomenete si, co Vám u toho vyšetření řekli?**
350 R: No tadyto. Jakože jsem hypochondr. Jako když mě škrábe v krku, bolí ruka. Něco, tak když to jako nepřechází, tak se stavím u doktora.
351 Nebo když vím, že to fakt jako bolí. Tak nevím no. Každopádně pak jsem byl s naším psychologem, co máme na útvaru, a to se mě ptal, jak
352 jsem na tom. Tak jsem mu říkal, že jako chodím do hospody atd. Tak jsem mu to popsal. Ale jak jsem mu to zpětně analyzoval, třeba za rok
353 a půl, tak jsem říkal: "jasně, tys mu řekl reálně, co děláš." A jako reálně to asi mohlo jít ze mě vycejtit, že mám ten pocit samoty asi jako. Že
354 tím jako trpím. Nebo trpím, možná používám jako moc superlativy k tomu. No ale nějakým pocitem samoty jsem určitě trpěl.
355 **D: A jak to zmizelo?**
356 R: No zmizelo to tak. To jsem totiž pil celý víkend. To byla nějak akce u našich, pak nějaká akce. Pak jsem jako potkal ještě někoho. No prostě
357 jsem propil celý víkend. A měl jsem spíš morální kocovinu, že jsem zase utratil hromadu peněz, ty vole, a že jsem byl celý víkend v lihu, a
358 že ten víkend jako celý rychle utek a tak. Takže pak jsem si celkově řekl: "ty vole, už se na to vyser." No a pak jsem se na to vysral. A reálně
359 jsem pak někoho našel, jo. Takže pak jsem asi neměl potřebu tolik chodit ven, a už jsem byl s někým jiným. Ale že bych nedokázal být sám,
360 to si jako nemyslím, že bych jako nedokázal zvládnout tu samotu. Protože jako reálně jsem pak sám coural po Praze a objevoval nový kavárny
361 a tak. Myslím, že člověk se musí učit žít sám. Takže pak jsem se učil žít sám. Nebo věděl jsem, že jsem teď sám, a že se to musím naučit.
362 **D: No a jestli mi to dobře zapadá. Kdyžtak mě opravte tak po tý misi to bylo poprvé, co jste vlastně sám byl. Před tím tam byla škola,**
363 **výcviky, přítelkyně, mise.**
364 R: Jojojo, víceméně. Měl jsem pak dlouhý volno a v bytě, kde jsem žil s ní, bylo prázdné a já jsem měl asi tři a půl týdne volno. Vždycky jsem
365 se pak z práce vrátil domů zase do prázdného bytu. Učil jsem se pak žít v bytě i sám. Nějak se jako zabavit. No a zabavoval jsem se tím, že
366 jsem šel chlastat asi tak. Asi mě nebavilo doma čučet na seriály.
367 **D: Máte ještě něco, co byste chtěl dodat k tomu celému?**
368 R: Hmm, asi jako ne. Tím bych uzavřel nějakou moji eskapádu s nějakou mojí střílečkou.

1 **D: Jaký byl Váš důvod pro vstup do armády? Jakou jste pro to měl motivaci?**

2 R: Tak, já jsem se už v dětství pohyboval mezi kamarádama, který sloužili a tehdy jsem se v tom vzhledně a to byla jedna z hlavních motivací.
3 Chtěl jsem tu práci dělat, protože jsem si myslel, že mě to bude bavit. A reálně mě to baví do teďka. Sloužím dvanáctým rokem vlastně a
4 samozřejmě tam byly nějaký pohnutky nějakýho vlastenectví vlastně. Ty postupem času teda nějak vymizely, ale tehdy když jsem nastupoval,
5 v těch devatenácti letech, tak tam bylo. Takže to byl jeden z hlavních motivů.

6 **D: A co vás v té práci do teď drží? Co vás na tom naplňuje?**

7 R: Jo je toho víc. Co stojí za zmínění, tak je kolektiv. Já jsem ve svém životě asi nikdy nezažil lepší kolektiv, než mám v tom pracovním
8 prostředí. A vlastně je to spíš takový bratrství než kolegové. Takoví bratři jsme, protože s těma lidma trávím spoustu času a de fakto mnohdykrát
9 to bylo víc času než s mojí rodinou. Dalším motivem je to, že to není stereotypní práce, de fakto já v tom výcvikovém roce nebo co se týče
10 operací já nedělám nic stereotypního. V podstatě každý den dělám něco jinýho. V podstatě je to taková dobrodružná členitá práce prostě,
11 v dobrým kolektivu. A v drtivý většině úkolů, který plníme vidím i nějaký smysl jako. To je asi všechno, když to shrnu. Takže je to kolektiv,
12 různorodost a určitě v tom vidím i smysl.

13 **D: Jakou funkci vy plníte nebo jestli to nechcete zmiňovat, tak jaká je náplň vaší práce zhruba?**

14 R: Jo já jsme zástupce velitele nějaký skupiny, kam jsem se vlastně vypracoval úplně od nuly v podstatě, takže mám pod sebou nějaký větší
15 počet podřízených.

16 **D: Armáda jako taková je velmi specifická instituce, co pro vás armáda znamená? Jaký k ní máte vztah?**

17 R: Já to považuju jako službu vlastně občanům České republiky. My sloužíme vlastně občanům Český republiky. Takhle ve zkratce. Takhle ji
18 z mého pohledu vidím.

19 **D: A když se přiblížím k praktičtější stránce a tou je ten vojenský výcvik, kterým jste musel procházet, tak jaký to pro vás bylo?**

20 R: Já jsem prošel řadu výcviků. Mohla byste být prosím trochu specifičtější?

21 **D: To si můžete vybrat vy, jaké pro vás byl nějak jako podstatnej. Klidně můžete ten první, kterej se absolvuje při vstupu do armády.**

22 R: Hm podstatnej. Nejpodstatnější byl asi takzvaný přeškolovací výcvik, kterej jsem musel absolvovat při vstupu do jednotky, ve který teď
23 sloužím. Což byl vlastně výcvik, kterej trval šest až sedm měsíců a byl velmi intenzivní. Tak tam jsem pocítil nějakou asi největší přeměnu. A
24 největší přeměnu asi i v osobnosti si myslím i trošku. A co se týče toho základního tříměsíčního výcviku, to byla taková přeměna z toho civilu
25 do vojáka, takže to pro mě bylo hodně. Bylo to pro mě tehdy obtížný. Když se na to podívám zpětně, tak to byla ale brnkačka oproti tomu, co
26 jsem absolvoval v tom přeškolovacím výcviku.

27 **D: A kdybch se vrátila k tomu prvnímu výcviku z civilisty. Jakou přeměnu jste tam vnímal? Protože jednu stránku tvoří fyzickéj
28 výcvik, nějak asi budou pracovat s vaší psychikou, něco bude čistá teorie. Tak jak jste vnímal tu přeměnu z civilu na vojáka?**

29 R: V tom prvním výcviku jsem si taky poprvé uvědomil, že já přicházím o nějaký moje práva taky. Ať už to je, že se nemůžu úplně ke všemu
30 vyjadřovat nebo být členem nějaký politický strany a tak podobně. Přemýšlím ještě nad tím, co tam mohlo být za takovou největší změnu.
31 Rozhodně to byl ten styl života. Prostě být všude včas. Mít všechno v pořádku. Já jsme třeba do té doby takovej moc nebyl.

32 **D: Takže nějakou disciplínu, že vám to dalo?**

33 R: Hm jo. Rozhodně. Takže disciplínu mi to rozhodně dalo. Ale říkám, to byla taková prvotní věc. No a v tom přeškolovacím výcviku.

34 **D: A v tom přeškolovacím výcviku to bylo co?**

35 R: To bylo to samý, ale mnohem intenzivnější. To jsme byli de fakto sedm měsíců někde v lese. Krom těch víkendů, na víkendy doma a pak
36 zase zpátky někde v lese na výcviku. Bylo to hodně intenzivní. A byl tam na nás kladenej velkej důraz na tu disciplínu, kázeň. Abychom
37 všechno dělali pečlivě. Nevím, jestli jsem úplně odpověděl na otázku. (Smích)

38 **D: Jo jo určitě, díky. Ještě vás možná poprosím, zmiňoval jste hlavně změnu v disciplíně, pořádku ve věcech. Z těch osobnostních změn
39 vás nějaká napadá ještě?**

40 R: Hm.

41 **D: Nebo třeba jestli se vám nějak proměnili vztahy s lidma.**

42 R: Jo tak postupem času bylo určitě složitější bavit se s lidma, kteří neslouží, čili s nějakýma civilistama. Což jakoby slyším takhle od
43 kamarádů, tak ten člověk je prostě v úplně jiný bublině lidí. Tak je to asi normální takhle. A řeší trošku jiný problémy v té práci než ty lidi
44 v civilu. Takže to byl takovej velkej rozdíl. Takže se mi taky hodně vydiskriminovala ta skupina lidí, s kým jsem se začal stýkat. Což byli
45 hlavně lidi z oboru. De fakto jsem hodně odstříhl těch civilních kamarádů. Těch, co neslouží někde u policajů nebo vojáků. Prostě jsme si
46 s těma lidma neměl co říct, s těma civilistama. A to samozřejmě neproběhlo hned, ale v průběhu let.

47 **D: Díky. Napadlo vás někdy při vstupu do armády, že budete v situaci, kdy budete muset někoho zabít. Úplně na začátku při vstupu
48 do armády. Přemýšlel jste nad tím?**

49 R: Jo jo, myslím si, že to má člověk srovnaný, když do takový jednotky jako já, jde. Kdy ta pravděpodobnost je řádově větší než v jiných
50 jednotkách. Takže jo, my jsme s tím všichni byli srovnaný a byli jsme s tím v pohodě. Protože zkušenost je potom taková, že když nezabiju já,
51 tak zabije on mě. Takže tak to v tý válce prostě je. My jsme tohle věděli a byli jsme na to připravovaný.

52 **D: Takže i na tom výcviku s váma s tímhle nějak pracovali? Psychicky s váma nějak pracovali?**

53 R: pracovali taky, ale ne úplně, že by nám tam někdo přišel a říkal nám tam: Tak teď někoho střel do hlavy. To určitě ne. Ale spíš nás učili
54 pracovat se stresem, učili nás pracovat pod tlakem. A pak samozřejmě strojově dělat věci, který se v těch procedurách dělají. Při tom kontaktu
55 s tím protivníkem neboli koněm. Z tý psychologický stránky to byla práce pod tím stresem a zacházení v krizových situacích.

56 **D: Když se víc přiblížím k nějaké z misí, které jste absolvoval. Ať už jich bylo víc nebo jedna. Mohl byste mi prosím popsat nějakou,
57 kde se taková situace odehrála? Jaký tam třeba bylo prostředí, vztahy mezi lidma. Někak nastínit tu situaci.**

58 R: Někak nastínit situaci. Hm, čím začít. Tak jakoby lidi, jak jsem říkal, jsme v kolektivu dobrých lidí, tak jsme se tam mezi sebou drželi.
59 Dávali jsme na sebe pozor. Pečovali o sebe a co dál. Možná se ptejte nějak konkrétně kdyžtak.

60 **D: Jo jo určitě. Tak třeba to prostředí, ve kterým jste tam byli. Nemusí vůbec zmiňovat, kde to bylo, to pro mě není podstatný. Ale jak
61 vám tam bylo v tom prostředí? A to prostředí na vás působilo jak? Ovlivňovalo to třeba nějak vaše prožívání tam?**

62 R: Hm myslím si, že ani ne. Jak jsme zmiňoval, tak člověk řešil jenom takový ty podstatný věci, který se týkají fungování tý jednotky nebo
63 těch jednotlivců. Člověk tam neřešil nějaký zbytečnosti. Takže v tomhle smyslu to působilo dobře, o to horší to bylo při návratu do republiky.
64 Takže takhle to tam bylo, že člověk řešil jenom tyhle ty věci. Že to nebyly banality.

65 **D: Pak k tomu návratu se ještě dostaneme. A vzpomenete si na nějakou první vaši zkušenost s tím nepřítelem, kdy nastala ta situace,
66 kdy jste někoho zabil?**

67 R: Jo já třeba si nejsem úplně jistej, jestli jsem někoho usmrtil takhle nablízko. Vedl jsem palbu proti protivníkovi a jakoby byl jsem v jednom
68 uskupení, kdy jsme stříleli minometem na protivníka. A měli jsme potom informaci, že jsme ho zabili. Ale to nebylo vlastně nic napřímo. My
69 jsme stříleli vlastně minometem. Ale až další den jsme se dozvěděli, že jsme to no.

70 **D: Takže jste nebyli v blízkým kontaktu?**

71 R: Že bych stál a šel proti nějakýmu nepříteli a viděl, jak se kácí k zemi, tak to se mi nestalo nic takovýho.

72 **D: A když jste se dozvěděl, že vaše palba byla úspěšná a že jste usmrtil toho nepřítele, co to s vámi dělalo?**

73 R: Co to se mnou dělalo? No já jsme se nejdřív dozvěděl, že jsme někoho zabili. Takže to byl takovej pocit zadostiučinění. Pak jsem teda
74 trochu. Ta zpráva byla, že jsme někoho zabili, tak jsem běžel za Američanama, jestli to nebyl civilista. Tak tam byla taková chvilka, kdy jsem
75 nevěděl. A pak jsem se dozvěděl, že to byl nepřítel, tak se mi ulevilo. A ten pocit, neřekl bych, že by to byla nějaká radost, ale byl to pocit
76 zadostiučinění.

77 **D: Takže když jste vedl tu palbu, tak jste byl v bezpečí, nebyla to jakoby přestřelka. Nebylo to, že by oni útočili na vás. Rozumím tomu
78 dobře?**

79 R: Ne, tohle bylo, že jsme byli ve městě obklopení jako protivníkem, ale v tu chvíli jsme nebyli pod palbou. Pak tam byly jiný situace, kdy já
80 jsem střílel na protivníka, ale tam prostě nevím, jestli jsem někoho usmrtil nebo neusmrtil. Pak jsme se tam nešli podívat. Takže to nevím, tam
81 nemám tu zpětnou vazbu.

82 **D: Když byl ten první moment, kdy jste vystřelil nebo vypálil, jaký to pro vás bylo? Jak jste se cítil.**

83 R: Jo no. Když jsem to dělal poprvé, tak jsme to všechno dělal strojově, bylo to vlastně poměrně klidný. Bylo to asi tím, že jsme to před tím
84 tisíckrát drilovali. Takže já jsem si byl jistej tím, co dělám. Možná jsme teda moc riskoval, to jsem si pak zpětně vyhodnotil. To už bych
85 neudělal znovu. Protože já jsem vlastně pod palbou lezl na střechu. To jsme si pak říkal, že byla hloupost, to jsem dělat neměl. Bylo to klidný
86 a bylo to strojový. A člověk, než tu spoušť zmáčknul, tak si hodně promyslel, jestli ji zmáčkne, protože nechtěl zabít civilistu nebo někoho
87 nezúčastněnýho. Takže jak říkám, to ale všechno bylo předmětem toho strojovýho výcviku před tím. My jsme tadyto prostě drilovali.

88 **D: Že to pro vás byla už nějak automatická reakce?**

89 R: Jo přesně tak. Jo jo jo, jako vždycky když jsem si tu situaci představoval, tak jsem si myslel, jak budu v bůhvíjakým stresu. Ale bylo to
90 prostě klidný a bylo to strojový.

91 **D: Takže jste se necítil pod nějakým tlakem nebo strach?**

92 R: Hm strach jsem v tu chvíli neměl. To jsem měl až potom.

93 **D: Až potom? Kdy myslíte potom?**

94 R: No, tak po deseti patnácti minutách toho boje to doteklo do toho mozku nějak víc. Že člověk byl opatrnější a víc si to uvědomoval. Takže
95 neteklo to tam hned v těch prvních chvílích.

96 **D: A když jste si tohle to uvědomil, tak bylo to z ničeho nic? Že třeba můžete být postřelen, že vám někdo může ublížit. Tak vlastně
97 bál jste se o svůj život o kolegy, o svoji rodinu?**

98 R: Jo jo z ničeho nic. A o rodinu ne. Měl jsme strach o svoje kolegy. Člověk byl opatrnější, aby zvažil každý krok, co udělá. A to je tak všecko.
99 To byl ten první kontakt, od té doby jsem byl zkrátka opatrnější. Ale rozhodně člověk nemyslí na rodinu. To myslím, že tak není. Já to tak
100 nemám určitě.

101 **D: A na fyzické úrovni jste nějaké změny pocíval? Mám na mysli třes rukou, bušení srdce.**

102 R: Ne ne ne to rozhodně ne. Nebo si toho nejsme vědom aspoň. Je možný, že to proběhlo, ale v tom adrenalinu si na to nevzpomínám, že by
103 něco takového tam bylo.

104 **D: A po tý palbě jste nějaké změny pocítil? Pár minut nebo hodiny potom. Pak třeba na základně.**

105 R: Ne ne rozhodně ne. Ten stres tam byl vždycky před tou operací. Jakmile nasednul do vrtulníku a letěl nebo jel autem. To už je jedno. Tak
106 to opadne všechno tohle to. Největší stres byl vždycky před tou operací. To bylo nejhorší. Samotná ta operace byla pak v pohodě samotná, i
107 když se tam pak střílelo. Takže nejhorší jsou asi ty strachy. Ty jsou dvakrát tak horší než samotná ta věc, do který pak ten člověk jde. Takže to
108 bylo takový nejhorší, to čekání na tu operaci.

109 **D: Máte na mysli takový to očekávání, že člověk neví, co má čekat?**

110 R: Jo přesně, člověk myslí, jestli má všechny věci s sebou, jestli na něco nezapomněl. Jestli má zabalit i tohle nebo jestli to má už nechat na tý
111 základně, aby byl lehčí. Člověk vlastně neví, do čeho jde. Nebo vlastně ví, ale neví, co ho tam může potkat. Situace se může měnit rychle na
112 tom bojišti.

113 **D: Po tý střelbě, jak jste zmínil. Říkal jste, že nějaký strach a uvědomění přišlo s odstupem, to byl odstup několika minut nebo hodin.**

114 **Co se dělo pak?**

115 R: To jsou různé fáze. Ta fáze útoku. Po tom prvním útoku, kterej trval nějakých deset až patnáct, možná půl hodiny. Teď nevím zpětně. Tak
116 vlastně jsem si řekl: Tyjo tak tady už to neudělám a při těch dalších kontaktech, který už probíhaly ten den, jsem byl už opatrnější. Takže tam
117 pak doběhl ten strach a to všechno. A neřekl bych, že by to byl nějaký strach, že by se člověk rozklepal, to ne. Ale spíš jako nějaký to
118 uvědomění.

119 **D: Tak to bylo chvíli po tý střelbě, jak to bylo následně během několika dnů? Vracel jste se k tomu třeba?**

120 R: Ne vůbec ne.

121 **D: A kdybyste měl zmínit nějaký nejsilnější moment z té chvíle?**

122 R: Nejsilnější moment z té chvíle. Hm, chvíli tam byla taková nejistota, protože já jsem nevěděl, kde jsou. Jako nejsilnější moment bylo asi
123 vystrčit tu hlavu a opěťovat palbu. To byl asi nejsilnější moment.

124 **D: A v čem to bylo nejsilnější?**

125 R: Odhodlat se a udělat ten krok. To odhodlání.

126 **D: Cítil jste pak nějakou potřebu sdílet, co se stalo s druhými. Zmiňoval jste, že máte velmi dobrý vztahy.**

127 R: Nevím, jestli to byla přímo potřeba, ale u nás to bylo zvykem se o tom bavit. Ať už šlo o boj nebo o nějakou srandu. My jsme si tam říkali
128 de fakto všechno. A úplně teda nedokážu říct, jestli to byla přímo potřeba nebo jestli to byl takovej náš standart, kdy jsme si tam říkali všechno
129 vlastně.

130 **D: A tím obsahem, co jste spolu sdíleli bylo co?**

131 R: Hm říkali jsme si, jak ten protivník byl daleko, kde byl, kolik jsme tam vystřílel ran a takový vlastně ty detaily. Rozhodně jsme se nebavili
132 o žádných pocitech. Ale spíš o takovejch faktech.

133 **D: Dobře díky. A v případě, že by to měl někdo potřebu sdílet. Byl tam na to prostor?**

134 R: Jo my jsme tam psychologa neměli, protože jsme byli malý uskupení. Ale měli jsme tam jednoho člověka, který tam byl speciálně
135 vycvičený, nebo spíš prošel nějakým školením v krizový intervenci. Takže zpravidla to byl nějaký člověk, kterej byl nejempatičtější vlastně
136 v té skupině. Tak ten dostal školení, jak pracovat s těma lidma, který by měli nějaký problém s tím zážitkem. Takže tam někdo takovej byl.

137 **D: Využil to někdo nebo jak jste se k tomu vztahovali?**

138 R: Já o tom nevím, že by to někdo využil. Nebo takhle, co vím já, tak toho nikdo nevyužil. Jak říkám my jsme si tam říkali všichni mezi sebou
139 všechno. Asi kdyby někdo mohl mít takovejhle blbej zážitek s tím, tak to řekl všem asi.

140 **D: Takže to byla nějaká jako komunitní péče. Šlo by to tak nazvat?**

141 R: Jo jo, To by se dalo takhle nazvat. Jak říkám, my jsme se tam o sebe starali, když někdo prostě mlčel, tak jsme za ním zašli a zeptali se, co
142 se děje. Takhle jsme si povídali. Ale spíš než problémy z těch operací tak lidi řešili problémy s rodinou a trable, co byli v republice. Spíš nějaký
143 to odloučení řešili.

144 **D: A vy osobně jste cítil nějaký odloučení?**

145 R: Já osobně moc ne. Já jsem s tím byl smířenej. A já jsem tam neměl žádný problém. Ale byli tam kluci, který měli. Co z toho byli špatný.

146 **D: Ještě když se malinko vrátím k té situaci. Tohle byla ojedinelá situace? Zmínil jste, že si pak už nejste jistý, jestli to byl zdařilej**

147 **útok nebo ne. Mohl byste ještě prosím nastínit nějakou jinou situaci, jestli nastala?**

148 R: Jinou situaci, hm já přemýšlím. Ty situace nebo ta situace pak byla už dost podobná jako ta první. Neměli jsme už kapacitu se tam jít
149 podívat, do těch míst, kde ten protivník byl. Takže my jsme nevěděli, jestli jsme zasáhli nebo ne. Byli vlastně podobný ty situace. Že se kluci
150 jenom domnívali. Nevím, já jsem třeba po něm střílel a on byl 200 metrů ode mě. Myslím si, že jsem ho trefil, ale nevím.

151 **D: A myslíte, že se ta vaše reakce nějak lišila. Bylo to prožívání v něčem třeba odlišný?**

152 R: Probíhalo to velmi podobně. Jen jsem byl více opatrný potom.

153 **D: Myslíte v tom technickým provedení?**

154 R: Jo, v tom technickým provedení. Že jak jsem říkal, víc jsem se rozmejšlel. Ani bych neřekl, že by mi to odhodlávání někam vykouknout
155 trvalo dýl. Ale měl jsem takovej pocit. Opatrnější jsem byl.

156 **D: Co to bylo za pocit?**

157 R: Hm možná to byl strach. Asi to byl strach.

158 **D: Opravte mě, pokud tomu rozumím špatně, prosím. Rozumím tomu tak, že nejprve jste jednal automaticky, bylo to vlastně naučený
159 a několik minut po tom jste si uvědomil nějaký reálný ohrožení, to že někdo může reálně ublížit vám. A to se pak odráželo do těch
160 ostatních akcí? Že už jste měl to uvědomění, že je ta reálná hrozba.**

161 R: Spíš než takhle, co jste řekla. Já jsme do toho šel vždycky s tím, že když tu věc budu dělat, jak mám, že se mi nemůže nic stát. Tu proceduru
162 s tím bojovníkem. Jo a po tý první zkušenosti, ta sebedůvěra v tom byla trochy víc zahlodaná. Jestli mi rozumíte. Že vlastně i když udělám
163 všechno, jak mám, tak vždycky je tam to procento toho, že můžu umřít. Že to bude nějaká nešťastná náhoda. Ono to tak pak v realu je. Člověk
164 může udělat všechno správně, ale ne všechno ovlivní. Tak tadyto uvědomění tam bylo. Aha všechno můžu udělat správně, ale stejně můžu
165 umřít prostě. Takhle bych to asi popsal. Tohle tam proběhlo.

166 **D: A to vás provázelo pak při každém tom útoku?**

167 R: Asi trochu jo. Vlastně je to jedno z velkých hesel, který jsme si odsud odvezl. Že i když všechno udělám správně, tak to nemusí dopadnout
168 dobře. Že i když si je člověk všim jistě, tak stejně tam může nastat situace, že to může zabít někoho.

169 **D: Že tam je vždycky nepředvídatelnost té situace?**

170 R: Přesně tak.

171 **D: Jenom se ještě ujistím, při těch dalších operacích se lišilo to, o čem jsme se teď bavili. A nějaký další změny v prožívání tam nebyly?**

172 R: Ne ne. To ne.

173 **D: A misi? Jaký byl pro vás návrat zpátky do Česka?**

174 R: Jo ten návrat byl. Když jsme si o tom povídali s klukama, tak jsme si říkali, že bychom se hned vrátili zpátky. Protože jak jsem říkal, ten
175 život v tady v republice je plnej banalit a věcí, který člověk musí řešit. Tak to člověk řešit nemusel. Život tam byl jednodušší než život tady.
176 Přitom lajk nebo člověk, kterej v tom není zainteresovanej by řekl opak. Tak to bylo jednodušší.

177 **D: V čem přesně to bylo jednodušší?**

178 R: Jak jsem řekl, ten člověk tam řešil jenom ty podstatný věci a věci pro dosažení cílů té operace. Jít se vyspat, připravit si ty věci, jít to udělat,
179 dát ty věci do cajku. Něřešil tam prostě nějaký placení složenek a že musí jít někam na úřad. Prostě hlouposti, který v tom životě berou spoustu
180 času. Takže z toho byl člověk takovej rozmrzelej když se vrátil a zjistil, co všechno tady musí tři hodiny čekat na úřadě. Že si člověk uvědomí,
181 jak jsme tady v tom světě svázaný tady svýma pravidlami. Nebo jak to říct. Systémem. Takže z toho byl člověk takovej rozmrzelej. Ale jako
182 nic hroznýho, nic zásadního. Spíš si na to člověk jenom zanađával. To je celý.

183 **D: Asi jste se vracel mezi lidi, se kterýma jste byl i před misí. Vnímali jste nějaký změny ve vztazích třeba s rodinou s kamarádama?
184 Byla ta nějaká změna?**

185 R: To myslím, že tam nebyla. To byl asi neřekl. Ne nebyla.

186 **D: Vracel jste se myšlenkami na tu misi? Nebo objevovalo se vám to v životě. Nebo sny, jestli se vám zdály?**

187 R: Ne ne, sen jsem o tom nikdy neměl, nezdálo se mi o tom. Vracel jsem se k tomu samozřejmě bezprostředně, když jsme přijeli. Jak tam bylo
188 a teď s odstupem času si na to málokdy vzpomenu.

189 **D: A vzpomínal jste na to teda hlavně pozitivně?**

190 R: Jo jo, to rozhodně pozitivně. Nemyslím si, že bych si odsud odvezl nějaký trauma.

191 **D: Takže z toho mi vyplývá i odpověď na další otázku, která je. Využil jste konzultaci s psychologem po návratu?**

192 R: Ne ne ne. My jsme samozřejmě museli projít takovým psychologický screeningem, kde se nás ptali na takový otázky. Tak si asi sami
193 vyhodnocovali, co s tím člověkem dál. Psychologickou podporu jsem já rozhodně nepotřeboval. A jak říkám, já jsem odsud přijel s dobrým
194 pocitem. Žádný trauma jsem si nepřivezl.

195 **D: A po návratu zpět jste zaznamenal nějaký změny? Jako třeba zvýšená konzumace alkoholu, změny ve spánku, zvýšená agrese?**

196 R: Ne vůbec, S tím alkoholem spíše naopak, tam jsme se odnaučil pít. Tak teď piju míň než dřív.

197 **D: Napadá vás ještě něco, co byste chtěl dodat a co je podstatný pro vás?**

198 R: Asi ani ne. Jestli nenapadá nic vás.

- 1 **D: Jaká byla vaše motivace pro vstup do armády?**
2 R: Dobrodružství a neustálý se učení. Spoustu zážitků, který v normálním sektoru nezažiješ. Úplně jinej druh kamarádství než zažiješ
3 v civilu.
4 **D: V čem jinej?**
5 R: Pevnější daleko. No a samozřejmě, ty věci, který děláme. Lidi za to platijou nemalý peníze, aby si to zkusili v civilu a pro nás je to
6 každodenní chleba. Takže super. No, a to je asi ono.
7 **D: Co kontrétně vás baví na tom dobrodružství a na tom, že to je vzrušující?**
8 R: No tak jezdiš do krajů, kde se lidi nedostanou. Děláš věci, který tady cvičíš a trénuješ. Pak vyjedeš ven a tam si tu práce reálně zkusíš. To,
9 co se tady naučíš a myslíš si, že to umíš. Tak tam když přijedeš, tak zjistíš, jestli to fakt reálně ovládaš, a hlavně prostě armáda je nejlevnější
10 cestovka. Jako je to mazec. Že létáš po celým světě a děláš práci, co tě baví a seš ohodnocená finančně a hlavně to ani nebereš jako práci.
11 Nebo teda aspoň já. Že to je prostě, jdu prostě do práce a jestli jsem tam o dvě hodiny víc nebo míň. To neřeším.
12 **D: Nějakej životní styl, že to už pro vás je?**
13 R: No no.
14 **D: Co je zhruba vaší náplní práce?**
15 R: (Odminka). Tak to asi nejde říct v jedné větě.
16 **D: Klidně to může trochu rozvést.**
17 R: Jej.
18 **D: Třeba i jenom okrajově.**
19 R: (Kroucení hlavou)
20 **D: Ne? Tak to nevádí. Co pro Vás armáda jako taková znamená?**
21 R: Já jsme se takhle jako nikdy nezamýšlel. Jakoby co pro mě znamená. Kdybych řekl, že to je firma, která mi dává finanční prostředky, tak
22 to je nesmysl. Takhle to jako vůbec nevnímám.
23 **D: Takže v tom je něco většího?**
24 R: No jasně. Ono hodně záležití, kde pracuješ a co děláš. A to jsem nad tím takhle jako nikdy nepřemýšlel. Jakoby je fajn, že pomáháš jakoby
25 lidem. Nebo pomáháš. Děláš věci, který ostatní nevědí, že děláš. Všichni si myslí, že armáda je taková jako že tam jsi a nic neděláš. To ale
26 vůbec není pravda. Lidi, co nemají nikoho známého v armádě nebo i jako. Tak v globálu se stejně říká to, co jakoby každěj nějak pochopí a
27 rád uslyší. Ale ty věci, co se dělaj bokem, tak se prostě neříká a lidi si pak myslí, že se dělá prd v té armádě. Jako někdy se tam dělá prd, ale
28 není to jako. Takže nepřemýšlel jsem takhle hlouběji, co to pro mě znamená.
29 **D: Jaká byla vaše cesta do armády?**
30 R: Jsem šel na vejšku vojenskou. Tu jsem úspěšně nezvládl a nastoupil jsem na útvar. Taková byla cesta. No furt to dobrodružství prostě,
31 mám rád les. Trávil jsem spoustu času v lese. To byla moje cesta, jak jsme se připojil k armádě.
32 **D: Jakej pro vás byl vojenskej výcvik?**
33 R: Sranda. Zábava, Sport. Dobrodružství. Zážitky. Já jsem sportovec, takže já jsme si to užíval.
34 **D: A bylo tam pro vás něco negativního, náročného? S čím jste se třeba vypořádával hůř?**
35 R: Jako ne. Ani po fyzické, ani po psychické stránce jsem necítil žádnou jakoby zátěž. Nebo jako jasně, že je to náročný, ale nebylo tam jako
36 že bych přišel večer a přemýšlel jsem, jestli tam zůstanu nebo jestli tam nezůstanu. Nebo jestli to doklepu a pak se rozhodnu. To jako vůbec.
37 Prostě se udělala ta práce, co se měla, a hotovo. Nebylo to jako nic, že bych pochyboval. Prostě vůbec.
38 **D: Vybavíte si z výcviku třeba nějaký moment, kdy se pracovalo s vaší psychikou?**
39 R: Jo to byl takovej psychonátlak, kdy jseš, je tma, jseš jako v lajně a oni proti tobě střílí vestrejma. Ale jako střílejí vestrejma, že třílí asi
40 deset metrů nad tebe, nejsi ohrožená jako vůbec. Jsou proti tobě poházený dýmy, výbušky, světlice a ty postupuješ proti nim. A jak
41 postupuješ, tak to tam odbouchávávaj a vlastně to byla jako bomba. Ohňostroj jako blázen, ale jakoby jak říkám. Já jsem to nebral jako něco,
42 já jsme se prostě bavil. Bylo to supr. Ohňostroj jako blázen a byla to sranda. Nepocíťoval jsem nějakej jako psychickej tlak.
43 **D: Neměl jste třeba strach?**
44 R: Ne ne vůbec. Z čeho? Tamto je myslím udělané bezpečně, ani to nikdo nevnímá, že by měl strach nebo někdo řekl, že to dělat nebude. To
45 je udělaný bezpečně.
46 **D: Pociťujete po tom výcviku u sebe třeba nějaký osobnostní změny?**
47 R: Po kterým výcviku?
48 **D: Así určitě jste musel absolvovat ten první vstupní a pak nějaký další.**
49 R: No ono jich bylo daleko víc. (Smích)

- 50 **D: Můžete to nějak shrnout nebo si vybrat.**
- 51 R: Jojo vím, kam míříš. Asi to úplně není jako osobnostní změny. Jasně, že člověk cítí osobnostní změny, ale taky získává víc zkušeností. Je
- 52 starší. Ale jakoby, že by mě výcvik nějak změnil, jako chování a takhle. Tak to spíš není otázka na mě, ale na ty okolo mě. Ale já necítím
- 53 nějakou změnu.
- 54 **D: A proměnily se vám nějak vztahy? Třeba s kamarády nebo s rodinou?**
- 55 R: Jako jak změnily? Jako jestli mě nemaj rádi?
- 56 **D: Ne ne, třeba někomu se může proměnit okruh lidí, se kterými se vídá. Nebo pevnost vztahů s lidmi z vojenského prostředí.**
- 57 R: To jsem asi nepochopil otázku. No ale tak to je to, co jsem říkal na začátku. To jako jo, ale s tím mým nejbližším okolím já si jako
- 58 nemyslím. Nikdo mě neřekl, že bych se začal chovat nějak divně nebo že to vůbec nejsem já. To ne.
- 59 **D: Nebo jestli jste se vy k nim nezačal vztahovat nějak jinak.**
- 60 R: Ne. Jenom když někdo chce strašně řešit moji práci. Tak to já neřeším. Ti, co to chtěj řešit, tak většinou vědí jen ty věci, co jsou ve
- 61 zprávách. Kamarád kamarádovi povídal a tak. Takže o tomto já se vůbec nebavím.
- 62 **D: Když jste vstupoval do armády, tak napadlo vás někdy, že se dostanete do situace, kdy budete muset někoho zabít?**
- 63 R: Ano, napadlo mě to. Ne nepřemýšlel. Nevěnoval jsme tomu žádnou pozornost.
- 64 **D: V jakým slova smyslu vás to napadlo?**
- 65 R: No že když budu střílet, tak na druhé někdo bude.
- 66 **D: Mohl byste mi prosím popsat prostředí, vztahy mezi lidma na misích, kde jste byl? Nemusíte říkat, kde přesně a kdy. Spíš takovej**
- 67 **kontext.**
- 68 R: Jaký tam bylo prostředí. Myslíš jako atmosféru?
- 69 **D: I to nebo jak vypadala třeba ta základna. Jak vám tam bylo.**
- 70 R: Ježiš, to hrozně záleží. Záleží, kdo to zabezpečuje tu základnu. Kdo je vůdčí jakoby. Na jedné tam bylo pecka logistický zabezpečení,
- 71 takže tam jako vůbec nic nechybělo. Od jídla přes kulturu. Tam jako prostě bomba.
- 72 **D: Takže vám tam bylo asi dobře?**
- 73 R: Jojo. Pak jsem byl taky, tam to byl úplnej opak. Ale jakoby úplnej opak. Jaký si to uděláš, takový to máš. To je. Tak zase strašně záleží na
- 74 kolektivu, se kterým tam seš. Ale jako brutálně. Protože jste spolu furt.
- 75 **D: A kolektiv byl jaký?**
- 76 R: Dobřej. No úplně nřamózní. Takhle dobrý mezilidský vztahy. Jako žádnej problém vůbec. Ani tam, ani tam, ani tady.
- 77 **D: A čím si myslíte, že to je? Že jsou tak kvalitní.**
- 78 R: Ježiši. No tak to je jako můj pohled tohle.
- 79 **D: No, a to mě zajímá.**
- 80 R: Pak máš zase jiný čety a tam to je zase jinačí. A víš, že to bylo jinačí, protože ses s nima bavil, když se třeba vrátili. Tak já jsem prostě
- 81 měl štěstí na lidi kolem sebe. Tak jako strašně závisí na lidech, kteří s tebou jsou. Když to není tukan, tak to je fajn. Když to je tukan, tak se
- 82 ho trochu snažíš nasměřovat. Ale jako říkám, prostě záleží.
- 83 **D: Takže jste mezi sebou cítili velkou oporu?**
- 84 R: Jo to víš že jo.
- 85 **D: Vzpomenete si na tu první situaci, kdy jste se setkal s nepřítelem?**
- 86 R: (Smích) No jako jak bych si mohl nevzpomenout jako. No já ale nevím, co potřebuješ vědět jako.
- 87 **D: Jak jste to vnímal tu situaci?**
- 88 R: No když to přišlo, tak jsem i já sám byl překvapeněj, jak klidně jsme na to reagoval. Prostě je to věc, kterou jsem cvičil tyjo nevím fakt
- 89 několikrát a prostě přišlo to. Fakt jako strašně klidnej jsem byl. Věděl jsem, co mám dělat, nezmatkoval jsem. Prostě úplně to bylo klidný.
- 90 **D: Dalo by se teda říct, že to byla nějaká automatická, naučená reakce?**
- 91 R: Jo jo, vůbec jsem nepřemýšlel. Fakt celý to bylo úplně automatický.
- 92 **D: Cítil jste něco v tu chvíli?**
- 93 R: No jako strach. Jasně, že něco cítíš. Ale je to jako že tě to drží spíš nabuzenýho. Takovej nakopávač trochu. Víc se soustředíš na to, co
- 94 děláš, co můžeš dělat. Když nemáš, co dělat, tak si hledáš tu práci víc než normálně. A takže jasně, jo.
- 95 **D: Mohl byste mi prosím přiblížit, jak ta situace vypadala?**
- 96 R: Ne.
- 97 **D: Dobře. A je třeba něco, co se vám v tu chvíli honilo hlavou?**

98 R: No jasně, že tam můžu zabezpečit každou chvíli. To je to, co mi honilo. Ale zase je to něco, na co celý život trénuju, tak teď právě jsem to
99 mohl prodat. A to, jestli tě tam někde koukne, to už je prostě. Prostě takový to riziko toho povolání. To prostě občas kousne. Ale jakoby
100 nevěnoval jsem tomu moc pozornost.

101 **D: Takže jste si to třeba nepřipouštěl moc? Nebo jste věděl, že to zvládnete?**

102 R: Hele jakoby, takhle do hloubky, co ty tady teď chceš po mně. Jako věděl jsem, že tam to riziko je, Ale jako prostě dělal jsem to, co měl
103 jsem dělat.

104 **D: Takže co se týče nějakýho emočního prožitku, mohl byste ho nějak popsat? Cítil jste nějaké?**

105 R: Jako jestli jsem se radoval?

106 **D: Co jste cítil, ty pocity mohou být jakýkoli.**

107 R: Během toho určitě ne a potom. Tak potom to je jak víceméně po každé akci. To je jedno, jestli to je, to co jsme dělali my nebo jestli jdeš
108 na večírek. A druhý den se o tom pobavíš. Tak tohle bylo úplně stejný. Nějak jakoby. Tak může ti být pak dva dny blbě a přemýšlíš nad tím.

109 **D: Takže v tu chvíli jednáte automaticky a nepřemýšlíte nad tím a pak až následně přišly nějaké myšlenky nebo pocity?**

110 R: Ne ne vůbec. Jako myšlenky, jestli to bylo správně nebo jestli si to zasloužil. To vůbec. To prostě jako ne.

111 **D: A po nějaký fyzický stránce jste pocíť oval nějaký změny?**

112 R: (Údiv)

113 **D: Myslím třeba zrychlený tep.**

114 R: Ne to jsem říkal. Byl jsem fakt úplně klidnej. Vůbec žádná třepavka, tlukot srdce, mžitky před očima nebo pocit zvracení.

115 **D: Aha dobře. A po tom, co ta akce skončila, tak jste se vrátili na základnu a co bylo potom?**

116 R: Ne ne, nevraceli jsme se nikam.

117 **D: Aha, dobře. Takže ani následující dny jste se nevraceli? Myslím to i v následujících dnech**

118 R: No jasně že jo. To jsme se vraceli. No a?

119 **D: A reflektovali jste to nějak nebo spolu řešili?**

120 R: No tak to se vždycky řeší. Záleží, jestli se tam něco dělá nebo nedělá. Vždycky je nějaký vyhodnocení, nějaké debrief. A prochází se
121 vlastně veškerá akce, co se dělo. Takže ano, vyhodnocovali jsme to. Ale říkám, to se dělá každou akci.

122 **D: Co je obsahem toho vyhodnocování? Co se tam třeba řeší?**

123 R: Ježíš marja. Úplně všechno. Jakože fakt všechno. Řeší se tam vozidla, řeší se tam přesun, řeší se samotná činnost na objektu, řeší se tam
124 support. Všechno, co bylo kolem nebo všechno, co je spjatý s tím úkolem, tak se to na debriefu řeší. Nejdřív máš, no to je jedno. Všechno se
125 tam řeší. Co se podílelo na tom úkolu.

126 **D: Takže se řeší ten postup, není to o tom, co jste tam zažili. Ten debrief je něco oficiálního, mám na mysli i pobavení se jako**
127 **neoficiálně.**

128 R: Jo takhle se mě ptáš. No jasně, že jsme se o tom pobavili. Ale tak jako normálně. Co jsme mohli udělat jinak, co bylo dobrý, co přístě
129 nedělat. Ale říkám, to je takový vyhodnocení. V armádě vyhodnocoješ úplně všechno, takže nic jako nenormálního, na co nejsme zvyklý. Co
130 jsme naučený, tak jsme dělali i potom.

131 **D: Takže to byly technický věci, který byste mohli na příští akci zlepšit třeba.**

132 R: Ano.

133 **D: Takže prožitky jste neřešili.**

134 R: Nee. To jsou všechno věci na taktickým levelu jako. Prožitky se řešej u piva.

135 **D: A u piva jste si to řekli?**

136 R: No tak to ale nevztahuju jen na tu jednu akci. Ale jasně, že si o tom povídáme.

137 **D: No a následně, několik dní po tý akci. Měnil se vám nějak ten pohled na tu akci?**

138 R: Čí pohled?

139 **D: Váš.**

140 R: Ne, neměnil.

141 **D: Dobře. A který byl ten nejsilnější moment z tý akce. Co pro vás bylo nejsilnější?**

142 R: Asi to, jak to skončilo a měli jsme pak nějaký shromáždění.

143 **D: Máte na mysli tu jednu konkrétní situaci?**

144 R: No kterou ty máš na mysli situaci?

145 **D: Ptala jsem se na tu první, kdy jste někoho zabil.**

146 R: No to jsem pochopil, že se na to ptáš.

147 **D: Ano ano.**

- 148 R: No tak jak říkám. Takový to, když jsme byli všichni v pohodě a práce byla udělaná a teď najednou jako, že to bylo jako jo. Tak asi to.
- 149 Jako, že nic během toho nebo před. Ale asi nejsilnější moment bylo to, jak jsme byli jako všichni v pohodě a pak jsme už řešili jenom jiný
- 150 věci. To bylo asi nejlepší.
- 151 **D: A v čem to bylo nejsilnější?**
- 152 R: Že jsme všichni cajk. V bezpečí.
- 153 **D: Takže to, že to dopadlo dobře?**
- 154 R: Jo.
- 155 **D: Cítil jste nějakou potřebu to sdílet s druhým?**
- 156 R: Jestli jsem měl nějakou potřebu to s někým sdílet? (Smích) No jako minimálně s těma. No ale jako povídali jsme si o tom, nás tam bylo
- 157 jako víc. To je jak. Ty to furt jako vztahuješ na tu jednu věc, ale tady.
- 158 **D: Protože mě teď zajímá ta jedna konkrétní. K těm další se ještě dostaneme.**
- 159 R: Jo. Ty se tam jako snažíš najít, co tam jako pro mě bylo jakoby silný nebo něco jako abnormalitu.
- 160 **D: Já se ptám na prožitek, který tam prožíváte.**
- 161 R: Jo, ale my cokoli tam děláme, ať je to akce nebo cokoliv, tak se o tom vždycky bavíme. Vždycky. Bavíme se o tom buď hned po tom
- 162 někdy to vytáhneme třeba půl roku dozadu. Není to nic neobvyklého. A jako bavíme se o těch věcech abychom si řekli, proč to, tamto,
- 163 tadyto. Takže to je takovej naučenej standart, to vždycky děláme.
- 164 **D: Dostal jste se do té situace víc jako jednou? Dvakrát?**
- 165 R: Já se do té situace víc, jak jednou nedostal.
- 166 **D: Dobře. Je něco, co vám chybělo a nedostalo se vám na té základný po té situaci?**
- 167 R: Ne ne ne. Absolutně ne.
- 168 **D: Když se dostaneme k návratu. Tak jaký to pro vás bylo, návrat do běžného života?**
- 169 R: Nomální. Nic jako, že bych brečel doma v koutě a sprchoval se studenou vodou. Není to, že bych se sprchoval ledovou vodou doma a
- 170 brečel. (Smích) Člověk si to musí uvědomit trochu předem, že jede a že zase bude doma a že tam začnou takový a makový povinnosti. A
- 171 neměl jsem s tím nikdy problém s tou reintegrací. Je tak to slovo? Říkáte tomu tak?
- 172 **D: No ano. (Smích)**
- 173 R: Takže úplně v pohodě. Vždycky je to příjemný se vrátit.
- 174 **D: A po tom návratu jste na tu misi vzpomínal jak?**
- 175 R: V dobrým.
- 176 **D: A vracel jste se k té situaci v běžným životě. Myslel jste na to?**
- 177 R: Ne jako vůbec. To jsou jako i věci, o kterých se s nikým ani nebavím. A ti, co tam byli, tak to ví. A tady to není potřeba s nikým rozebírat.
- 178 To jako vůbec.
- 179 **D: A jako v myšlenkách se k tomu teda nevracíte?**
- 180 R: Ne vůbec. Jako myslel jsem, že jo. Že to tak třeba budu mít. Ale subjektivně nic nemám, jako že bych měl třeba špatný spaní. To vůbec.
- 181 Nebo že by se mi promítaly jejich tváře, to ne. Nic, žádný negativní dopady zatím.
- 182 **D: Kdybych to obrátila na druhou stranu. Tak byly nějaký třeba pozitivní vzpomínky? Třeba pozitivní sny.**
- 183 R: Nee to já jakoby takovej cít'á nejsem. Prostě byl jsem tam, bylo to fajn, udělal jsem práci, vrátil jsem se a jsem zase tady zpátky doma.
- 184 Jasně, že si řekneme s klukama. Jo, tam byla pohoda. Jasně, že tam byla pohoda, protože tam se staráš jenom o sebe a o svoji práci a věci
- 185 doma řešíš jenom přes telefon a jenom občas, ne vždycky. Takže jako měli jsme se fajn. To je jak kdyby, já nevím, co máš třeba jako
- 186 koníček. Třeba jako cyklistika. By ses každé den, celý den věnovala a dělala všechno pro ten jedinej účel, a to je ta cyklistika. Takže to je
- 187 prostě bomba.
- 188 **D: Ještě se zeptám, jestli jste po tom návratu zaznamenal nějaký změny v běžným životě. Oproti tomu, jak to bylo před tím.**
- 189 R: Hm hm. Nic takovýho.
- 190 **D: Máte ještě něco, co byste chtěl k čemukoli dodat? Ode mě to je jinak všechno.**
- 191 R: To byla taková rychlovka? (Smích) Já nevím, to asi jako ne. Mně je jasný, že tě zajímají takový ti pikantnosti. To ale jako ne.

1 **D: Jaký byl váš důvod pro vstup do armády a co vás k tomu vedlo?**

2 R: Těch důvodů bylo více. Já jsem se nikdy nechtěl stát vojákem z povolání, ale zároveň jsem se tomu nikdy nevyhýbal. Tudiž jsem nedělal
3 žádný obstrukce, coby voják při nástupu do základní vojenské služby. A po skončení vojenské služby jsem se dostal k výsadkářům. Tam
4 jsem zažil plno zajímavých věcí jako seskoky padákem a tak. Pak přišel zase návrat do civilu a zjistil jsem, že oproti tomu tempu, co jsem
5 měl jako voják, jsem se trochu nudil v tom civilu. Jezdil jsem s klukama po čundrech, skákal jsem padákem v civilu. A potkal jsem kluky,
6 který byli u dobrovolných záloh a ty mně řekli o možnosti stát se aktivním záložákem. A tím jsem se stal. Při cvičení aktivních záloh jsem
7 viděl vojáky z povolání z jedné prestižní jednotky. Jak už tam žijou a fungují. To se mi líbilo, tak jsem to chtěl zkusit. Ale před tím mě to
8 jako nenapadlo a striktně jsem odmítal být vojákem z povolání.

9 **D: A proč jste to odmítal?**

10 R: No možná to byla taková jako póza, abych zapadl. Protože tenkrát byla taková doba, že se to jako moc nenosilo být vojákem z povolání.
11 A měl jsem takové jako jiné plány. Chtěl jsem víc lítat po horách, a i když mě vojenství a armáda zajímala, tak jsem upřednostňoval něco
12 jinýho. A cítil jsem určitou vlasteneckou povinností se této povinností nevyhýbat.

13 **D: Jaká je vaše funkce v armádě, co máte na práci?**

14 R: Teď konkrétně řídím určitou instituci. Mám pod sebou plno lidí a zabezpečuju celej jejich chod, výcvik, předávání zkušeností dál.

15 **D: Co pro vás příslušnost k armádě znamená?**

16 R: Tak znamená to víc věcí. Znamená to splnění nějakýho životního poslání. To se postupem ontogenezního vývoje ve mně vyvinulo. I
17 příležitost se realizovat v životě a znamená to i způsob obživy.

18 **D: A kdybyste měl vypíchnout, jaký místo pro vás v životě armáda momentálně má? Tak co by byla ta hlavní funkce teď?**

19 R: Tak první místo u mě má rodina. A jak jsem zmínil, momentálně je to zdroj příjmu. A tím, že tam sloužím už nějakou dobu, tak bych řekl,
20 že nějaký to dobrodružství jsem si už odžil a teďka už to беру jako zaměstnání. Už nejsem v té první řadě, ale předávám zkušenosti dál. A je
21 to spíš způsob obživy.

22 **D: Mohl byste mi popsat výcviky, kterých jste se účastnil a jaký to pro vás mělo význam?**

23 R: Výcvik, kterýho jsem se účastnil, je z větší části tajnej nebo pod nějakým utajením. Ale šlo o jeden z nejtvrdějších výcviků, který v armádě
24 jdou. A můj postoj to změnilo tak. Přestaneš řešit kraviny, zjistíš, že řešíš jen podstatný věci. Spoléháš se na lidi, na který má to smysl se
25 spoléhat a neřešíš blbosti. A řešíš věci, který jsou pro tebe v životě důležité. A neřešíš kraviny typu, jestli vypadáš dobře nebo špatně, ale
26 řešíš, jestli přežiješ nebo nepřežiješ, řešíš věci, který ti udělaj komfort nebo naopak diskomfort.

27 **D: Zaznamenal jste třeba nějaký osobnostní změny?**

28 R: Samozřejmě. Tak změnil se ti úplně hierarchie lidí, jak na ně pohlížíš. Úplně změníš třeba kamarády. Zjistíš, že ten, se kterým jsi byl
29 kamarád, tak už nejsi a naopak. Řešíš, že ti, na který ses mohla spolehnout, tak že to už nejde. A můžeš se spolehnout na lidi, od kterých bys
30 to nikdy nečekala. A řekl bych, že díky tomuhle výcviku a pak i při samotných ostrých nasazeních ti to ty opravdový dobrý kamarády
31 vytříbí.

32 **D: Teď už se trochu víc přiblížíme k samotnému tématu. Když jste vstupoval do armády, tak vás napadlo tě, že se dostanete do
33 situace, kdy budete muset někoho zabít?**

34 R: Ano. Neříkám, že to bylo každou minutu, hodinu ani den, že jsem na to myslel. Ale počítal jsem s tím, že tato práce, pro kterou jsem se
35 rozhodl, i tyto věci obnáší. A i takové situace mohou nastat.

36 **D: A přemýšlel jste nad tím nějak?**

37 R: Ne. Když jsem nastupoval, tak ne nijak zvláště. Že bych si říkal, jestli na to budu mít, nebo ne. Tak to jsem neřešil vůbec. Tenkrát mi
38 bylo taky o pár let míň. Řešil jsem všechno možný, ale tohle ne. Takovýhle hlubkový důsledky.

39 **D: Takže jste třeba nepřemýšlel nad tím, jak byste se v těch situacích mohl zachovat?**

40 R: To jsem samozřejmě věděl, že bych se zachoval správně. A že tam žádný problém nebude. Nemůžu říct, že by to byl problém u mě, ale
41 potkal jsem velkou spoustu lidí, u kterých to problém byl.

42 **D: Mohl byste mi popsat mise, kterých jste se účastnil?**

43 R: Bohužel, přesný výčet ten ti nedám, protože to je pod určitým stupněm utajení. Ale byly to mise v Asii, Africe a bylo jich víc, než máš
44 prstů na ruce. A všechno byly bojové mise.

45 **D: Děkuju, to určitě stačí.**

46 R: Myslím na jedné ruce. (Smích)

47 **D: Mohl byste mi popsat prostředí na misích? Jak vám tam bylo?**

48 R: To je úkol od úkolu. Mise od mise. Byly mise, kde bylo víc jak dvacet tisíc lidí, což byly malé města. Pak byly malé opevněný základny
49 v horách, kde nás bylo třeba čtyřicet jenom. Tak každá ta základna měla něco svého pro a proti. Velký základny, tam máš velký komfort.

50 Veškerý vyzítí. Na malých základnách, tam nemáš nic. Tam si můžeš maximálně tak zaběhat kolem zdi na základně. A jak to na mě
51 působilo, tak já jsem takovej adaptabilní. Za chvilku si zvykneš. Přijedeš tam, den až dva nadáváš, kam ses to dostala. Pak si zvykneš,
52 dostaneš se do takovýho stereotypu a jenom se koukáš na kalendář, kolik zbývá do odjezdu.

53 **D: A kdybyste měl popsat vztahy, který jste tam mezi sebou měli?**

54 R: To je zajímavá otázka, protože tam se hodně projevuje individualismus každého člověka. Někdo to zvládá perfektně a není s ním žádný
55 problém, když je nějaká těžká zátěžová situace, tak s ním není žádný problém pracovat a je absolutně bezkonfliktní. Na druhé straně jsou
56 lidi, u kterých je otázka času, kdy k tomu konfliktu dojde a nemůžeš s tím dělat cokoliv. Já už jsem to kritizoval i u jednoho psychologického
57 týmu, který se staral o výběr. Že se u výběru do těchto hodně exponovaných nebo nasazovaných do těch prvních linií jednotek netestuje EQ,
58 emoční kvocient. A toto si myslím, že je jeden z důsledků toho. Jako nedostatečný psychologický test predispozic pro tuto práci.

59 **D: A myslíte, že to je něco, co by se dalo odhalit u výběru vojáku do určité skupiny? A nebo jestli je to něco, s čím by se dalo**
60 **pracovat.**

61 R: No samozřejmě ta příprava na misi taky hraje roli. Jsou tam psychologický přípravy. Ale jak se říká, starýho psa novým kouskům
62 nenaučíš. A pokud máš defektního jedince už na začátku, tak ty si ho sice posuneš, ale posuneš si ho jen o kousek. Neposuneš ho na tu metu,
63 kam ty potřebuješ. Je to jako kdybys vzala tažného koně a chtěla z něho udělat dostihového. To nejde, ten na to není uzpůsoben geneticky.
64 Tak to stejný u těch jedinců. Pokud si do jednotky vezmeš slabého jedince, tak s ním dokážeš pracovat, on ti bude reagovat, bude se
65 adaptovat do toho prostředí, ale pokud to je reál. Tak lusknutím prstu to je jinak a on se začne chovat zase jak mu je přirozený. A ještě na
66 tom nejslabším limitu. A tady tyhle pochybení se dobře projevovaly při ostrých kontaktech s protivníkem. Tam je vidět, jak na tom je, na
67 jaké úrovni tady toho. Tohle emočního kvocientu.

68 **D: Co máte konkrétně na mysli při těch přestřelkách?**

69 R: No tak, že ten člověk ztuhne, lehne si na zem a vůbec nereaguje. Protivník na tebe vede palebnou činnost nebo snaží se o útočnou činnost.
70 A tyhle lidi prostě neopětují, nefungují. V rámci nácviku, když trénovali na střelnici, tak to dělali a uměli to. Ale když byli v ostrým
71 kontaktu, tak oni zatuhnou a nemůžou ani promluvit.

72 **D: Když se vrátím k tomu kolektivu, tak jste měl tedy pocit, že ten kolektiv ne vždy spolupracuje a funguje?**

73 R: Ano, je to dělaný výběrem lidí, protože nevybíráš lidi, který bys chtěla, ale vybíráš lidi, který máš k dispozici. Jo a z těch se staví ten
74 kontingent. A pokud je potřeba postavit víc těch kontingentů, tak ty kvalitní lidi se rozvrství do těch turnusů nebo do těch běhů a doplní se
75 míň kvalitníma lidma, aby se naplnily ty tabulky. To je kámen úrazu a to se projevuje ve všech jednotkách napříč armádou.

76 **D: teď se přiblížíme k tomu samotnému aktu. Mohl byste mi prosím přiblížit samotnou tu situaci, ve které jste poprvé zabil**
77 **nepřítele?**

78 R: Teď máš na mysli, co se dělo potom?

79 **D: Zatím jen popsat, jak zhruba ta situace vypadala. Nepotřebuju znát podrobnosti, ale nastínit okolnosti, který tomu předcházely.**

80 R: Tak bylo to v kontaktu, když jsme byli napadeni při pěší patrole a vzdálenost, kdy na mě byla vedená nepřátelská palba bylo zhruba na
81 sedmdesát metrů. Plus mínus, padesát až sedmdesát.

82 **D: A viděl jste toho nepřítele?**

83 R: Viděl. Viděl jsem jich víc těch nepřítelů.

84 **D: Takže jste viděl fyzicky celé tělo nepřítele.**

85 R: Ano. Viděl jsem, jak se schovával. Viděl jsem jich víc.

86 **D: Co se vám v tu chvíli honilo hlavou?**

87 R: Zjistil jsem, že jsem nastřelenej, že kolem mě lítaj střely. Schoval jsem se. Podíval jsem se odkud to jde, po chvilce. Zjistil jsem, že má na
88 mě namířeno a útočí dál. A že ty střely mi lítaj tak půl metra kolem hlavy. Podíval jsem se, jak z té situace nejlíp se dostat ven, zjistil
89 jsem, že tak čtyři pětiny lidí, co tam se mnou byli, tak byli paralizovaní a nevedli žádnou bojovou činnost. Pár kluků tak nějak reagovalo a
90 s těma jsem se snažil to nějak odrazit. Podíval jsem se kudy z toho ven. Oběhl jsem takový kryt. Dostal jsem se do druhého skrytu, kde jsem
91 vylezl. Zjistil jsem, že lidi, co na mě stříleli, tak o mně neví a já mám jako dobrý výhled a můžu se zase začít věnovat já jim.

92 **D: Co jste v tu chvíli prožíval? Zaznamenal jste nějaké emoce?**

93 R: V tuto dobu musím říct, že kupodivu ne. Nevím, jestli to bylo tím, že jsme to velice často drilovali. Ale postupoval jsem podle toho, co
94 jsem věděl. Nepředstavoval jsem si, že se střílí vestřejma. Představoval jsem si, že je to furt jako nácvik. Že je to jenom jako. Byly tam i
95 situace, kdy nám nad hlavou vybuchovaly granáty, ale já jsem byl klidnej. Řešil jsem to s klidnou hlavou tady toto.

96 **D: Na fyzické úrovni jste nějaké změny pociťoval?**

97 R: Hmm, spíš mě to nabudilo. Jsem byl už takovej i unavenej a ten adrenalin mě nabudil.

98 **D: Co jste cítil tělesně?**

99 R: Tak to už si nepamatuju tyhle detaily úplně, to už nevím. Pardon.

100 **D: Když jste vedl palbu proti nepříteli, tak jak jste byl seznámen s tím, jak dopadla? Nebo jste to viděl?**
101 R: Jednak nepatřím mezi špatné střelce, musím zaklepat. A ta vzdálenost byla krátká a viděl jsem hlavně reakci těla po zásahu střely.

102 **D: Když jste zjistil, že palba byla úspěšná, tak co jste prožíval v tu chvíli?**
103 R: Tak byl to první takovej zážitek. Je to asi jako když kluk nebo holka přijdou o svou poctivost, když to takhle řeknu. Byla to velká euforie.
104 Bylo to něco, co jsem neznal. Chtěl jsem to každému hned říct. Pochlubit se. Byl jsem jako rád, že jsem zneškodnil toho, co chtěl zabít mě
105 nebo moje kámoše. Tak že se mi ho povedlo zneškodnit a ochránit sebe i ty má kolegy. Tak to bylo asi to to byla radost. Ta prvotní.

106 **D: Byla to teda radost z toho, že jste sobě a kolegům zachránil život?**
107 R: Přesně tak, nebyla to radost ze zabití, ale byla to radost z toho, že jsem jakoby odstranil to nebezpečí, který nám hrozilo.

108 **D: Posuneme se teď malinko dál, několik hodin nebo dnů po týchle události, tak měnil se nějak váš pohled? Nebo objevovaly se**
109 **nějaký myšlenky, pocity?**
110 R: Takhle tam byla celá řada změn. Chvilku potom, když jsme dokončovali ten úkol, tak už jsem... Když ten adrenalin postupně opadával,
111 tak jsme se vraceli. Tak už jsem věděl, že se stalo něco, co mě změnilo a že jsem trochu jinej, než ty ostatní, který tohle nezažili. Že jsem
112 přeskočil takovou tu metu, když někomu vezmeš život. A samozřejmě, byly tam takový ty myšlenky. Že ty lidi, co tam byli, proč tam byli,
113 proč tam šli. Že třeba jen chránili svůj styl života, kterej tam byl. Ale prostě měli tu smůlu, že byli ve špatnou chvíli na špatným místě. Tyhle
114 myšlenky mě třeba doháněly. Ale na druhou stranu jsem si to ne, že nepřipouštěl, ale furt jsem si to obhajoval tím, že buď bych zabil já je
115 nebo oni mě. A postupně tadyta euforie z toho úspěchu opadla, ale furt tam zůstal ten punc, že jsem jinej než ty ostatní. Taková ta tečka, žeš
116 někoho jako zabila.

117 **D: A v čem jste vnímal tu jinakost?**
118 R: Hele je to vnitřní pocit. Někdo se tím chlubí a vykládá o tom všude možně. Já o tom nikde moc nemluví. Ale prostě, když slyšíš někoho,
119 jak se těší, že půjde do kontaktu vostrýho, že tam bude zabíjet lidi. Tak máš na to úplně jinej pohled než před tím. Předtím to bylo, jo jasně,
120 nandáme jim to. A teďka říkáš, hoši vůbec nevíte, o čem mluvíte. Když se dostanete do vostrýho kontaktu. To zabití toho protivníka je už jen
121 třešnička na dortu. Ale každej, kdo v týchle situaci bude a je trošku normální, tak to vnímá jinak. To je strašně o náhodě. Seš, luskněš, a už
122 tady nejseš. To je takový jako jiný, změní tě to pak. Ne že bys nerozuměla těm lidem, těm ostatním. Díváš se na ně jakoby, ne z patra, ale
123 z boku.

124 **D: Teď máte na mysli ty, kteří říkají, že se na to těšej nebo se tím chluběj?**
125 R: Jednak oproti těm, protože já jsem v týchle situacích byl pak víckrát. A jednak oproti těm, který to nezažili. Ty, co k tomu přišli jako slepí
126 k houslím, tak o tom furt někde žvaní. Nechci říct, že se z toho stala rutina, ale těch kontaktů bylo víc. A není potřeba to tolik ventilovat.

127 **D: Teď mi úplně vypadla otázka, to se omlouvám. Nemůžu si vzpomenout.**
128 R: To nevdá, ona přijde.

129 **D: Tak zatím položíš další. Kdybyste měl popsát nejsilnější moment z celý ty události, z celého toho kontaktu. Co by to bylo?**
130 R: Tak, nevím, kterej by to byl. Ale jestli můžu dva.

131 **D: Určitě.**
132 R: Tak určitě ten, když jsem vykoukl, začaly mi lítat střely kolem hlavy a já nevím větvičky třicet centimetrů mi začaly padat. Jak protivník
133 střílel dávkou ze samopalu. Tak to byl takovej silnej kontakt nebo moment, kterej se mi pak i vracel ve snech. No a pak samozřejmě, ta moje
134 vlastní střelba a reakce těla toho protivníka na ty moje výstřely.

135 **D: Když jste viděl, co ty vaše výstřely dělaj s tím tělem?**
136 R: No no.

137 **D: Co na tom bylo pro vás silnýho?**
138 R: Tak ten první moment. To jsem si řekl, tak to teda kurva, tady je to v prdeli, musím jít pryč. A ten druhej moment, to bylo zase obráceně.
139 Jo je to dobrý, chodí to tam kam má.

140 **D: Takže dalo by se říct, že to byla úleva?**
141 R: Jo, že zbraň funguje dobře, že mířím dobře a že to jde, tam kam má.

142 **D: A dalo by se říct, že jste teda tu situaci měl teď víc pod kontrolou než před tím?**
143 R: Přesně tak. Ta první reakce bylo v návaznosti na to nastřelení, kdy jsem se snažil zjistit, co se děje a byl jsem defenzivní. Kdežto potom
144 jsem se dostal do té útočné formy.

145 **D: Měl jste po té události potřebu sdílet, co se vám stalo?**
146 R: Tak řekl jsem to pár klukům, když jsme vyhodnocovali ten kontakt. Aspoň s těma aktivníma. Ty, co se neúčastnili toho kontaktu, ty co
147 tam leželi. Tak těm jsme taky řekli, co si o nich myslíme. Já jsem to pak už neměl potřebu to s nikým řešit. Ale co se týče psychologické
148 přípravy, tak přijeli psychologové. Nebo psycholog. Tak ten to se mnou řešil. A řešil to se mnou vlastně jakoby hnedka čerstvě po té situaci,

149 co se stala. Pak to se mnou řešil za měsíc, pak za rok, co se to stalo a pak za tři roky. A mezitím se mě ptal tím psychologů na podobné
150 otázky, co ty.

151 **D: Když jste se bavili s ostatními vojáky na misi, co bylo obsahem?**

152 R: No byl to takovej popis situací, že jsme si upřesňovali, kde kdo v tom kontaktu byl přesně. Protože jsme o sobě úplně přesně nevěděli. A
153 ty prožitky. My zase nejsme typ lidí, co by si říkal emoce nějaký velký. Ale samozřejmě tadyty úspěchy jsme si sdělili. Úspěchy, neúspěchy,
154 kde kdo byl. Co při tom zažil. Co se mu osvědčilo, co se mu neosvědčilo. Na co si dát bacha. Ale ještě se vrátím k té předchozí otázce, k těm
155 psychologům. Oni se mě třeba ptali, jestli měním názor na to, co se tam stalo. Kdy já jsem tak tomu týmu psychologickému popisoval, že
156 tam bylo absolutní selhání od nějakých mých kolegů, kteří to psychicky a emočně nedali tadytu situaci. Tak vždycky jsem řekl, že ne, že si
157 stojím za svým, že takový lidi tady nemají co dělat. A že to vidím pořád stejně.

158 **D: Ještě by mě zajímalo. Vy jste zmiňoval, že vám to hodně změnilo pohled na druhý. Nějak mi to přijde důležité. Je ještě něco, co
159 byste k tomu chtěl zmínit?**

160 R: je to takový pravidlo. Nebo pravidlo. Taková očekávaná věc, že ty největší frajírci, co působili, že jsou největší drsníci. Tak ty tam padali
161 jako mouchy, co se týče takovýho jejich fyzickýho ztuhnutí na zemi. Byli paralizovaný. Tak to bylo takový zajímavý. Nebo zajímavý, asi
162 očekávatelný. A po tom, co se tohle stalo, tak oni úplně přestali machrovat a dělat ze sebe takový ty největší borce a byl klid po zbytek mise.

163 **D: A změnil se vám s touhle situací náhled na zabití jako takové nebo na smrt?**

164 R: Hm. Ne nějak podstatně bych řekl. Záleží, v jakých situaci k tomu dojde. Ale pokud ty někoho zabiješ v sebeobraně, tak je to něco jinýho,
165 než když ty musíš zabít někoho jako kdo nejví zjevnou agresí proti tobě. A pokavať ty znáš toho člověka, kterýho zabiješ a není to
166 v sebeobraně, tak si to asi vždycky nějak omluvíš, že děláš v uvozovkách dobro. Že odstraníš někoho špatnýho, tak zachráníš víc lidí
167 dobrejch. Takže ten pohled mám tady na to furt stejně.

168 **D: Po týchle události s odstupem několika hodin nebo dnů bylo něco, co jste si říkal, že byste potřeboval pro nějakou podporu nebo
169 klid? A nedostalo se vám to?**

170 R: Ne. Ne. Já myslím, že s těmahle věcmi emočníma dokážu docela dobře pracovat. A tohle jsem nepotřeboval.

171 **D: Byla tohle pro vás ojedinelá situace? Už jste teda trochu naznačil, že jste se s tím setkal víckrát.**

172 R: Ne.

173 **D: Mohl byste popsat, jaký to pro vás bylo podruhé, když jste někoho zabil?**

174 R: No tak podruhé už to bylo. Podruhé už to nebyla taková euforie. Už to bylo takový, že si řekneš jako jo dobrý, mám ho. Nebo tenhle je
175 hotovej, kde je další? Nebo něco takovýho. A zase se to odehrávalo, že tam byla ta radost ne z toho zabití, ale ze zneškodnění toho
176 nebezpečí, který hrozilo mně a mým kamarádům. Hotovo. No.

177 **D: A co se týče těch tělesných prožitků. Také jste cítil nabuzený jako před tím?**

178 R: No takhle. Chladná hlava, nějaký nabuzený tam bylo. Samozřejmě je to pro tebe úspěch v tom kontaktu. Neúspěch si nemůžeš připouštět.
179 Seš úspěšná a chceš být víc úspěšná, tak do toho seš nabuzená tím adrenalinem. Furt s tou chladnou hlavou ale, nedělat chyby, protože tady
180 se ty chyby nevyplácej.

181 **D: Takže ten pohled na tu situaci se vám pak už měnil jen minimálně?**

182 R: Hm, tak to první bylo nejsilnější. Ale kdybych to měl říct procentuálně, tak to druhý bylo na čtyřiceti třeba, možná ani to ne. A pak už
183 kolem deseti, dvaceti ten zbytek.

184 **D: Takže vnímáte, že si zvykáte?**

185 R: Hm jo jo určitě.

186 **D: Jakej byl pro vás návrat z misí do běžného života?**

187 R: Tak ten návrat pro mě byl plus mínus pokaždé stejnej z těch misí. Přijedeš z jinýho světa, takže se musíš zase jako aklimatizovat a
188 akomodovat na tento svět. Tady z té mise, kde jsem měl tyhle zážitky, tak bylo to trochu jiný, že chodíš mezi těma lidma a jak jsem už říkal,
189 připadá ti, že jsi trochu někdo jinej díky tomu puntu. Tak asi jsem si to taky připouštěl. Třeba někteří mí kamarádi nebo kolegové se mě
190 ptali, že slyšeli, co se tam stalo. Tak chvilku jsem třeba mlžil, ale pak jsem jim to třeba u piva řekl. Pro přenos zkušenosti. Ale připadáš si
191 trochu jinak, je to jiný. Ale není to až tak výrazně, že by to na tobě bylo vidět. Spíš jsou to takový vnitřní pocity, že přestaneš řešit takové ty
192 nepodstatné věci, protože jsi byla přímo v té situaci, kdy smrt rozdává karty na našťěstí na tebe vyšly ty dobrý karty. A víš, že to mohlo být
193 hodně rychle jinak. Tak vážíš si pak těch důležitých věcí, takových těch pěkných. A neřešíš hovna, no. Ještě bych k tomu řekl, že začneš
194 mnohem víc vnímat lidi, který se začnou hádat o kravinách a řešej někdy úplně nesmyslný věci. To třeba pozoruju na svý manželce. A říkáš
195 si, že řešit se maj opravdový problémy, a ne takový kraviny. A pak kraviny prostě neřešíš.

196 **D: A nějaký změny ve vztazích nebo ve fungování v běžném životě jste zaznamenal?**

197 R: Co se týče té změny vyvolané tímhle zážitkem, tak ne. To jsem nezaznamenal. Já si myslím, že tam je postupná deformace celkové
198 psychiky, co se týče tohohle povolání. Ale co se týče tohohle zážitku, tak ne.

199 **D: Myslíte, že určité změny, které nastávají, jsou zapříčiněny jinými okolnostmi než touhle konkrétní situací, zabitím?**
200 R: To asi taky hodně záleží. Já jsem ty zážitky neměl v uvozovkách tak hrozný oproti třeba jednomu klukovi z Ameriky v Iráku, kterého
201 jsem viděl. On nosil půl hlavy vystříhané a odbarvené na fialovo, ten byl v Iráku v tanku, který nastřelili a začal hořet. A až to v něm nemohl
202 vydržet, tak vyběhl ven. Ještě po něm střelili a prostřelili. Jo, takže ten měl zážitky asi trochu intenzivnější. Ale zas je to asi o té psychické
203 odolnosti a stabilitě toho jedince. Ještě povím, že tě ta profese trochu deformuje. Protože když seš v nějakým kolektivu delší dobu, tak jsou
204 názorem a dalšíma věcma přizpůsobuješ, jo. Nebo chováním. Jak se říká, kdo chce s vlky žít, musí s nimi výt. A ty, když jedeš určitou dobu
205 v tomhle kolektivu, tak nejde říct, že se zase hnedka začneš chovat slušně a budeš hodnej. Ovlivní tě to. Minimálně ti to změní slovní zásobu,
206 způsob přemýšlení. Ale to se bavíme o tý profesi. A té skupině lidí, se kterými tam působíš.
207 **D: Ještě se zeptám na vztahy s vojáky, který s vámi na misi byli. Cítil jste, že máte oporu?**
208 R: To určitě měli. Vždycky se tam najdou černé ovce, jako v každém kolektivu. Ale já jsem měl štěstí na kolektiv, kterej byl jakoby zdravěj.
209 Kterej netrpěl nějakou ponorkou nebo že by tam někdo machroval. To spíš byly kolektivy před náma nebo po nás.
210 **D: Ještě se zeptám na změny ve spánku po návratu. Pociťoval jste nějaký?**
211 R: No tak to samozřejmě. Tak tři čtyři roky se mi to vracelo. A občas i teď se mi to vrátí.
212 **D: A jak se to vrací, jak se to projevuje? Myslíte ve snech?**
213 R: No samozřejmě. Nejvíc v těch snech. Někdy nemůžeš usnout. Někdy vylítneš ze spaní úplně rozdýchanej celej. A tak.
214 **D: Co se týče nějakých změn v chování. Třeba zvýšená agrese nebo zvýšená konzumace alkoholu.**
215 R: Co se týče tohohle, tak ne.
216 **D: Ještě se na závěr zeptám, jestli je něco, co byste chtěl dodat? Na co jsem se třeba nezeptala. Nebo něco doplnit.**
217 R: No. To asi doplnit ne. Spíš vyzdvihnout, že ty zážitky a prožitky toho jedince, co si něčím takovým projde, hodně záleží, jestli byl vhodně
218 vybrán pro tu práci, kterou měl dělat. A já si myslím, že tak z osmdesáti, možná víc procent jsou ty lidi nevhodně vybraní. A prošli
219 nedostatečně nedostatečným sítem. Nedostatečně důsledným. Že tam je plno lidí, kteří tyhle situace nedávali a reagovali na ně úplně
220 přehnaně emočně nebo hekticky. A to to byl zrovna důsledek toho špatného síta. A to, když se ty dostaneš do té situace vidíš, že ty lidi
221 nefungují a jsou hysteričtí a labilní. Tak tito lidé v téhle práci nemají co dělat. Taky tam bylo pár lidí, kteří tam jeli jen za zážitkem, aby
222 tam o tom mohli někde vykládat a řekli si tak mám splněno. To je taky špatně. Protože oni tím sítem nějak prolezou, tu misi nějak přežijí.
223 Ale to, že přežili neznamená, že vždycky musíš přežít. Tady ta touha těch zážitků, splnit si svůj sen může stát někoho život. A zase se
224 opíráme o to, jak kvalitní síto pro tadyty lidi je. A já si myslím, že je to zase problém, že nejsou kvalitní lidi. A je potřeba obsazovat, stejně
225 tak jako naplňovat útvary. A když není, tak není.
226 **D: Že vlastně berete to nejlepší, co je, ale bylo by potřeba lepší?**
227 R: No bereš to nejlepší, co je z toho, co máš. Ale v tý tabulce, kdybys to dala na ty procenta, tak zjistíš, že nejlepší je na sedmdesáti
228 procentech. Ty potřebuješ devadesát. Bohužel to je real.
229 **D: Dobře. Já moc děkuju.**

Bibliografické údaje

Jméno a příjmení autorky: Nela Novotná

Studijní program: Psychologie (Bc. Prezenční)

Název práce: Prožívání aktu zabití u vojáků na bojové misi

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.

Rok dokončení práce: 2023

Přímé citace: 11 629

Ostatní text: 100 656

Celkový počet znaků: 112 285

Název souboru v PDF: BP_Novotna_Prozivaniaktuzabitiuvojakunabojovemisi

**Posudek vedoucího/opponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Nela Novotná
Obor studia: psychologie
Název práce: Prožívání aktu zabití u vojáků na bojové misi
Vedoucí/oponent* práce: Mgr. Michal Slaninka, Ph.D

Technické parametry práce:

Přímé citace: 11 629
Ostatní text: 100 656
Celkový počet znaků: 112 285

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová přílehavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Soutěž¹ ano?

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Soutěž¹ ano?

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

x				
---	--	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Soutěž¹ ano?

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	x			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

¹ Soutěž o nejlepší diplomovou práci. Zaškrtněte, pokud práci doporučujete na základě kvalit v dané oblasti hodnocení.

Návaznosť kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použiteľnosť výsledkov v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnosť prezentácie záverov práce (publikácie, referáty, apod.)

	x			
--	---	--	--	--

Otázky a námety k diskusi pri obhajobe:

--

Celkové hodnotenie práce (klady, nedostatky; v prípade doporučenia do súťaže o najlepšiu DP uveďte nadprůmerné charakteristiky práce v súlade s Vami výše označeným kritériom formálnej úrovne, obsahovej reprezentatívnosti, metodologie a prínosnosti práce pro teorii či praxi):

Nela Novotná prináša prácu, v ktorej sa venuje prežívaniu aktu zabitia u vojakov v zahraničnej misii. Samotný výber témy je skôr ojedinelý, autorka ho zároveň vypracovala veľmi kvalitne a oceňujem jej originálny výber. V teoretickej časti sa venuje okolnostiam, ktorými vojak vo výcviku prechádza a ktoré majú slúžiť jeho príprave nepriateľa zabiť. Okrem iného sa venuje súčasným výskumom pojednávajúcim o osobnosti a osobnostných predpokladoch vojaka, pričom neopomína ani kritiku niektorých pojatí konformity, ktoré k aktu vedú. Teoretická aj praktická časť práce je formálne prehľadne spracovaná. Nela Novotná výsledky spracovala pomocou tematickej analýzy. Analýzu vnímam ako kvalitne vypracovanú. Za dôležité vnímam informácie týkajúce sa samotného prežívania aktu zabitia, ale aj následného prežívania po tomto akte. Prácu zakončuje kvalitne vypracovaná diskusia.

Práca je výborne spracovaná ako po formálnej, tak aj obsahovej stránke. Odporúčam ju k obhajobe s výsledkom výborne. Vzhľadom na kvalitné vypracovanie a originalitu témy odporúčam autorke, aby sa ju pokúsila v prípade záujmu publikovať ako výskumný článok.

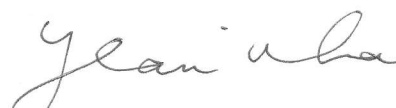
Doporučuji do soutěže o nejlepší diplomovou práci*

Doporučení k obhajobě: doporučuji/~~nedoporučuji~~*

Navrhovaná klasifikace: výborne

Datum, podpis:

14.5.2023

Staninka

* nehodící se škrtněte nebo vymažte

**Posudek oponentky bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky **Nela Novotná**

Obor studia: Psychologie

Název práce: Prožívání aktu zabití u vojáků na bojové misi

Vedoucí práce: Mgr. Et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.

Oponentka: PhDr. Kořová Magdalena, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počty znaků hlavního textu práce (včetně literatury, bez příloh)

Přímé citace: 11 629

Ostatní text: 100 656

Celkový počet znaků: 112 285

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	X			
--	---	--	--	--

Oborová příslušnost tématu

	X			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	X			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	X	X		
--	---	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	X	X		
--	---	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	X			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	X			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

		X		
--	--	---	--	--

Využití praktických zkušeností

	X			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

X				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

	X			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěš/a

Vyváženost teoretické a praktické části
v daném tématu

	X			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	X			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost
výsledků v praxi

	X			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce
(publikace, referáty, apod.)

X				
---	--	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Před cca čtrnácti lety jsem pracovala ve Vojenském rehabilitačním ústavu s vojáky, někteří z nich zmiňovali, že by s psychologem na misi nemluvili, spíše s duchovním. Autorka píše o tom, že psycholog na zahraniční misi představuje ideál (nyní nedostupný) – zajímalo by mě, zda - a popřípadě - jakou má s tématem důvěry v psychology u vojáků na misi zkušenost? Možná se něco do dnešních dnů změnilo a vojáci by péči uvítali? Jak by autorka využila získané poznatky při práci s vojáky?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Autorka se v textu teoreticko-empirické bakalářské práci věnuje tématu vojáků, příslušníků armády ČR, působících na zahraničních misích a zaměřuje se na akt zabití a jeho prožívání. Velmi oceňuji volbu tématu, považuji jej za zajímavé a závažné. Oceňuji i zpracování textu práce, je znát, že autorka si s ním dala práci a snažila se téma pojmout komplexně. Text je psán vcelku kultivovaným jazykem, pouze místy se vyskytuje, dle mého mínění, nadbytek ukazovacích zájmen, chybějící čárky, drobnější chyby (policistmi) atp. Anglický text by si zasloužil revizi. Text práce je poměrně hutný, říkala jsem si, že by snesl vynechání některých informací, které lze považovat za zbytné (např. není nutné popisovat obecně, co je kvalitativní výzkum, spíše to, proč si danou výzkumnou strategii autorka zvolila, nezabíhala bych ani do teorií agrese Fromma či Freuda, obecně bych nepopisovala ani psychické poruchy (kap. 4.2). U kapitoly číslo šest považuji za lehce stylisticky problematický nadpis (připravenost vojákova prožívání k boji) – zde si říkám, zda je připraveno pouze vojákovo prožívání (odděleně) nebo on jako komplexní osobnost? Název též, dle mého mínění, zcela neodpovídá obsahu kapitoly, v níž je pojednáváno spíše o obranných mechanismech (regrese atp.). Empirická výzkumná sonda je zpracována dobře, pouze si kladu otázku, zda by se více, vzhledem k tématu prožívání, nehodila metoda IPA.

Práci doporučuji k obhajobě a přeji autorce mnoho zdarů.

Doporučení k obhajobě: doporučuji a přeji autorce hodně štěstí u obhajoby

Navrhovaná klasifikace: výborně-velmi dobře

Datum, podpis: 22.5. 2022

PhDr. Magdalena Koťová, Ph.D.

